

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI

**TÜRK HUKUKU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU-
TCK md. 79**

BUSENAZ BAHADIR

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi AYSUN ALTUNKAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL, MAYIS, 2019

TÜRK HUKUKU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU – TCK md. 79

BUSENAZ BAHADIR

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi AYSUN ALTUNKAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı'nda Yüksek Lisans derecesi için gerekli kısmi şartların yerine getirilmesi amacıyla Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne teslim edilmiştir.

İSTANBUL, MAYIS, 2019

Ben, BUSENAZ BAHADIR;

Hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezinin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve başka çalışmalardan yaptığım alıntıların kaynaklarını kurallara uygun biçimde tez içerisinde belirttiğimi onaylıyorum.

BUSENAZ BAHADIR

TARİH VE İMZA

29/05/2019

KABUL VE ONAY

BUSENAZ BAHADIR tarafından hazırlanan **TÜRK HUKUKU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU – TCK md. 79** başlıklı bu çalışma **29 MAYIS 2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Aysun Altunkaş

Kadir Has Üniversitesi

Prof. Dr. Tuğrul Bayazıt Katoğlu

Kadir Has Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Asiye Selcen Ataç

Maltepe Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sinem Akgül Açıkmeşe
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
ONAY TARİHİ: .../.../...

ÖZET

BAHADIR, BUSENAZ. *TÜRK HUKUKU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU- TCK md. 79, YÜKSEK LİSANS TEZİ*, İstanbul, 2019.

Tarihin ilk çağlarından itibaren insanlar, bireysel ya da topluluk olarak çeşitli nedenlerle göç etmektedirler. Bunlardan en önemlileri ekonomik sebepler, daha iyi şartlarda yaşama isteği, savaşlar, iklim koşulları gibi nedenlerdir. Bunun sonucunda bireyler hedef ülke olarak belirledikleri ülkelere gitmek için, maddi bir çıkar karşılığında bu işi üstlenen kişi ya da örgütlerle anlaşmaktadırlar. Yasal olmayan yollarla ve çoğunlukla insanlık dışı şartlarda süren bu göç serüveninde bireylerin hakları zedelenebilmekte hatta ölümler meydana gelebilmektedir. Yasadışı göçler uluslararası toplum düzenini ve devletlerin sınır güvenliklerini tehdit ettiği için, uluslararası sözleşmeler ve ek protokollerle bu problemlerin önlenmesi amaçlanmıştır. Uluslararası sözleşmelerin getirdiği yükümlülüklerle birlikte, mülga 765 sayılı TCK'nın 201/a. maddesinde ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “*Uluslararası Suçlar*” başlıklı kısmında yer alan 79. maddesinde “Göçmen Kaçakçılığı Suçu” düzenlenmiştir.

Bu suçun inceleme konusu yapılmasındaki amaç, konuya ilişkin çalışmanın sınırlı sayıda olması ve özellikle son 5 yıldır ülkemizin ana gündemlerinden birini oluşturmasıdır. İki kısımdan oluşan çalışmamızın ilk bölümü, göç ve ilgili kavramlar, dünyada ve Türkiye’de göçün tarihsel gelişimi, göçün sebepleri, sınıflandırılması ve yasadışı göç başlıklarından oluşmaktadır. İkinci bölümünde ise 765 sayılı ve 5237 sayılı TCK’da düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçunun karşılaştırılması, göçmen kaçakçılığı suçunun bazı ülke mevzuatlarındaki düzenlenmesi ve benzer suç tipleriyle karşılaştırılması yapılmış, daha sonra soruşturma usulleri ve yaptırımla birlikte suç tipi incelemesine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Yabancı, Türk vatandaşı, Uluslararası Suçlar, Yasadışı göç, Göçmen Kaçakçılığı suçu.

ABSTRACT

BAHADIR, BUSENAZ. *TÜRK HUKUKU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU-TCK md. 79*, MASTER'S THESIS, Istanbul, 2019.

Since the earliest times of history, people go from one place to another individualistically or collectively with various reasons. The most important ones are economic reasons, desire to live in better conditions, wars and climate conditions. As a result, individuals compromised with the people or organizations that undertake this stuff for providing financial benefit, in order to go to the countries that they have determined as target countries. In this migration adventure, which is continued by illegal and mostly under inhumane conditions, the rights of individuals can be damaged and even death can occur. Since illegal immigration threatens international social order and state's border security, it is aimed to prevent these problems through international conventions and additional protocols. As per the obligations of the international conventions and protocols, Turkish Penal Code No. 765's Article 201/a and Turkish Penal Code No. 5237's Article 79 which is titled under "*International Crimes*" are regulated.

The purposes of the investigation of this crime are having a limited number of studies on the subject and setting one of the main agenda of our country in the last 5 years. The first part of our study consists immigration and related concepts in the world and in Turkey, the historical development of migration, causes of migration, classification and illegal immigration. In the second part, the comparison of the crime of migrant smuggling in the Turkish Penal Code No. 765 and Turkish Penal Code No. 5237, the regulation of the crime of migrant smuggling in some countries and comparison with similar types of crime, and then the investigation procedures and sanction together with the investigation of the crime type are included.

Keywords: Immigrant, Foreign, Turkish citizen, International Crimes, Illegal Immigration, The crime of migrant smuggling.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. GÖÇ VE GÖÇLE İLGİLİ KAVRAMLAR, TARİH İÇİNDE GÖÇ, SEBEPLERİ, SINIFLANDIRILMASI, YASADIŞI GÖÇ VE BAZI ÜLKE MEVZUATLARINDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI	3
1.1. Göç Ve Göçle İlgili Kavramlar	3
1.1.1. Göç ve göçmen.....	3
1.1.2. İltica ve sığınma	4
1.1.3. Göçmen kaçakçılığı.....	7
1.2. Tarih İçinde Göç	9
1.2.1. Dünya tarihinde göç	9
1.2.2. Türkiye tarihinde göç	10
1.3. Göçün Sebepleri	13
1.3.1. Ekonomik sebepler.....	13
1.3.2. Küresel sebepler	14
1.3.3. Diğer sebepler	15
1.4. Göçün Sınıflandırılması	17
1.4.1. İç ve dış göç	18
1.4.2. Gönüllü ve zorunlu göç	19
1.4.3. Kalıcı ve geçici göç.....	19
1.4.4. Bireysel ve toplu göç.....	20
1.4.5. Yasal ve yasadışı göç	20
1.5. Yasadışı Göç	21
1.5.1. Genel olarak	22
1.5.2. Türkiye'deki durum ve yasadışı göç istatistikleri	22

1.5.3. Yasadışı göç güzergahları	25
1.5.4. Yasadışı göçte kullanılan yöntemler	26
1.5.5. Yasadışı göçün sosyal, ekonomik ve politik etkileri.....	27
1.5.6. Yasadışı göçle mücadele yöntemleri.....	29
1.5.7. Türk Hukuku'nda yasadışı göçle mücadele yöntemleri.....	32
1.6. Bazı Ülke Mevzuatlarında Göçmen Kaçakçılığı.....	33
1.6.1. Genel olarak	33
1.6.2. Alman hukuku.....	34
1.6.3. Fransız hukuku	34
1.6.4. Amerikan hukuku.....	35
1.6.5. İngiliz hukuku	36
2. TÜRK CEZA KANUNU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU	38
2.1. Türk Hukuku'nda Göçmen Kaçakçılığı Suçuna İlişkin Düzenlemeler	38
2.1.1. Genel olarak	38
2.1.2. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 201/a öncesi durum	38
2.1.3. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 201/a sonrası durum.....	40
2.1.4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.....	41
2.1.5. 765 sayılı ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemelerin karşılaştırılması.	45
2.2. Benzer Ve Bağlantılı Suç Tipleri İle Karşılaştırılması	48
2.2.1. İnsan ticareti suçu.....	48
2.2.2. Fuhşa Teşvik	51
2.2.3. Dolandırıcılık	54
2.2.4. Pasaport Kanunu'nda yer alan düzenleme	56
2.3. Korunan Hukuki Değer	59
2.4. Fail, Mağdur Ve Maddi Konu	61
2.4.1. Fail	61
2.4.2. Mağdur	63
2.4.3. Maddi konu	65
2.5. Maddi Unsur	66
2.5.1. Davranış	66
2.5.2. Netice	78

2.6. Manevi Unsur.....	81
2.7. Hukuka Uygunluk Nedenleri	82
2.8. Suçun Nitelikli Halleri	83
2.8.1. Genel olarak	83
2.8.2. Suçun mağdurun onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi	84
2.8.3. Suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi	85
2.9. Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Hal.....	89
2.9.1. Genel olarak	89
2.9.2. Suçun mağdurun hayatı bakımından tehlike oluşturması	89
2.10. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	91
2.10.1. Teşebbüs.....	91
2.10.2. İştirak	95
2.10.3. İçtima.....	97
2.11. Soruşturma Usulü Ve Yaptırım.....	102
2.11.1. Soruşturma usulü.....	102
2.11.2. Yaptırım	103
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA	108
ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Son 6 Yılda (2012-2017) Türkiye'ye Giriş Yapan ve Türkiye'den Çıkış Yapan Yabancı Sayısı.....	22
Tablo 2. 2008-2018 Yılları Arasında Türkiye'de Yakalanan Yasadışı Göçmen Sayısı.....	24
Tablo 3. 2015-2018 Yılları Arası Tüm Denizlere Ait Yasadışı Göç İstatistikleri	24
Tablo 4. 2014-2018 Yılları Arasında Türkiye'de Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Vatandaşlık Bilgisi	25

KISALTMALAR

AY	: Anayasa
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
Dp.	: Dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
E.T.	: Erişim Tarihi
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
K.	: Karar
md.	: Madde
No.	: Numara
RG	: Resmi Gazete
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
S.	: Sayı
Sözleşme	: Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi
syf.	: Sayfa
sy	: Sayılı
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd	: Ve Devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
Yön.	: Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma

Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine
Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

GİRİŞ

Dünyanın ilk çağlarından bu yana bireyler bir yerden başka bir yere göç etmişler ve buldukları yerleri terk ederek çeşitli nedenlerle yerleşmişlerdir.

Bulunulan yerdeki iç savaşlar, refah düzeyinin daha iyi olduğu yerde yaşama isteği, küreselleşme, iklim gibi etkenler göç hareketlerinde artışa sebep olmuştur. Dünya genelinde her zaman var olan ve gün geçtikçe artan göç hareketleri, uluslararası toplum düzenine tehdit olarak görülmüş ve devletler sınır güvenliklerini kontrol altında tutmak istemişlerdir. Bu nedenle devletler ülkelerine girişi ve ülkelerinden çıkışı denetlemek adına sıkı politikalar geliştirmiş ve yasal olmayan giriş ve çıkışı engellemek için mevzuatlarında düzenlemeler yapmıştır.

Çeşitli nedenlerle buldukları yerleri terk ederek başka bir yere gitmek isteyen bireyler, yasal olmayan yollara başvurmak zorunda kalmaktadır. Bu noktada göçmen kaçakçıları devreye girmekte, maddi bir menfaat karşılığında ve genellikle insan onuruna yakışmayan şekillerde bireyler yasal olmayan yollarla gitmek istedikleri ülkeye götürülmektedir. Bu göç hareketleri her zaman başarıyla sonuçlanmamakta, yaralanmalar ve ölümler meydana gelebilmektedir. Bireyler insan tacirlerinin eline düşebilmektedir.

Yasadışı göç, bireylerin vücut bütünlüklerini, onur ve şereflerini, özgürlüklerini, devletlerin egemenlik yetkisini, kamu ekonomisini, uluslararası toplum düzenini tehdit etmektedir. Bu nedenle devletler, uluslararası sözleşmeler ve protokollerle yasadışı göçle mücadele etmek amacıyla düzenlemeler yapmıştır. Bunların en önemlileri Türkiye'nin de imzaladığı Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi ve Bu Sözleşmeye Ek 1967 Tarihli Protokol ile Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi ve buna Ek, Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'dür. Türkiye'de 2002 yılına kadar yasadışı göçle mücadele konusunda doğrudan bir düzenleme bulunmamaktaydı. Yasadışı göçle mücadele noktasında 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na 201/a maddesi eklenerek, göçmen kaçakçılığı suçu düzenlenmiştir.

Yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinde de göçmen kaçakçılığı suçu yer almaktadır.

Çalışmamızın konusunu göçmen kaçakçılığı suçu oluşturmaktadır. Birinci bölüm göç ve ilgili kavramlara, göçün tarihsel gelişimine, sebeplerine, sınıflandırılmasına ve yasadışı göçe ayrılmıştır. İkinci bölümde ise göçmen kaçakçılığı suçunun diğer suç tipleriyle karşılaştırılması, suç tipinin yer aldığı uluslararası sözleşmeler ve protokoller, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki ve yürürlükteki 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki suç tipinin mukayesesi, suçun soruşturulması ve yaptırımı yer almaktadır.

1. GÖÇ VE GÖÇLE İLGİLİ KAVRAMLAR, TARİH İÇİNDE GÖÇ, GÖÇÜN SEBEPLERİ, SINIFLANDIRILMASI, YASADIŞI GÖÇ VE BAZI ÜLKE MEVZUATLARINDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

1.1. GÖÇ VE GÖÇLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.1. Göç Ve Göçmen

Göç, Türk Dil Kurumu tarafından “*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma*” şeklinde tanımlanmaktadır¹. Başka bir tanım ise, dikkat çekici bir mesafede ve etkili bir sürede gerçekleşen yer değiştirmelerin tümü olarak yapılabilir². Bu tanımlara bağlı olarak, kişisel iradeleriyle ve hiçbir zorlamayla karşılaşmadan³, bir yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla giden bireylere göçmen denilmektedir⁴. Göç eyleminde önemli olan, bireylerin ya da toplulukların yerleşme amacıyla hareket etmesidir⁵. Bununla beraber, yapılan her hareket göç olarak değerlendirilmemektedir. Örneğin eğitim, ticaret ya da akraba ziyareti gibi nedenlerle bir yerden başka bir yere gitmek ve geçici bir süre için orada bulunmak göç olarak nitelendirilmemektedir. Buradan anlaşılacağı üzere, göçün en belirgin özelliği yerleşmenin kalıcı nitelikte olmasıdır. Birleşmiş Milletler de yaptığı bir tanımlamada, en az bir yıllık (12 aylık) olan yer değişikliklerini göç olarak kabul etmiştir⁶.

Türk Hukuku’nda tanımlanan göç ve göçmen kavramı, uluslararası literatürden ve uygulamadan farklıdır. Türk Hukuku’na göre, Türk soyuna mensup ve Türk kültürüne bağlı olan bireylerin ya da toplulukların yerleşme amacıyla Türkiye’ye gelmesine göç; Türk soyuna mensup, Türk kültürüne bağlı olan ve Türkiye’ye gelen bu kişilere de

¹ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, (E.T.: 22.10.2018).

² Güleç, Sevcin/ Sancak, Hatice Özkan, “**Göç, Kimlik ve Aidiyet: Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Gençler Açısından Bir Analiz**”, <http://www.idc.sdu.edu.tr>, (E.T.:22.10.2018).

³ Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Göç Terimleri Sözlüğü, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf, (E.T.:22.10.2018).

⁴ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, (E.T.: 22.10.2018).

⁵ Doğan, Vahit, **Türk Vatandaşlık Hukuku**, Savaş Yayınevi, 15. Baskı, Ankara, 2018, syf. 12.

⁶ Birleşmiş Milletler Veri Sistemi (UNdata), <http://data.un.org>, (E.T.:24.10.2018).

göçmen denilmektedir⁷. Türk Hukuku göç ve göçmen tanımlamalarında, Türk soyu ile kültürel bir bağı aramaktadır. Bu haliyle bakıldığında göç ve göçmenlik, Türkiye'nin iç hukuk politikalarına göre şekillenebilir⁸.

İç hukukta göç hareketi için soy bağı ve kültürel bağlılık aranmış olsa da uluslararası literatür, bireylerin sosyo-ekonomik durumlarını, eğitim ve sağlık imkanlarını iyileştirmek amacıyla yaşadıkları ülkeyi terk edip yeni bir ülkeye yerleşmesine önem vermektedir.⁹.

Son zamanlarda iç hukuktaki algı değişmiş olup, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Avrupa Birliği'ne entegrasyon süreci, Türk Hukuku'ndaki göç ve göçmenlik kavramlarının bunlara paralel olarak düzenlenmesini sağlamıştır¹⁰.

1.1.2. İltica Ve Sığınma

Genel Olarak

Uluslararası literatürdeki iltica ve sığınma kavramları ve kullanılan mülteci¹¹ ve sığınmacı¹² terimleri arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Yabancılar hukukuna göre, mülteciler ve sığınmacılar, göçmenlerden farklı bir pozisyondadır. Kavramların daha iyi anlaşılabilmesi adına açıklanması gerekmektedir. İltica talebiyle elde edilen mültecilik bireylere hukuki bir pozisyon sağlarken, sığınma hakkıyla sığınmacı olmak kısa süreli yerleşmeyi sağlamaktadır¹³. Mülteciler hukuken yabancı statüsünde olmakla birlikte,

⁷ 5543 sayılı İskan Kanunu, RG. Kabul T.: 19.09.2006, Yayın T.:26.09.2006, S.: 26301.

⁸ Çiçekli, Bülent, **Yabancılar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara, 2016, syf. 204.

⁹ Evik, Ali Hakan, "**Göçmen Kaçakçılığı Suçu**", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 9,S.: 3-4, 2005, syf. 128.

¹⁰ Çiçekli, Bülent, "**Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler: Sınıflandırma ve Yasal Statünün Belirlenmesine İlişkin Sorunlar**", TBB Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2010, syf. 336.

¹¹ Refugee.

¹² Asylum seeker.

¹³ Gill, Guy S. Goodwin/ McAdam, Jane, **The Refugee In International Law**, Oxford University Press, 3rd Edition, 2007, syf. 358.

ülkede çalışma hakkından yararlanma yönünden ülke vatandaşlarıyla eşit haklara sahiptirler¹⁴.

İltica Ve Mülteci

İltica; TDK'ye göre sığınma demektir¹⁵. İltica eden bireylere de mülteci denilmektedir. Türkiye'nin de katkılarıyla oluşturulan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin¹⁶ 1. maddesindeki mülteci tanımı; *"..ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen veya tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen.."* şeklindedir. Farklı bir deyişle mülteci, ülkesindeki iç karışıklıklar, savaş gibi nedenlerle veya kişisel sebeplerle ülkesini terk eden bireydir¹⁷.

İlgili maddenin devamında: *"...1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar ifadesi ya 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar veya 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar anlamında anlaşılacak..."*¹⁸ şeklinde coğrafi bir bölge ve tarih belirtilmiştir. Türkiye bu hükmü, 1 Ocak 1951 tarihinden önce Avrupa'da olan olaylar şeklinde yorumlayıp uygulamıştır. Yani özel olarak coğrafi bir bölgeye ve tarihe sınırlama¹⁹ getirmiştir.

Dünyadaki birçok mültecinin bu tip sınırlamalarla 1951 tarihli Sözleşme'nin kapsamına giremiyor olması sebebiyle ve mültecilerin hukuki konumunun daha iyi belirlenebilmesi adına, 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü

¹⁴ Çelikel, Aysel, **Yabancılar Hukuku**, Beta Yayıncılık, 24. Baskı, İstanbul, 2018, syf. 20; Juss, Satvinder Singh/ Harvey, Colin, **Contemporary Issues In Refugee Law**, Edward Elgar Publishing, 2013, syf. 74.

¹⁵ Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr, (E.T.:24.10.2018).

¹⁶ Türkiye sözleşmeyi 24.08.1951 tarihinde imzalamış, 29.08.1961 tarihinde çekince koyarak onaylamıştır. RG Yayın T.:05.09.1961, S.:10898. (Kısaca Sözleşme olarak anılacaktır.).

¹⁷ Ergüven, Nasih Sarp/ Özturanlı, Beyza, **"Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye"**, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi,S.:4, 2010, syf. 1021.

¹⁸ Bkz. Sözleşme md.1/B.

¹⁹ Yabancılar hukukunda çoğunlukla çekince olarak yer almaktadır.

hazırlanmıştır²⁰. Türkiye imzaladığı bu protokol ile uyguladığı tarih sınırlamasını kaldırmış, Avrupa dışındaki ülkelerden gelenleri mülteci olarak kabul etmeyeceğine dair sınırlamasını ise sürdürmüştür²¹.

Türk Hukuku'nda mülteciler ile ilgili benzer düzenleme, 1994 tarihli Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te²² yapılmıştır. Buna göre Yönetmelik'in 3. maddesinde mülteci: *“Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı”* şeklinde, Avrupa dışından gelenlerin mülteci olarak kabul edilmeyeceğine dair sınırlama muhafaza edilerek tanımlanmıştır. Dolayısıyla Türk hukukunda mevcut yasal düzenleme uyarınca Avrupa dışından gelenlerin mülteci olarak kabul edilmesi imkanı bulunmamaktadır.

Sığınma ve Sığınmacı

Uluslararası literatürde iltica dışında bir de sığınma kavramı yer almaktadır. Sığınma TDK'de iltica olarak yer alsa da, terim olarak tam karşılığını oluşturmamaktadır. Mülteciler, Sözleşme'nin sağladığı tüm haklara sahip kişilerken, sığınmacılar bu hakların sağlanmadığı, geçici koruma altına alınan yabancı kişilerdir. 1951 tarihli sözleşmede mültecilerin hakları tek tek sayılmış olmasına rağmen, sığınmacıların hakları bu şekilde düzenlenmemiştir²³. 1994 tarihli Yönetmelik'te ise sığınmacı; *“ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle*

²⁰ Uluslararası literatürde genellikle New York Protokolü olarak anılmaktadır. Türkiye bu protokolü, 6/10266 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 01.07.1968 tarihinde imzalamıştır. RG Yayın T.:05.08.1968, S.:12968.

²¹ Terzioğlu, Mehmet, **“Göçmen Ülkesi Olarak Türkiye: Hukuksal Yapı ve Uygulamalar”**, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006, syf. 184.

²² RG Kabul T.:14.09.1994, Yayın T.:30.11.1994, S.:22127. (Kısaca Yönetmelik olarak anılacaktır).

²³ Gill/ McAdam, syf. 412.

takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” şeklinde ifade edilmektedir²⁴. Bu Yönetmelik’e göre Türkiye; Avrupa’dan gelerek koruma talep edenler bireylere mülteci, Avrupa dışından gelerek koruma talep edenlere de sığınmacı demektir.

Özetlemek gerekirse, göçmenler kendi istekleriyle, hayat standartlarını iyileştirmek, daha iyi bir eğitim olanağına sahip olmak, sağlık imkanlarından yararlanmak gibi amaçlarla yaşadıkları ülkeyi kendi istekleriyle terk edip başka bir ülkeye yerleşmektedir. Mülteciler ve sığınmacılar ise, 1994 tarihli Yönetmelik’te anılan sebeplere bağlı olarak, kendi güvenliklerinden endişe duydukları için yaşadıkları ülkeye geri dönmek istememektedir. Bir nevi, kendilerini başka bir yere gitmek zorunda hissetmektedirler. Bu noktada göç kavramının tanımında olduğu gibi, yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere gitmek söz konusu değildir.

1.1.3. Göçmen Kaçakçılığı

Yabancılar hukukunda göçmen, mülteci, sığınmacı gibi birbirlerinden farklı hukuki statüler yer almaktadır ve çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla giden bireylere göçmen denmektedir²⁵. Ayrıca suçun konusu olma açısından, yabancılar hukukundaki ‘göçmen’ kavramı hukukumuzda geniş yorumlanmaktadır. Göçmenlerin amacı başka bir yere yerleşmek olsa da, suçun konusu insan olduğu için²⁶, bu bağlamda mülteciler, sığınmacılar, yabancılar, vatandaşlar, vatansızlar, çifte vatandaşlığa sahip kişiler de bu suçun konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle suçun konusunu oluşturan bireylerin, ülkeye yerleşme amacıyla gelmesi ya da ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yerleşme amacıyla gitmesi zorunluluk teşkil etmemektedir²⁷.

²⁴ Bkz. Yönetmelik md. 3.

²⁵ Çelikel, syf. 27.

²⁶ Doğan, Koray, syf. 24.

²⁷ Doğan, Koray, syf. 24.

Suçun konusunu insan oluşturduğu için suç tipine insan kaçakçılığı²⁸ denilmesi savunulsa²⁹ da uluslararası literatürde, doktrinde ve Yargıtay kararlarında çoğunlukla göçmen kaçakçılığı şeklinde anılmaktadır³⁰.

Suç tipinde geçen ‘kaçakçı’ terimi sözlükte “*bir devletin yasalarına karşı gelerek yapılan ticaret*”, “*kaçakçının yaptığı iş*” ve “*gizli olarak sezdirmeden kaçırma işi*” olarak tanımlanmıştır³¹. Tanımlarda yer alan ‘ticaret’ ve ‘iş’ kelimeleri kaçakçılığın bir menfaat karşılığı yapıldığını belirtirken, ‘gizli olarak’ ve ‘sezdirmeden kaçırma’ ibareleri hareketin yasadışı yapıldığını ifade etmektedir. Tüm bunlardan hareketle, bireylerin yasadışı yollarla ülke sınırlarından geçmesinin ya da yasadışı olarak ülkede kalmalarının sağlanmasına göçmen kaçakçılığı, bunu sağlayan kişilere de göçmen kaçakçısı denmektedir.

Göçmen kaçakçılığının tanımı BM Göçmen Kaçakçılığı’na Karşı Ek Protokol’ün 3. maddesinin a bendinde yapılmıştır. Buna göre: “*Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak mali ve diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgah sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişinin temini*”ne göçmen kaçakçılığı denmektedir. Aynı protokolün 6. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde göçmen kaçakçılığının, c bendinde ise maddenin devamında belirtilen eylemlerin devletler tarafından suç olarak kabul edilmesi düzenlenmiştir.

Bu protokolün yanı sıra, 765 sayılı TCK’nın 201. maddesine eklenen a bendiyle göçmen kaçakçılığı kavramı yer almaktadır. 765 sayılı TCK’nın 201. maddesinin a bendinde: “*Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla, yabancı bir devlet tabiiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye’de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş bulunan kimselerin Türkiye’ye yasal olmayan yollardan girmelerini veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamak*”

²⁸ 765 sy. TCK döneminde bazı Yargıtay kararlarında insan kaçakçılığı terimi yer almıştır. (Yarg. 8. CD., T.: 26.11.2001, 2001/11824 E., 2001/16475 K. www.kazanci.com.tr , (E.T.: 14.01.2019).

²⁹ Doğan, Koray, syf. 24.

³⁰ Bkz. Yarg. 9. CD., T.: 01.12.2014, 2014/7027 E., 2014/12062 K.; Yarg. 8. CD., T.:20.02.2007, 2007/5338 E., 2007/1375 K, www.kazanci.com.tr, (E.T.:14.01.2019).

³¹ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, (E.T.: 14.01.2019).

şeklinde göçmen kaçakçılığı tanımlanmıştı. Bu tanım BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'deki tanımdan farklıdır. 765 sayılı TCK'da yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmayı sağlamak da tanıma dahil edilmiştir. Göçmen kaçakçılığı suçunda esas olan bir kişinin vatandaşı olmadığı ya da sürekli ikametgah sahibi olmadığı bir ülkeye yasadışı bir şekilde girişinin sağlanmasıdır.

Yasadışı göçle mücadele politikaları kapsamında düzenlenen Avrupa Birliği Konseyi'nin tanımına göre ise iki türlü göçmen kaçakçılığı vardır. Bunlardan ilki; üye devlet vatandaşı olmayan bir kişinin üye devletlerden birine yasadışı yollarla girmesine ya da transit geçişine yardım etmek, diğeri ise; üye devlet vatandaşı olmayan bir kişinin üye devlette, o devletin ikamet hakkını düzenleyen hukukunu ihlal ederek ikamet etmesine yardım etmektir³².

Doktrindeki bir görüşe göre göçmen kaçakçılığı suçu, siyasi, sosyal, ekonomik ve benzeri nedenlerle yaşadığı ülkeyi terk etmek isteyen kişilerin ülkeden yasadışı yollarla çıkmaları ya da başka bir ülkeye girmeleri ya da o ülkede yasal olarak ikamet etme hakkı olmayan kişilerin ülkede barınmasına imkan sağlamaktır³³. Görüşe katılmakla birlikte, suçun 'maddi menfaat elde etmek amacıyla' bireylere imkan sağlanması olarak açıkça tanımlanması, kanaatimizce daha doğru olacaktır.

1.2. TARİH İÇİNDE GÖÇ

1.2.1. Dünya Tarihinde Göç

Bireyler veya topluluklar, dünyanın ilk çağlarından itibaren daha iyi şartlarda yaşama, daha iyi eğitim alma, çalışma gibi amaçlarla yaşadıkları yerleri terk edip başka yerlere doğru hareket etmişlerdir. Tarihteki ilk büyük toplu göç hareketi 4. yüzyılda Çin'in yoğun baskılarından kaçan Hunların Karadeniz'e yerleşmesiyle başlayan Kavimler Göçü'dür³⁴. Bu hareketin öncülüğünde çeşitli bölgelere yerleşen topluluklar Avrupa'da

³² AB Konseyi'nin 28.11.2002 tarih ve 2002/90/EC sayılı Yönergesi, (JO, L 328/17, T.: 05.12.2002).

³³ Doğan, Koray, syf. 25.

³⁴ Deniz, Taşkın, "Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye", Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.: 1, Y.: 18, 2014, syf. 180.

yeni devletlerin kurulmasını sağlamıştır. 17. yüzyılda gelişmiş ve gelişmekte olan Avrupa devletlerinden kendi sömürgeleri olan devletlere doğru göç hareketleri, buna bağlı olarak da 17. ve 18. yüzyılda köle taşıma hareketleri gerçekleşmiştir³⁵. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, özellikle madencilik ve sanayi sektörü gelişmiş olan Avrupa ülkelerinde işçi sayıları yetersiz kalmış, bu ülkelere önce Orta Avrupa'dan daha sonra da Kuzey Afrika'dan işçi göçü hareketleri meydana gelmiştir³⁶. Amerika'nın keşfiyle birlikte, 15. ve 18. yüzyıllar arasında Kuzey Afrika'dan yaklaşık 15 milyon insan köle olarak Güney Amerika'ya götürülmüştür³⁷. Bazı ülkelerin ise dağılarak yeni ülkeleri oluşturmasıyla yaşanan politik, ekonomik ve sosyal sebepler de, demokratik ve gelişmiş ülkelere doğru göç hareketlerini meydana getirmiştir³⁸. Özellikle 20. yüzyıl "göçmenlerin dönemi" olarak adlandırılmaktadır³⁹.

21. yüzyılda yaşanan yoğun göç dalgaları da günümüzün en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. 2010 yılında Arap Baharı olarak isimlendirilen protestolar neticesinde Mısır, Libya, Ürdün gibi ülkeler iç savaşa sürüklenmiştir. Dolayısıyla insanlar ülkelerini terk ederek başka ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Suriye'deki iç savaş nedeniyle birçok insan ülkesini terk edip Türkiye'ye göç etmiştir ve bu göç hareketi devam etmektedir. Venezuela'daki ekonomik kriz nedeniyle de milyonlarca kişi ülkesini terk ederek başka yerlere göç etmeye başlamıştır.

1.2.2. Türkiye Tarihinde Göç

Ülke sınırları içerisinde gerçekleşen göçe iç göç, ülke sınırını aşan göçe de dış göç denmektedir. Türkiye, jeopolitik konumu, iklimi, yaşam olanakları gibi birçok çekici faktörün⁴⁰ bulunduğu ve bu sebeplerle de göç hareketlerinin hedefinde olan bir

³⁵ Vural, Devrim Gül, "Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, syf. 9.

³⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, **Dünyada ve Türkiye'de Yasadışı Göç**, Ankara, 2001, syf. 7.

³⁷ Deniz, syf. 180.

³⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 7.

³⁹ Dündar, Fuat, "**Deporting Demos, Militarizing Natio: Forced Migration and Conflicts in the Ottoman Empire and Modern Turkey**", Migration To and From Turkey: Changing Patterns and Shifting Policies (Ed.:Ayşem Biriz Karaçay, Ayşen Üstübcü), The Isis Press, 1. Baskı, İstanbul, 2014, syf. 39.

⁴⁰ İç ve dış göç hareketlerin nedenleri genel olarak çekici ve itici faktörlerle sınıflandırılmaktadır. İç ve dış göç hareketlerinde, ekonomik ya da başka sebeplerle bulunulan yerden başka bir yere göç edilmesi

ülkedir⁴¹. Bu yüzden Türkiye'nin yer aldığı coğrafya sıklıkla göç hareketlerinden etkilenmektedir⁴². Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana Türkiye Cumhuriyeti, sürekli olarak göç hareketleri ile kültürel, siyasal, ekonomik, dilsel ve dinsel yönden zenginleşmekte ve gelişmektedir⁴³.

Türkiye'den Yapılan Göç Hareketleri

Bu konudaki en önemli hareket mübadeledir. Türkiye ve Yunanistan arasındaki nüfus mübadelesi Lozan Konferansı'nda görüşülmüş ve 1923 yılında Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol'ün imzalanmasıyla sonuçlandırılmıştır. Bu sözleşme gereğince, Batı Trakya dışında yaşayan 350.000 kişi ve İstanbul dışındaki 200.000 kişi karşılıklı olarak yer değiştirmiştir⁴⁴. Bunun dışında 1948-1950 yılları arasında yaklaşık 30.000 Yahudi Türkiye'den İsrail'e göç etmiştir⁴⁵.

Bir diğer göç hareketi ise işsizlik ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olma arzusu nedeniyle yapılan yer değişiklikleridir. İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa ülkelerinde sanayi, madencilik gibi alanlarda çalışmalar başlamıştır. Fakat ülkelerin bu çalışmalar için yeterli işçiye sahip olmamaları ucuz iş gücü ihtiyacını doğurmuştur⁴⁶. İşçi açığının kapatılması için 1961 yılında Türkiye'yle Almanya arasında işçi alımı antlaşması imzalanmış ve 6800 Türk işçi geri dönme düşüncesiyle Almanya'ya göç

itici faktörlerin temelini oluşturmaktadır. Yani kişiler buldukları yerleri itici faktörlerle terk etmektedir. İtici faktörün karşıt kavramı olan çekici faktör ise kişilerin daha iyi bir yerde yaşamak istemesi ve bu doğrultuda daha iyi yaşam koşullarını seçmesi olarak açıklanabilir. Bkz. Güreşçi, Ertuğrul, **Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.:9, S.:43, 2016, syf. 1059.

⁴¹ Öztürk, Murat/ Topaloğlu, Beşir, “**Araştırma Raporu:1980 Sonrasında İç Göç Eğilimleri, İç Göç Nedenleri ve Yerleşim Yerleri ve Nüfusuna Etkilerinin Ekonomik ve Demografik Yönleri**”, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul, 2013, syf.16.

⁴² İçduygu, Ahmet, “**Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde Transit Göç**”, Türkiye'nin Göç Tarihi (Ed.:M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, syf. 277.

⁴³ Erdoğan, M. Murat/ Kaya, Ayhan, **Türkiye'nin Göç Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, syf. 3.

⁴⁴ Bozdağlıoğlu, Yücel, “**Türk Yunan Mübadelesi ve Sonuçları**”, syf. 10, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/200497>, (E.T.:27.10.2018).

⁴⁵ Doğan, Koray, **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, syf. 44.

⁴⁶ Şahin Kütük, Birsen, “**Türkiye'den Batı Avrupa'ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları**” syf. 611, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/236419>, (E.T.:27.10.2018).

etmeye başlamıştır⁴⁷. Bu işçi göçleri 1964 yılında Belçika, Hollanda ve Avusturya, 1965 yılında Fransa, 1967 yılında İsveç ve 1968 yılında ise Avustralya ile devam etmiştir⁴⁸.

Türkiye'ye Yapılan Göç Hareketleri

Anadolu toprakları coğrafi konum olarak doğu ve batı arasında köprü görevi gördüğü için, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlar'dan ve Orta Asya'dan çok sayıda topluluk Osmanlı topraklarına göç etmiştir⁴⁹. Portekiz'deki ve İspanya'daki yaklaşık 300.000 Yahudi Hristiyan olmaya zorlanmış, din değiştirmeleri ya da ülkeyi terk etmeleri konularında baskı görmüştür. Karşılaşabilecekleri yaptırımlardan dolayı bu kişiler, 1497 yılında Sultan II. Beyazıt tarafından Osmanlı İmparatorluğu topraklarına getirilmiştir⁵⁰. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma dönemine girmesiyle toprak kaybedilmiş, Balkanlar'daki Türkler de baskı görmeye başlamıştır. Yaklaşık 1.500.000 kişi göç etmek zorunda kalmıştır ve bu göç hareketi hala devam etmektedir⁵¹.

Bununla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren Bulgaristan'dan ve Yunanistan'dan göç hareketleri gerçekleşmiştir⁵². Yapılan mübadele antlaşmasına göre 1923-1945 yılları arasında Yunanistan'dan ve Bulgaristan'dan yaklaşık 850.000 kişi Türkiye'ye gelmiştir⁵³. Aynı şekilde Yugoslavya'dan 112.000, Romanya'dan 117.000 kişi Türkiye topraklarına göç etmiştir⁵⁴. Kosova Savaşı sırasında ise yaklaşık 18.000 kişi Türkiye'ye sığınmış, bu kişilerin bir kısmı savaşın bitmesiyle birlikte ülkelerine geri dönmüşlerdir⁵⁵.

2011 yılında Suriye'de başlayan ve halen devam eden iç savaş sebebiyle milyonlarca kişi ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Ağırlıklı olarak komşu ülkelere ve Avrupa

⁴⁷ Genel, Mehmet Gökhan, “Almanya’ya Giden İlk Türk İşçi Göçünün Türk Basımındaki İzdüşümü”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, C.:8, S.:3,2014,syf.307.

⁴⁸ Şahin Kütük, syf. 611.

⁴⁹ Deniz, syf.181.

⁵⁰ Busdachin, Marino, “BM’de Temsil Edilmeyen Halklar”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006, syf. 58.

⁵¹ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf.8.

⁵² Çolak, Filiz, “Bulgaristan Türklerinin Türkiye’ye Göç Hareketi”, Tarih Okulu Dergisi, S.: 13, 2013, syf. 117.

⁵³ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 8.

⁵⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 8.

⁵⁵ Ümit, Ceyda, “Mülteci Hukukuna Genel Bakış ve İltica-Sığınma Konularında Türkiye’deki Uygulama”, Adalet Dergisi, Y.: 92, S.: 8, 2001, syf. 36.

ülkelerine göç eden Suriyeliler Türkiye'ye de göç etmiştir. 04 Nisan 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'de kayıtlı bulunan Suriyeli sayısı 3.630.767 kişidir⁵⁶. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 8 Mart 2019 tarihinde yapılan açıklamaya göre ülkesine dönüş yapan Suriyeli sayısı ise 314.590 kişidir⁵⁷.

1.3. GÖÇÜN SEBEPLERİ

İnsanlar çeşitli sebeplerle yaşadıkları yerleri bireysel veya kitleler halinde terk etmekte ve başka yerlere gitmektedir. Bu sebepleri genel olarak ekonomik, küresel ve diğer sebepler olarak sınıflandırabiliriz.

1.3.1. Ekonomik Sebepler

Bireyler yaşadıkları yerleri çeşitli sebeplerle terk etmek durumunda kalabilirler. Terk ettikleri yer ile gitmeyi istedikleri yer arasındaki ekonomik farklılık göçün en önemli sebeplerinden biri haline gelmiştir⁵⁸. Bir bölgedeki sermaye miktarı ve işgücü ihtiyacı göçmen işgücünü cazip hale getirmektedir. Yaşanılan bölgeye yatırım yapılmaması, bölgede iş imkanlarının yeterli olmaması, yeraltı ve yer üstü kaynaklarının işlenememesi gibi sebepler, refah düzeyi yüksek olan ülkeleri cazip hale getirmekte ve bireylerin bu ülkelere göç etmelerine neden olmaktadır⁵⁹.

Ülkeler, yaşam standartlarını belirleyen kişi başına düşen milli gelir ve ülkedeki insanların ortalama yaşam süresi gibi kriterlere göre gelişmiş, gelişmekte olan ya da az gelişmiş olarak sınıflandırılmaktadır⁶⁰. Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) 2018 yılı için Gayri Safi Yurt İçi Hasılları baz alarak oluşturduğu dünyanın en büyük ekonomileri listesine göre, ABD ekonomisi 19.390.600 \$, Çin ekonomisi 12.014.610 \$, Japonya ekonomisi 4.872.135 \$ ve Almanya ekonomisi 3.684.816 \$ büyüklüğündeyken;

⁵⁶ UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, (E.T.:17.04.2019).

⁵⁷ Mülteciler Derneği, Türkiye'deki Suriyeli Sayısı, <https://mulateciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, (E.T.:29.03.2019).

⁵⁸ Ekici, Süleyman/ Tuncel, Gökhan, "Göç ve İnsan", Birey ve Toplum Dergisi, S.:1, C.:5, 2015, syf. 13.

⁵⁹ Başel, Halis, "Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 2007, syf. 523.

⁶⁰ Ay, Hakkı M./ Talaşlı, Esra, "Ülkelerin Ekonomik Gelişmişlik Seviyeleri ve Vergi Yapıları Arasındaki İlişki", Maliye Dergisi, S.:154, 2008, syf. 136.

Kamerun 34.006 \$, Libya 31.331 \$, Letonya 30.319 \$ ve Paraguay 29.619 \$ büyüklüğündeki ekonomileri ile listenin en alt sıralarında yer almaktadır⁶¹.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) 2018 verilerine göre ilk dört sırada yer alan ülkelerdeki kişi başına düşen milli gelir, ABD'de 62.152 \$, Çin'de 10.088 \$, Japonya'da 40.849 \$ ve Almanya'da 50.842 \$'dır.⁶². Refah düzeyi düşük olan ülkelerdeki işsizlik ve yoksulluk; refah düzeyi yüksek ve iş imkanlarının fazla olduğu ülkelere göç hareketlerinin yaşanmasına sebep olmuştur. Cezayir'de, Fas'ta, Polonya'da, Yunanistan'da, Türkiye'de ve İspanya'da görülen göç hareketleri genellikle işsizlik sebebiyle gerçekleşmiştir⁶³.

Son zamanlarda da Venezuela'nın ekonomisindeki kötüleşme, enflasyonun yüzde binleri geçmesi, vatandaşların temel gıda maddelerini bile alamayacak hale gelmesi gibi faktörler, vatandaşların komşu ülkelere göç etmesini zorunlu hale getirmiştir⁶⁴.

1.3.2. Küresel Sebepler

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ülkeler arasındaki mesafeler azalmış, insanlar diğer ülkeleri ve kültürleri daha kolay takip eder hale gelmiş, Batı kültürü olarak adlandırılan kültür güvenli bir yaşam tarzı olarak görülmeye başlanmıştır⁶⁵. İletişim araçlarının gelişmesiyle diğer ülkelerdeki yaşam standartları daha rahat değerlendirilmekte,

⁶¹ The World Bank, Gross Domestic Product, <https://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf> , (E.T.:09.11.2018).

⁶² The World Bank, GDP Per Capita, https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2017&name_desc=true&start=2017&view=bar, (E.T.:09.11.2018).

⁶³ Tilbe, Ali/ Bosnalı, Sonel, **Göç Üzerine Yazın ve Kültür İncelemeleri**, Transnational Press London, 2016, syf. 65.

⁶⁴ Venezuela, en büyük petrol rezervine sahip ülkelerden biridir. Ekonominin ana kaynağını petrol oluşturduğu için ülkede üretime genel olarak önem verilmemiş, bu zamana kadar neredeyse tüm ürünler ithal edilmiştir. 2014 yılında petrol fiyatları düşüşe geçince ülkenin döviz gelirleri azalmış ve bu nedenle ithalatta sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Bu nedenle şirketler fiyatlarına zam yapmış ve ülkede enflasyon yükselmiştir. Elektrik kesintileri, sağlık hizmetlerinin aksaması, aşı için komşu ülkelere gitmek zorunda kalınması, yiyecek kıtlığı gibi nedenlerle halk göç etmeye başlamıştır. Detaylı bilgi için bkz. BBC, "Venezuela milyonlarca kişiyi göçe zorlayan ekonomik krize nasıl girdi?" <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45285445>, (E.T.:27.11.2018); Cumhuriyet Gazetesi, "Venezuela Milyonlarca Kişiyi Göçe Zorlayan Ekonomik Krize Nasıl Girdi?", http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/1063253/Venezuela_milyonlarca_kisiyi_goce_zorlayan_ekonomik_krize_nasil_girdi_.html, (E.T.:15.04.2019).

⁶⁵ Tilbe/ Sonel, syf. 66.

durumca fakir ülkelerde yaşayan bireyler gördükleri zenginliklerden yararlanmak ve o ülkelerde yaşamak istemektedirler⁶⁶.

Sadece kültürler değil, bunların yanında ülkeler arasında sermaye, iş, emek gibi araçlar da yayılmaktadır⁶⁷. Bu sayede dünya küresel olarak küçülmüş, ülkeler arasındaki farklılıklar azaldığı için entegrasyon daha kolay gerçekleşmeye başlamıştır⁶⁸. Yaşanan tüm gelişmeler ve değişimler toplumların birbirine yaklaşmasına ve birbirlerine daha bağımlı olmalarına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak da çok kültürlü toplumlardan söz edilmeye başlanmıştır⁶⁹. Ancak bu çok kültürlü olma durumu zaman zaman toplum içinde kaynaşma yerine çatışmaya, mafyalaşmaya⁷⁰, ötekileştirmeye, ırkçılığa, hatta iç savaşların yaşanmasına sebep olmaktadır⁷¹. Ülkelerin bu noktada göçmen politikalarını gözden geçirmesi önem arz etmektedir.

1.3.3. Diğer Sebepler

Göç hareketlerinin diğer sebepleri olarak deprem, sel gibi doğal afetler, açlık, iç savaşlar, terör saldırıları, salgın hastalıklar, insan hakları ihlalleri sayılabilir⁷².

Çin'in 1949 yılında Doğu Türkistan'ı istilasıyla başlayan baskı ve terör rejimi halen devam etmektedir. Bu bölgedeki birçok Türk aile, kendi topraklarında yaşama mücadelesi vermiş ve Çin'in çeşitli bölgelerine zorla göç ettirilerek yerleştirilmiştir⁷³. Aynı şekilde Kırım Tatarları kendilerini Rusya'nın baskısı altında hissettikleri için, canlarını ve mallarını korumak amacıyla yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kalmışlardır⁷⁴.

⁶⁶ Daniş, Aslı Didem, “Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye”, Birikim, S.:184-185, syf. 216.

⁶⁷ Aydın, Mehmet, “Küreselleşme Komşularımız ve Göçler”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006, syf. 201.

⁶⁸ Aydın, syf. 201.

⁶⁹ Beşirli, Hayati, “Erkal'a Göre Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Çokkültürlülük ve Kimlik”, Sosyoloji Konferansları, DergiPark, S.:43, 2011, syf. 145.

⁷⁰ Akkoyunlu Ertan, Kıvılcım/ Ertan, Birol, “Türkiye'nin Göç Politikası”, Türkiye ve Orta Doğu Amme Enstitüsü, C.:1, S.:2, 2017, syf. 1.

⁷¹ Aydın, syf. 202.

⁷² EGM, syf.7.

⁷³ Göktürk, Hamit, “Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya Göçler”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006, syf. 131.

⁷⁴ Kırımli, Hakan, “Kırım'dan Türkiye'ye Kırım Tatar Göçleri”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006, syf. 149.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı işgal etmesinden sonra, 1918 yılına kadar Bosna'dan Türkiye'ye büyük göç hareketleri meydana gelmiştir. Bu göçlerin başlıca sebepleri, Avusturya'nın Boşnaklara askerlik mecburiyeti getirmesi, Boşnakların Avusturya-Macaristan İmparatorluğu döneminde büyük zulümlere uğraması ve asimilasyona uğrama korkularıydı⁷⁵. Din, Boşnaklar için çok önemli olduğundan, dinlerini koruyarak asimilasyonu önlemeye çalıştılar. Bu şekilde Boşnakların kendi kimliklerinin, devletlerinin, kültür haklarının ve var olmaları mücadelesinin en önemli temeli, dinî kimliklerini koruma mücadelesi olacaktı⁷⁶. Tüm bunlar neticesinde Boşnaklar isyanı etmiş, yaşadıkları bölgelerde olaylar çıkmış ve başka yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu büyük göç dalgalarının yanı sıra başka göçler de meydana gelmiş, Bosna-Hersek'ten bugünkü Sırbistan ve Karadağ'dan 1970'li yıllara kadar göçler devam etmiştir.

Yugoslavya'nın çökmesinin ardından iç savaş sırasında, Sırp ordusu 1995 yılında Srebrenitsa'yı işgal etmiştir. Savaştan önce 24.000 nüfusu olan Srebrenitsa, mülteciler ve başka yerlerden gelerek sığınan kişilerle 60.000 nüfusa ulaşmıştır⁷⁷. Nüfusun artmasıyla Srebrenitsa hastalıklarla ve açlıkla mücadele etmeye çalışan bir toplama kampına dönüşmüştür. Yaşayanların kendilerini korumak için sahip olduğu silahlar da Birleşmiş Milletler tarafından güvenlik gerekçesiyle toplanmıştır⁷⁸. Binlerce Boşnak erkek, kadın ve çocuk, Srebrenitsa'nın biraz dışında bulunan Hollandalı askerlerin denetimindeki Birleşmiş Milletler Barış Gücü kampına sığınmıştır. Sırp askerlerinin Srebrenitsa'ya baskısı artınca kamptaki insanlar silahlarının geri verilmesi için başvuruda bulunmuştur, fakat kampın Hollandalı komutanı bu isteği reddetmiştir. Hollandalı askerler, BM Barış Gücü Komutanı Fransız generalden aldıkları emirle bir gece yarısı Srebrenitsa'yı ve buldukları kampta bulunan içindeki 25.000 mülteciyi Sırlara teslim etmişlerdir. İşgal sırasında Bosna Hersek'in Srebrenitsa kentinde en az

⁷⁵ Kırbaç, Amra Dedeiç, "Boşnakların Türkiye'ye Göçleri", Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, S.: 35, 2013, syf. 5.

⁷⁶ Kırbaç, syf. 6.

⁷⁷ Dikici, Ali, "Bosna Savaşı'nda İhanetin Öyküsü: Srebrenitsa Katliamı", Karadeniz Araştırmaları Dergisi, S.: 6, 2005, syf. 137.

⁷⁸ BBC News, "Srebrenitsa Katliamı: 2. Dünya Savaşı'ndan Bu Yana Avrupa'daki En Büyük İnsanlık Trajedisi", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42074470>, (E.T.: 08.05.2019); Radikal Gazetesi, "Bir Katliamın Bakiyesi: Srebrenitsa", http://www.radikal.com.tr/yazarlar/vedat_atasoy/bir_katliamin_bakiyesi_srebrenitsa-1141685, (E.T.: 08.05.2019).

8372 kişi Sırp ordusu tarafından öldürülmüştür. Birleşmiş Milletler'in 1993 yılında Srebrenitsa'yı Boşnaklar için güvenli bölge ilan etmesi ve kentte bulunan 600 Hollanda Barış Gücü bu askeri katliama engel olamamıştır⁷⁹. Srebrenitsa olayı, II. Dünya Savaşından sonra Avrupa'da yapılan en büyük insan katliamı olarak Dünya tarihindeki yerini almıştır.

Öte yandan bir başka coğrafyada, Etiyopya'nın sınırında yaşayan insanlar, kuraklık ve açlık sebebiyle büyük şehirlere göç etmek zorundadırlar. Bu bölgelere kurulan kamplarda da susuzluk ve salgın hastalıklarla mücadele etmeye çalışmaktadırlar⁸⁰. Ayrıca diğer Afrika ülkelerinden olan Ruanda, Zaire ve Liberya'da da iç savaş yüzünden göç hareketleri yaşanmaktadır⁸¹.

2010 yılında Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle Mısır, Libya, Tunus, Yemen gibi ülkeler iç savaşa sürüklenmiştir. Bunun sonucunda 2011 yılında Suriye'de de iç savaş meydana gelmiş, milyonlarca kişi ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkesini terk eden Suriyeliler komşu ülke Türkiye'ye de göç etmişlerdir. 09 Nisan 2019 tarihi itibarıyla, ülkesini terk ederek başka bir ülkeye göç eden Suriyeli sayısı 5.657.439'dur⁸².

1.4. GÖÇÜN SINIFLANDIRILMASI

Birçok çalışmada görüleceği gibi, göçle ilgili olarak farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Bu çalışmada göç; gidilen yerin ülke içinde ya da dışında olmasına, göç hareketlerinin gönüllü ya da zorunlu olarak yapılmasına, gidilen yerde kalma süresine, göç hareketlerinin bireysel ya da toplu bir şekilde gerçekleştirilmesine, göç edilen yere ya da göç yolu üzerindeki bölgelere yasal olarak girilip girilmediğine göre sınıflandırılacaktır.

⁷⁹ Dikici, syf. 137.

⁸⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/acilik-gocu-40407955>, (E.T.: 27.11.2018).

⁸¹ Koçdemir, Kadir, "Yeni Bin Yıl Derti: Göç ve İltica", Türk İdare Dergisi, S.: 423, Ankara, 1999.

⁸² UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, (E.T.:17.04.2019).

1.4.1. İç ve Dış Göç

Yapılan göç hareketlerine konu olan başlangıç ve bitiş yerleri, göçün iç göç ya da dış göç olduğunun saptanmasında önemlidir. İç göç hareketleri belirli bir ülke içinde gerçekleşir ve kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru olabileceği gibi, kentsel alanlardan kırsal alanlara doğru da olabilir⁸³. İç göçlerin en önemli nedenlerinden biri, ekonominin gelişmesi neticesinde bölgeler arasında meydana gelen farklılıklardır. Gelir seviyesinin yüksekliği, iş imkanlarının fazla olması⁸⁴, hızlı tren yollarının inşası, iletişim araçlarının gelişmesi, yiyeceklerin aracısız satışı, kırsal ve kentsel alanlar arası ucuz taşımacılık gibi unsurlar kırsal alandan kentsel alana doğru göç hareketlerini hızlandırmıştır⁸⁵. Bir görüşe göre nüfusun hareketliliği, çeşitli faktörlere bağlı olarak, kırsal ve kentsel alanları birbirinden ayırmadan birleşme eğilimi göstermektedir⁸⁶.

Yaşlı nüfus için kırsal alanlar iklim, tabiat, çevre kirliliğinin az olması gibi nedenlerle çekici etkenlere sahip olabilmektedir⁸⁷. Bu şekilde kentsel alandan kırsal alanlara doğru da iç göç hareketleri mümkündür.

Dış göç ise, sürekli olarak ya da kısmı bir süreyle, belirli bir ülkenin sınırlarının dışına yapılan yer değiştirme hareketidir⁸⁸. Literatürde uluslararası göç⁸⁹ olarak da yer bulan dış göç, teknolojinin gelişmesiyle, ulaşım ağlarının çeşitlenmesiyle, küreselleşmeyle birlikte işgücü ihtiyacının da artmasıyla çoğunlukla işçi göçüne sebep olmuştur⁹⁰.

⁸³ Keleş, Ruşen, **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, syf. 50.

⁸⁴ Çelik, Fatih, “**İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi**”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Dergisi, S.:27, 2006,syf. 152.

⁸⁵ Öztürk, Murat/ Topaloğlu, Beşir, “**Araştırma Raporu:1980 Sonrasında İç Göç Eğilimleri, İç Göç Nedenleri ve Yerleşim Yerleri ve Nüfusuna Etkilerinin Ekonomik ve Demografik Yönleri**”, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul, 2013, syf.16.

⁸⁶ Öztürk/ Topaloğlu, syf.15.

⁸⁷ Öztürk/ Topaloğlu, syf. 16.

⁸⁸ Özdemir, Murat, “**Türkiye’de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği**”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, syf. 21.

⁸⁹ Aksoy, Zeynep, “**Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim**”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.:5, S.:20, 2012,syf. 294.

⁹⁰ Aksoy, syf. 294.

1.4.2. Gönüllü ve Zorunlu Göç

Bireylerin buldukları yerleri kendi istekleri doğrultusunda terk ederek başka bir yere göç etmelerine gönüllü göç denmektedir. Bu noktada, gidilen yerin çekici faktörleri ön plandadır⁹¹. Örneğin daha iyi bir eğitim alma isteği, refah düzeyi yüksek bir yerde yaşama arzusu, bölgedeki iş imkanlarının fazlalığı gibi nedenler gönüllü göçü meydana getirmektedir⁹². Örneğin, İkinci Dünya Savaşı sonrası yetersiz iş gücü nedeniyle Avrupa ülkelerine göç hareketleri gerçekleşmiş, 1961 yılında Türkiye ile Almanya arasında imzalanan işçi alımı anlaşmasıyla birlikte de ilk olarak 6800 Türk işçi gönüllü olarak göç etmiştir⁹³.

Bireylerin buldukları yerleri kendi istekleri dışında terk etmek zorunda kalmasına ise zorunlu göç denmektedir. Gönüllü göçteki çekici faktörlerin aksine, burada doğal afetler, savaşlar, can güvenliği tehdidi, huzursuz bir yaşam sürme, geçim sıkıntısı gibi itici faktörler etkili olmaktadır⁹⁴.

Nüfus mübadelesi de buna örnek olarak gösterilebilir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ayaklanmalar ve Yunanistan topraklarının genişlemesiyle, iki ülke arasında göç hareketleri meydana gelmiştir. 1923 yılında Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan mübadele antlaşmasıyla, Türkiye'de bulunan Ortodoks Rumlar ile Yunanistan'da bulunan Müslümanlar zorunlu göç ettirilmiştir⁹⁵.

1.4.3. Kalıcı ve Geçici Göç

Bireyler ülkelerdeki bazı çekici faktörlerin etkisiyle, yerleşmek amacıyla buldukları yerleri terk ederek başka yere hareket etmektedirler. Ancak hayatlarının sonuna kadar göç ettikleri yerde yaşamamaları hareketin niteliğini değiştirmez. Göç edilen yerde

⁹¹ Özyakışır, Deniz, **Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama**, Nobel Akademik Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2013, syf. 15. Bkz. dp. 30.

⁹² Özyakışır, syf. 15.

⁹³ Genel, Mehmet Gökhan, “Almanya’ya Giden İlk Türk İşçi Göçünün Türk Basımındaki İzdüşümü Sirkeci Garı’ndan München Hauptbahnhof’a”, Selçuk İletişim Dergisi, S.:8 C.:3, 2014, syf. 307.

⁹⁴ Yüceşahin, Murat/ Özgür, Murat, “Türkiye’nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekansal Örüntü”, Coğrafi Bilimler Dergisi, S.:2, syf. 17.

⁹⁵ Bozdağlıoğlu, syf. 10.

bulunma süresine göre göç kalıcı veya geçici göç olarak nitelendirilebilir⁹⁶. Dolayısıyla kişilerde gittikleri yere yerleşme niyeti varsa bu kalıcı göç teşkil eder. Bu kişiler gittikleri yere yerleşmeyi düşünmüyor, örneğin ülkelerindeki savaş sona erince, ekonomik kriz atlatılınca, yani koşullar düzelince ülkelerine dönmeyi düşünüyorsa bu geçici göçtür.

1.4.4. Bireysel ve Toplu Göç

Yapılan göç hareketleri bireysel olabileceği gibi, toplu bir şekilde de gerçekleşebilir. Kişinin kendi isteği doğrultusundaki yer değiştirmelerde bireysel göçten, göçü zorunlu kılan hallerin varlığında da toplu göçten söz edebiliriz⁹⁷.

1.4.5. Yasal ve Yasadışı Göç

Göçü hedefe ulaşmak için kullanılan yöntemlere göre de sınıflandırmak mümkündür. Bireylerin veya toplulukların, vatandaşı oldukları ülkeyi o ülkenin hukukuna uygun olarak terk etmesine veya hukuka uygun şekilde bir ülkeye girmesine yasal göç, başka bir deyişle düzenli göç denir. Yasal göçün kontrol altında tutulması adına her ülke farklı politikalar izlemektedir. Her yıl ABD hükümeti yeşil kart çekilişi yaparak, Amerikan nüfusunu ve kültürünü zenginleştirmek amacıyla, kategorilere ayırdığı ülkelerden başvuran kişilere oturma izni vermektedir. Örneğin ABD'deki bu yeşil kart çekilişi, göçün kontrol altına alınmasını ve düzenli bir şekilde yapılmasını sağlamaktadır. Günümüzde yoğun göç hareketlerine maruz kalan hedef ülkeler yabancıların ülkeye girişlerinde birtakım düzenlemeler yapmak zorunda kalmış, sadece eğitilmiş, kalifiye olan ve diğer benzer koşulları sağlayan yabancıların ülkeye girişlerine olanak sağlamışlardır⁹⁸. Bu koşulları sağlayamayan yabancılar için yasal göç imkansız hale geldiğinden, menfaat karşılığı ülkeye giriş yapılmasını sağlayan kaçakçılarla yasadışı göç hareketleri gündeme gelmektedir.

⁹⁶ Gürkan, Mustafa, “**Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri**”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, syf. 34.

⁹⁷ Gürkan, syf. 34.

⁹⁸ Güneş, Özkan, “**Türkiye İle Bağlantılı Yasadışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Analizi**”, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004, syf. 6.

Bireylerin buldukları ülkenin (kaynak ülke), transit geçtikleri ülkenin (transit ülke) ya da göç ettikleri ülkenin (hedef ülke) sınırlarını hukuka aykırı bir şekilde aşmasına ya da hedef ülkeye yasal yollarla giriş yapmalarına rağmen orada kalma sürelerini ihlal etmesine yasadışı göç, düzensiz göç denir⁹⁹. Yasadışı göçmen kavramı, hedef ülke ile kaynak ülke için farklı anlamlara gelmektedir. Hedef ülkeler için ülkelere yasadışı yollardan giriş yapan ya da yasal yollarla gelip kalma sürelerini ihlal eden kişiler yasadışı göçmen olarak kabul edilirken, kaynak ülkeler için buldukları ülkeyi terk ederken prosedürlere uymayarak ülke sınırını geçen kişileri kapsamaktadır¹⁰⁰. Transit ülkeler için ise, yasal ya da yasadışı yollarla hedef ülkeye gitmek için bir ülkeyi geçiş ülkesi olarak kullanan kişiler yasadışı göçmenler olarak kabul edilmektedir¹⁰¹.

1.5. YASADIŞI GÖÇ

1.5.1. Genel Olarak

Yasadışı göç uluslararası literatürde yer aldığı şekliyle “*doğrudan veya dolaylı olarak parasal veya maddi başka çıkar elde etmek için bir kişinin uyrukluluğunu taşımadığı veya daimi ikametgah sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişinin teminidir*”¹⁰². Yasadışı göç, Uluslararası Göç Örgütü tarafından düzensiz göç (irregular immigration) olarak tanımlanmış, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti durumlarında ise yasadışı göç (illegal immigration) kavramının kullanılmasının doğru olacağı belirtilmiştir¹⁰³.

Kaynak ülkelere örnek olarak Pakistan, Afganistan, Bangladeş, Irak, Çin, Ermenistan, Gürcistan ve Suriye gösterilebilir¹⁰⁴. Transit konumdaki ülkelere Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Polonya, Slovakya, Cezayir ve Ürdün; hedef ülkelere ise İngiltere, ABD, Kanada, Almanya ve Fransa örnek verilebilir¹⁰⁵.

⁹⁹ Akçadağ, Emine, “Yasadışı Göç ve Türkiye”, Bilgesam, Ankara, 2012, syf. 4.

¹⁰⁰ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Düzensiz Göç, www.goc.gov.tr, (E.T.: 07.12.2018).

¹⁰¹ İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Düzensiz Göç, www.goc.gov.tr, (E.T.: 07.12.2018).

¹⁰² Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 14.

¹⁰³ IOM, Key Terms, <https://www.iom.int/key-migration-terms#Irregular-migration>, (E.T.: 17.04.2018).

¹⁰⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 19.

¹⁰⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 20.

Yasadışı göç sadece coğrafi olarak komşu olan ülkelerin değil, neredeyse tüm dünyanın karşılaştığı ciddi bir durumdur. Dünya üzerindeki yasadışı göç hareketleri ve buna bağlı olarak hedef, transit ve kaynak ülkeler irdelendiğinde, bu ülkelerin her biri için ayrı sebepler öne sürmek mümkündür. Yasadışı göç hareketleriyle karşılaşan hedef ülkeler için ilk sebep, ekonomik durum ve refah düzeyinin yüksek olması iken, kaynak ülkeler için ekonomik durum, açlık ve iklim sorunları, salgın hastalıklar¹⁰⁶, transit ülkeler için ise coğrafi konumdur¹⁰⁷.

1.5.2. Türkiye’deki Durum ve Yasadışı Göç İstatistikleri

Jeopolitik konumu ve bulunduğu bölgenin kontrolünü elinde tutması gibi etkenler Türkiye’yi yoğun göç hareketlerine maruz bırakmaktadır¹⁰⁸. Türkiye, ekonomik sebeplerle ülkesini terk ederek özellikle Avrupa’daki refah düzeyi yüksek ülkelere gitmek isteyen kişiler açısından transit ülke konumundadır¹⁰⁹. Yaşadıkları ülkeye göre işgücünün ve refah düzeyinin kıyasla yüksek olması gibi nedenlerle¹¹⁰ Doğu Bloğu ülkelerinden ve Afrika’daki birçok ülkeden gelen kişiler için ise Türkiye hedef ülkedir.

Tablo 1¹¹¹

Son 6 Yılda (2012-2017) Türkiye’ye Giriş Yapan ve Türkiye’den Çıkış Yapan Yabancı Sayısı

YIL	ÜLKEYE GİRİŞ	ÜLKEDEN ÇIKIŞ
2012	29.704.394	29.573.892
2013	32.865.309	32.639.760
2014	35.115.789	34.780.393
2015	34.633.391	34.285.711
2016	24.686.471	24.718.273
2017	32.058.216	32.033.516

¹⁰⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, syf. 14.

¹⁰⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü, syf. 40.

¹⁰⁸ Taş, Gün, “Türkiye’de Yasadışı Göç ve Güvenlik Algısı”, www.politikakademi.org, (E.T.:07.12.2018).

¹⁰⁹ Güneş, syf. 38.

¹¹⁰ Akçadağ, syf. 7.

¹¹¹ Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/giris-cikis_363_378_4708, (E.T.:08.12.2018).

1990'lı yılların sonundan itibaren AB ile olan müzakerelerde Türkiye'nin sınır güvenliği ve yasadışı göç kontrolü çözüm bekleyen sorunlardan olmuştur¹¹². Çalışmalardaki mevcut sayılardan oturma ve çalışma izni olan yabancılar çıkarıldığında yasadışı olarak Türkiye'de kalan kişi sayısı tespit edilmelidir. Bu şekilde ülkeye yasal yollarla giriş yapıldığı, sonrasında da ülkede kalış süresinin ihlal edilip edilmediği anlaşılacaktır¹¹³.

Sayılar arasındaki farkların oluşmasının sebepleri arasında akla ilk gelen, turistik vize olarak ülkeye giriş yapan, ancak asıl amaçları kaçak olarak ülkede çalışmak olan kişilerin varlığıdır. Bir diğer sebep ise, yukarıda belirttiğimiz gibi çalışma ve oturma izni süreleri bitmiş olmasına rağmen ülkede kalmaya devam eden kişilerdir¹¹⁴.

Türkiye'de yakalanan yasadışı göçmen sayısının özellikle son beş yılda giderek arttığı yapılan çalışmalarda görülmektedir. Özellikle Afganistan, Pakistan ve çalışmalarda spesifik olarak belirtilmeyen diğer uyruklu yasadışı göçmenlerin sayısı 2018 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır¹¹⁵.

¹¹² Deniz, Taşkın, “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.: 1, Y.: 18, 2014, syf. 187.

¹¹³ Tablo 1'de görüldüğü gibi, Türkiye'ye giriş yapan yabancı sayısı ile Türkiye'den çıkış yapan yabancı sayısı her yıl aynı oranda değildir. Son 6 yılda Türkiye'ye giren ve Türkiye'den çıkan yabancı sayıları incelendiğinde, 2016 yılında Türkiye'den çıkış yapan yabancı sayısının o yıl Türkiye'ye giriş yapan yabancı sayısından fazla olduğu dikkat çekmektedir. Terör olaylarının ve ülkenin içinde bulunduğu zor koşulların 2016 yılında Türkiye'den çıkış yapan yabancı sayısının fazlalığında etkisi olduğu düşünülebilir.

¹¹⁴ Çalışma ve oturma izinleri hakkında bkz. Çelikel, syf. 95 vd, syf. 162 vd.

¹¹⁵ http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik, (E.T.: 08.12.2018).

Tablo 2¹¹⁶

2008 – 2018 Yılları Arasında Türkiye’de Yakalanan Yasadışı Göçmen Sayısı

YIL	GÖÇMEN SAYISI
2008	65.737
2009	34.345
2010	32.667
2011	44.415
2012	47.510
2013	38.890
2014	58.647
2015	146.485
2016	174.466
2017	175.752
2018	247.227

Tablo 3¹¹⁷

2015-2018 Yılları Arası Tüm Denizlere Ait Yasadışı Göç İstatistikleri

Yıllar	Yasadışı Göç Sayısı	Hayatını Kaybeden Göçmen Sayısı	Yakalanan Organizatör Sayısı
2015	2.430	279	190
2016	833	192	118
2017	495	56	171
2018	663	93	84

¹¹⁶http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik , (E.T.:08.12.2018).

¹¹⁷ Sahil Güvenlik Komutanlığı, Düzensiz Göç İstatistikleri, https://www.sg.gov.tr/baskanliklar/harekat/faaliyet_istatistikleri/duzensiz_goc_istatistikleri.html, (E.T.: 21.12.2018).

Tablo 4¹¹⁸

2014 – 2018 Yılları Arasında Türkiye’de Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Vatandaşlık Bilgisi

ÜLKE	2014	2015	2016	2017	2018
Irak	1.728	7.247	30.947	18.488	17.027
Afganistan	12.248	35.921	31.360	45.259	95.371
Pakistan	2.350	3.792	19.317	30.337	48.232
Suriye	24.984	73.422	69.755	50.217	32.995
Myanmar	6.425	5.564	1.169	374	370

1.5.3. Yasadışı Göç Güzergahları

Birçok ülke kaynak ülke sıfatıyla göç vermekte, bir kısmı transit ülke olarak köprü görevi görmekte, bir kısmı da hedef ülke olarak göç almaktadır¹¹⁹. Jeopolitik yeri itibariyle Türkiye, Afganistan ve Pakistan gibi kaynak ülkelerden Avrupa’daki hedef ülkelere giden güzergahta transit ülke konumundadır.

Dünyadaki Yasadışı Göç Güzergahları

Dünya’da yasadışı göçte kullanılan başlıca güzergahlar;

*Orta ya da Güney Afrika ülkelerinden hareket eden göçmenler, Cebelitarık Boğazı ve Akdeniz güzergahını izleyerek, hedef ülke olan İspanya, Portekiz, Fransa, İtalya ya da Yunanistan’a göç etmektedir.

*Kaynak ülkelerden hareket edilerek Afrika ya da Avrupa ülkelerine gelinir, Atlas Okyanusu geçilerek Küba ya da Meksika’ya ulaşılır ve göç hareketi ABD ya da Kanada’da son bulmaktadır.

¹¹⁸ http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik , (E.T.:08.12.2018).

¹¹⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 19.

*Çin'den kaynaklı yapılan göç hareketleri genellikle Rusya, Güney Kore, Japonya, Avustralya, Endonezya, Singapur gibi yakın ülkelere doğru olmakla birlikte, Avrupa ülkelerine de gerçekleştirilebilir.

*Bangladeş, Hindistan, Sri Lanka, Pakistan gibi Asya ülkelerinden gerçekleştirilen göç hareketleri Türkiye ve Yunanistan güzergahı ile diğer Avrupa Ülkeleri'nde son bulmaktadır¹²⁰.

Türkiye'deki Yasadışı Göç Güzergahları

Türkiye'de kullanılan yasadışı göç güzergahları genel olarak;

*Suriye, Irak, İran, Ermenistan ve Gürcistan'dan deniz ya da kara yoluyla Türkiye'ye giren kişiler, Kapıkule sınır kapısını kullanarak Bulgaristan'a, İpsala sınır kapısından çıkarak Yunanistan'a ya da deniz yolu ile Antalya, Muğla, Aydın, İzmir, Balıkesir ya da Çanakkale'den Yunanistan'a bağlı bölgelere (Simi, Sakız, Midilli Adası) göç etmektedir¹²¹.

1.5.4. Yasadışı Göçte Kullanılan Yöntemler

Yasadışı göçte kullanılan en yaygın yöntem deniz yoluyla gerçekleştirilen göç hareketleridir. Gemilere ya da botlara kaçak olarak binilerek hedef ülkelere ulaşım sağlanmaya çalışılmaktadır. Türkiye'nin transit ülke konumunda olduğu göç hareketleri çoğunlukla bu yolla gerçekleşmektedir¹²².

Kara yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç hareketlerinde, hudut kapıları dışında kalan kişiler güvenliğin az olduğu yerlerden yürüyerek ya da tren vagonlarına, kamyon, tır gibi araçların kasasına saklanarak sınır geçişini sağlamaktadır¹²³.

¹²⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 19 vd; Güneş, syf. 24.

¹²¹ Güneş, syf. 36.

¹²² Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 21.

¹²³ Güneş, syf. 25; Briggs, Vernon M., Jr., "Methods of Analysis of Illegal Immigration Into the United States", Cornell University ILR School, S: 18, N.: 3, 1984, syf. 623, <https://pdfs.semanticscholar.org/1973/09d5f76b1d04b7006bbebab79b511df9f305.pdf>, (E.T.: 08.05.2019).

Hava yoluyla gerçekleşen hareketler ise, tamamı sahte veya üzerlerinde değişiklik yapılan pasaport veya seyahat belgeleriyle meydana gelmektedir. Havaalanlarında yolcuların giriş - çıkışlarının sıkı denetim altında tutulması, bu tür eylemlerin sayısını gün geçtikçe azaltmaktadır¹²⁴.

1.5.5. Yasadışı Göçün Sosyal, Ekonomik ve Politik Etkileri

Yasadışı göçün toplum üzerinde sosyal, ekonomik ve politik etkileri vardır. Bunlardan en önemlilerinden biri, göç hareketlerini gerçekleştiren bireylerin maruz kaldıkları insan hakları ihlalleridir. Kaynak ülkeden hedefe ülkeye geçiş sürecinde birçok kişi hayatını kaybetmekte, bu yolda kadınlar ve çocuklar değişik şekillerde kandırılarak fuhşa zorlanmaktadır. Kaçakçılar tarafından cinsel dokunulmazlıkları çiğnenen ve fuhşa zorlanan kadınlar ve çocuklar, bu istismarlarla kaptıkları ve toplum sağlığını tehlikeye sokan HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalıklarla yaşamlarını yitirmektedirler¹²⁵.

Yasadışı göçle ülkeye gelen bireyler toplumun büyük bir kesimi tarafından kuşkuyla karşılanmaktadır. Toplum içindeki kültürlerin çeşitliliği, toplumsal memnuniyeti zorlaştırmaktadır¹²⁶. Kendi kültürlerinden farklı bir kültüre sahip ülkeye gelen bu bireyler, hedef ülkenin insanları tarafından istenmemekte ve dışlandıkları için sosyal çöküntü yaşamaktadırlar¹²⁷. Farklı kültürlerin karşı karşıya gelmesi toplumsal iç çatışmayı doğurabilecek zemini oluşturmaktadır. Bunun sonucu olarak toplumun değer yargıları zayıflamakta, toplumsal düzen bozulmakta ve bu durum suç oranlarını arttırabilmektedir¹²⁸.

Son yıllarda Türkiye'ye yapılan göçlerde büyük bir artış gözlemlenmektedir. Özellikle Suriye'den gelen sığınmacıların sayısındaki artış ve bununla birlikte ortaya çıkan kimlik

¹²⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 22.

¹²⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 24.

¹²⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 25.

¹²⁷ Güneş, syf. 26; Ratha, Dilip, “**Impact of Migration on Economic and Social Development**”, 2010, syf. 5,

http://siteresources.worldbank.org/TOPICS/Resources/214971288877981391/Migration&Development-Ratha-GFMD_2010a.pdf, (E.T.: 08.05.2019).

¹²⁸ Kızmaz, Zahir, “**Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç**”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.: 7, S.: 2, 2018, syf. 398.

kargaşası gerginliklere sebep olmaktadır¹²⁹. Ülke vatandaşlarıyla kültür çatışması içinde olan ve eylemleriyle ülke gündeminde sıklıkla yer alan¹³⁰ bu sığınmacıların ülkeye uyum sağlaması ve gerilimin azalması adına çeşitli çalışmalar ve programlar geliştirilmiştir¹³¹.

Yasadışı göç ülkeler açısından iş gücünü olumsuz yönde etkileyen ve ekonomileri zora sokan sonuçlar doğurmaktadır¹³². Kendi ülkelerinde iş bulamayan bireyler kaçak işçi olarak düşük ücretle çalışmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yaşayanlar ekonomik kriz, istikrarsızlık, yoksulluk gibi nedenlerle göç etmek zorunda kalmaktadır¹³³.

Yasadışı göçün etkilerinden biri de suç örgütlerini¹³⁴ ortaya çıkarmasıdır. Yasadışı göç hareketlerindeki organize suç örgütlerinde yer alan elemanlar; kaçakçılık faaliyetini organize eden kişi, potansiyel göçmenlerle iletişim kuran aracı, göçmenleri bir yerden başka bir yere götürmekle görevli ulaşımçı, rüşvet alan kamu görevlileri, para alışverişi yapan ve parayı aklayan kişiler olabilir¹³⁵. Göçmen kaçakçılığı yapmak amacıyla faaliyet gösteren suç örgütleri, diğer suç örgütleriyle birlikte çalışarak zorlukları en aza indirmeye çalışmaktadır. Örneğin Türkiye'ye Irak, İran ya da Suriye'den yapılan yasadışı sınır geçişlerinde PKK terör örgütü, yasadışı göç hareketlerinde bulunan göçmenleri Avrupa'daki ülkelere yerleştireceklerini vaat ederek bazı menfaatler sağlamaktadır. Buradan anlaşılacağı gibi, yıkıcı ya da bölücü siyasi amaç taşıyan terör

¹²⁹ Sargın, Saliha, “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Uyum Süreçleri: Afyonkarahisar Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, syf. 33.

¹³⁰ Hürriyet Gazetesi, “Mahallede Suriyeli Kavgası”, 01.07.2008 tarihli haber, <http://www.hurriyet.com.tr/mahallede-suriyeli-kavgasi-26376308>, (E.T.: 18.04.2019); Hürriyet Gazetesi, “Suriyeli Grup ile Eczacılar Arasında Muadil İlaç Kavgası: 4 Yaralı”, 09.05.2014 tarihli haber, <http://www.hurriyet.com.tr/suriyeli-grup-ile-eczacilar-arasinda-muadil-il-40882904>, (E.T.: 18.04.2019); Milliyet Gazetesi, “Hassa’da Suriyeliler ile Türkler Arasında Kavgası: 4 Yaralı”, 10.05.2014 tarihli haber, <http://www.milliyet.com.tr/hassa-da-suriyeliler-ile-turkler-arasinda-hatay-yerelhaber-189351/>, (E.T.: 18.04.2019).

¹³¹ Sargın, syf. 30.

¹³² Güneş, syf. 26.

¹³³ Gülten, Ulaş, “Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Kaçak İşgücü Göçü ve Türkiye”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, syf. 36.

¹³⁴ Doğan, Koray, syf. 157. Yazara göre, örgütlü suç kavramı organize suç kavramıyla eş anlamlıdır. Doktrinde ağırlıklı olarak organize suç olarak yer alsa da 5237 sayılı TCK’da örgütlü suç ifadesine yer verilmiştir.

¹³⁵ Güneş, syf. 22.

örgütü, çıkar amaçlı suç işlemeyi amaç edinen suç örgütüyle menfaat noktasında birlikte hareket etmektedir¹³⁶.

1.5.6. Yasadışı Göçle Mücadele Yöntemleri

Yasadışı göçün yarattığı sosyal, ekonomik ve politik sorunlar devletlerin egemenliğini tehlikeye sokar hale geldiği için bu hareketle mücadele yöntemleri geliştirilmiştir. Göç hareketinde hedef ülke konumundaki ülkeler nezdinde devletin kamu düzeni ve kamu güvenliği tehlike altında olduğu için mücadele yöntemleri göçmen kaçakçılığı suçu temelli yürütülmektedir. Bu noktada göçmen kaçakçılığının devletler tarafından bir suç olarak kabul edilmesi ve arkasından da eylemi gerçekleştiren kişilerin bu suç kapsamında cezalandırılması önem arz etmektedir.

Göç hareketinde transit ve kaynak ülkelerde de bu eylemin suç olarak kabul edilmesi ve yaptırıma bağlanması mücadelede bir bütünlük sağlamaya yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda Avrupa Birliği ülkelerine izinsiz girişe, transit geçişe ve ülkede oturma kolaylaştıran eylemlere yönelik Avrupa Konseyi tarafından iki çerçeve karar oluşturulmuştur¹³⁷. Bu kararlarda bir kişiyi vatandaşı olmadığı ülkeye hukuku ihlal ederek sokmak, buna kasten yardım etmek, menfaat karşılığı ülkede oturmasına yardım etmek gibi eylemler ve bunlara uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir.

Aynı şekilde Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'ün¹³⁸ 6. maddesinde göçmen kaçakçılığı ve buna bağlı olarak yürütülen hareketlerin taraf devletler tarafından suç olarak kabul edileceği düzenlenmiştir.

Göçmen kaçakçılığı için gerekli görülen yasal düzenlemeler sadece eylemi gerçekleştiren kişilerle sınırlı değildir. Yasadışı göçmenleri kaçak işçi olarak çalıştıran işverenlere de bu çerçevede bir yaptırım uygulanması değerlendirilmektedir. Daha önce

¹³⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, syf. 27.

¹³⁷ 2002/90/JHA – 2002/946/JHA, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, Yayım T.:05.12.2002.

¹³⁸ RG Yayım T.:18.03.2003, S.:25052, Onay Karar S.: 2003/5329 (Bundan sonra BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol olarak anılacaktır).

belirttiğimiz gibi, hedef ülkelerdeki refah düzeyi, ekonomik seviyenin yüksek olması, işgücü gibi etkenler yasadışı göçün çekici faktörlerindedir. Yasadışı göçmenlerin ucuz işgücü olarak ve kaçak bir şekilde çalıştırılması, bu göçmenlerin hedef ülkelerde kalmasına neden olmaktadır. Göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında yasal düzenlemeler yapılırken, yasadışı göçmenlere istihdamı sağlayan işverenlerin yeterli yaptırımla karşılaşmamasının işçi sömürülerinin önünü daha da açacağı, dolayısıyla da ucuz işgücünün göçmen kaçakçılığı fiillerini arttıracacağı düşünülmektedir¹³⁹.

Hedef ülkeler yasadışı göçle ve kaçakçılarla mücadele etmek için sınırlarında gece görüş teleskopları, yüksek teknolojik kameralar ve arazi araçları kullanmaktadır¹⁴⁰. Hudut kapılarındaki işlemlerin birden fazla noktada ve birden fazla personel tarafından yapılması, bu kapılarda çalışan personelin aynı zamanda rüşvetle mücadele kapsamında da denetlenmesi, sınır kontrol birimleri arasındaki koordinasyonun düzgün ve akıcı bir şekilde sağlanması, sınırların denetiminde kullanılan yöntemler olarak belirtilebilir¹⁴¹.

Hedef ülkeler uyguladıkları vize politikalarını gözden geçirerek artık daha da seçici davranmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri açısından bu çok daha önemli bir hal almıştır. Bu ülkeler, yapılan vize başvurularında ve havaalanlarındaki pasaport kontrol noktalarında iris ve yüz tanıma, parmak izi sistemi kullanarak yasadışı göçmen geçişini engellemeye çalışmaktadır¹⁴². 1985 yılında beş ülkenin¹⁴³ sınırlarında polis ve gümrük kontrollerinin kaldırılmasını amaçlayarak imzaladığı Schengen Antlaşması'ndan sonra, 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması'yla, Schengen bölgesi içinde kalan Avrupa Birliği ülkelerinin kendi sınırları üzerindeki denetimi kaldırılmıştır. Bu durum sınır güvenliğine daha çok önem verilmesine neden olmuştur.

Yasadışı göçün niteliği bakımından birden fazla ülkeyi etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, devletler işbirliği içinde çalışmadığı sürece evrensel sonuçların alınamayacağı aşikardır. İstatistikî verilerle yasadışı göç ve göçmen farkındalığının

¹³⁹ Koyuncu, Ayşe Seda, “Göçmen Kaçakçılığı İle Mücadele Politikaları”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, syf. 57.

¹⁴⁰ Koyuncu, syf. 59.

¹⁴¹ Koyuncu, syf. 58, 59, 60.

¹⁴² TAV, <https://www.tavpassport.com/tr/TavPassportKart/Duyurular/Sayfalar/Biometrik-Gecis.aspx>, (E.T.:11.01.2019).

¹⁴³ Fransa, Batı Almanya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg.

arttırılması ve göç kaynakları üzerinde çalışmalar yapılması açısından, sivil toplum kuruluşlarının, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, BM Uyuşturucu ve Suç Dairesi gibi uluslararası kuruluşların işbirliği içinde olması gerekmektedir¹⁴⁴. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından düzenlenen toplantılarda hedef, transit ve kaynak ülkelerden gelen temsilcilerin yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı üzerinde işbirliği ile çalışması amaçlanmaktadır¹⁴⁵.

BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol ile devletlerin göçmen kaçakçılığının sebepleriyle ilgili çalışmalar yapacağı düzenlenmiştir. Bu protokolün 15. maddesinin 3. fıkrasına göre: *“Her Taraf Devlet, göçmen kaçakçılığının yoksulluk ve azgelişmişlik gibi sosyo-ekonomik nedenleriyle mücadele etmek için ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki kalkınma programlarını ve işbirliğini, göçün sosyo-ekonomik boyutlarını hesaba katarak ve ekonomik ve sosyal bakımdan zayıf bölgelere özel önem vererek, uygun olduğu ölçüde teşvik edecek veya güçlendirecektir”*.

Yasal düzenlemelerle yasadışı göç hareketlerinin önüne geçilerek göçmen akınlarının kısıtlanması amaçlanmakla beraber, hedef ülke konumundaki ülkelerin göç politikalarında değişimlere giderek yasal göç olanaklarını arttırması yoluyla da göçmen kaçakçılığının önüne geçilebileceği tartışılmaktadır¹⁴⁶. Yasal göç olanaklarının arttırılmasıyla ilgili düzenlemeler çoğunlukla işgücü ihtiyacını diğer ülkelerden gelen işçilerle sağlayan gelişmiş ülkeleri ilgilendirmektedir. Özellikle tarım ve hizmet işkolunda yasadışı göçmenler istihdam edilmektedir. Bu işkollarında çalışan yasadışı göçmenlerin statüsünün yasal bir hale getirilmesi ve çalışma şartlarının yasal bir çerçevede hazırlanması durumunda yasadışı göçün azalacağı tahmin edilmektedir¹⁴⁷.

¹⁴⁴ IOM, “**International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration**”, 2006, syf. 10-11, http://www.fasngo.org/assets/files/resources/IOM_Perspectives_and_Experiences.pdf, (E.T.:12.01.2019).

¹⁴⁵ IOM Turkey, **Göç ve Sınır Yönetimi**, <http://www.turkey.iom.int/tr/g%C3%B6%C3%A7-ve-s%C4%B1n%C4%B1r-y%C3%B6netimi>, (E.T.:12.01.2019).

¹⁴⁶ IOM, “**International Migration and Development, Perspectives and Experiences of the International Organization for Migration**”, 2006, syf. 11, http://www.fasngo.org/assets/files/resources/IOM_Perspectives_and_Experiences.pdf, (E.T.:12.01.2019).

¹⁴⁷ Koyuncu, syf. 71.

1.5.7. Türk Hukuku'nda Yasadışı Göçle Mücadele Yöntemleri

Türkiye, BM tarafından yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı gibi sınıraşan örgütlü suçlarla mücadele amacıyla Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşme'sini (Palermo Konvansiyonu),13.12.2000 tarihinde imzalamış ve 30.01.2003 tarihli ve 4800 sayılı Onay Kanunu ile uygun bulmuştur.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'ü ve Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ü ise 13.12.2000 tarihinde imzalamış, 30.01.2003 tarihli ve 4803 sayılı Onay Kanunu ile uygun bulmuştur¹⁴⁸.

BM Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Ek Protokol'ün imzalanmasından sonra 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı kanun ile 201/a maddesi eklenerek göçmen kaçakçılığı suçu yaptırıma bağlanmıştır.

Göçmen kaçakçılığı suçu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da "Uluslararası Suçlar" başlıklı kısımda düzenlenmiştir.

5682 sayılı Pasaport Kanunu'na göre Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına pasaportsuz girmiş olan kişilere bin Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilmektedir.

Türkiye, yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında Uluslararası Küresel Göç ve Kalkınma Forumu, Budapeşte Süreci gibi kuruluşların toplantılarında aktif olarak çalışmaktadır. Avrupa Birliği'nin dış sınırlarının kontrolü ve güvenliğinden sorumlu ajansı Frontex ile 2012 yılında Mutabakat Zaptı imzalanmış, kurumsal işbirliği sağlanmıştır¹⁴⁹.

¹⁴⁸ Sözleşme ve ek Protokoller 18.03.2003 tarihli ve 25052 sayılı ResmiGazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁴⁹ http://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-duzensiz-goc.tr.mfa, (E.T.:12.01.2019).

1999 yılında Helsinki’de oybirliği ile AB’ye aday ülke olarak kabul edilen Türkiye, AB’ye uyum çerçevesinde 2001 yılında Katılım Ortaklığı Belgesi’ni imzalamıştır¹⁵⁰. Bu düzenlemeye göre yasadışı göçle mücadeleye destek verilmesi, Avrupa Komisyonu ile Geri Kabul Anlaşması’nın imzalanması ve yürürlüğe konması, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ndeki coğrafi sınırlamanın kaldırılması gibi konulara yer verilmiştir¹⁵¹. Yasadışı göçmenlerin düzenli ve güvenli bir şekilde vatandaşı oldukları ya da geldikleri ülkelere geri gönderilmelerini düzenleyen Geri Kabul Anlaşmaları’nın kaynak ülkelerle imzalanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir¹⁵².

1.6. BAZI ÜLKE MEVZUATLARINDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

1.6.1. Genel Olarak

Bireylerin daha iyi şartlarda yaşama arzusu, sanayinin büyümesi ve işgücü ihtiyacı özellikle Batılı ülkelere göç hareketlerinin yaşanmasına neden olmuştur. Ağırlıklı olarak Almanya ve Fransa, 1961- 1967 yılları arasında yoğun işçi alımları yapmış, dış göçü destekleyerek ülkelere ucuz işgücünü sağlamışlardır¹⁵³. Göçmenlerden oluşan Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık ise, refah düzeyinin yüksek olması, rahat yaşam şartları gibi nedenlerle göç için tercih edilen öncelikli hedef ülkeler arasındadırlar¹⁵⁴. Ekonomik güçlerinin yüksek olması ve kanunlarında göçmen kaçakçılığı suçuna ilişkin düzenlemelerin bulunması nedeniyle, bu hedef ülkelerin iç hukuklarında göçmen kaçakçılığının nasıl düzenlendiğini incelemek yerinde olacaktır.

¹⁵⁰ Resmi Gazete T.: 24.03.2001, S.: 24353.

¹⁵¹ Gürkan, syf. 108.

¹⁵² http://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-duzensiz-goc.tr.mfa, (E.T.: 12.01.2019).

¹⁵³ Genel, syf. 307; Kütük, syf. 611.

¹⁵⁴ Amerika Birleşik Devletleri Ankara Büyükelçiliği, **Amerika Tarihinin Ana Hatları**, <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAAnaHatlar/Tarih.htm#b13>, (E.T.: 08.05.2019); Erdoğan, Seçil, “İngiltere’de Yaşayan Türk Sığınmacılar, Sığınma Arayanlar, İltica Etme Nedenleri ve Karşılaştıkları Güçlükler”, Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi, T.: 11.02.2007, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/serdogan.pdf>, (E.T.: 08.05.2019).

1.6.2. Alman Hukuku

Alman Hukuku'nda göçmen kaçakçılığı Federal Ülkede Yabancıların İkamet, Çalışma ve Entegrasyonuna İlişkin Kanun'da (Aufenthaltsgesetz) suç olarak düzenlenmiştir. Bu kanunda, Göç Yasası'na (Einwanderungsgesetz) aykırı olarak Federal Almanya'da ikamet etme ya da ülkeye girme ve bunlarla ilişkili fiiller yaptırıma bağlanmıştır¹⁵⁵. Kanun'un 95. maddesinin 1. fıkrasında *“yabancıların yasadışı yollarla ülkeye girişi, izinsiz ikameti ve transit geçişi için, yabancıları azmettiren veya yardım eden kişiler, bu suçtan herhangi bir yarar elde eder veya bu yönde kendine vaatte bulunulmasını sağlarsa ya da aynı kişiye karşı birden fazla işler veya birden fazla yabancıya karşı işlerse, beş yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır”* şeklinde düzenleme mevcuttur.

Aynı maddenin 2. fıkrasında da göçmen kaçakçılığı suçuna ilişkin daha ağır cezayı gerektiren nitelikli haller düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, bir örgütün üyesi olarak hareket eden, 95. maddede yer alan bir fiille ilgili olarak ateşli ya da başka bir silah taşıyan, yasal olmayan yollarla ülkeye getirdiği kişinin hayatını tehdit eden, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muameleye, sağlığını ciddi derece zarara sokacak bir tehlikeye maruz bırakan kişi, 6 aydan 10 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır.

1.6.3. Fransız Hukuku

Fransız Ceza Kanunu'nda *“İnsan Ticareti ve Fuhuş İle Mücadele”* başlığı altındaki 225-4-1. maddede insan ticareti suçu düzenlenmiştir. Buna göre: *“bir bedel ya da diğer herhangi bir menfaat ya da menfaat vaadi karşılığında, bu kişilere karşı fuhşa aracılık, cinsel saldırı veya taciz, dilencilik yaptırma, insan onuruna aykırı iş ya da barınma şartları altında bulundurma suçlarının işlenmesine imkan verme ya da bu kişileri suç işlemeye zorlama amacıyla, kimliği belirsiz de olsa üçüncü bir kişinin emri altına koymak için bir kimseyi tedarik etmek, nakletmek, taşımak, barındırmak veya kabul*

¹⁵⁵ Aufenthaltsgesetz, md. 95, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_aufenthg/index.html, (E.T.:24.01.2019).

etmek” insan ticaretini oluşturur¹⁵⁶. Bu maddeye göre insan ticareti suçu için 7 yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası öngörülmüştür. Suçun nitelikli halleri 225-4-2. maddede yer almaktadır. Burada yer alan nitelikli hallerden biri suçun ülke dışında bulunan bir kişinin ülkeye getirilmesi ya da ülkeye girişi sırasında işlenmiş olmasıdır. Bu durumda 10 yıl hapis cezası ve 1.500.000 Euro para cezası öngörülmüştür¹⁵⁷. Görüleceği üzere, Fransız Ceza Kanunu’nda göçmen kaçakçılığı suçu, Türk Ceza Kanunu’ndaki düzenlenme şekli itibarıyla bir insan ticareti suçu düzenlenmesine yer verildiği ancak bağımsız bir göçmen kaçakçılığı suçunun yer almadığı değerlendirilmesinde bulunabilir.

1.6.4. Amerikan Hukuku

Amerika Birleşik Devletleri’nde göçmen kaçakçılığına dair düzenlemeler Göçmenlik ve Tabiiyet Kanunu’nda (Immigration and Nationality Act) yapılmıştır¹⁵⁸. Bu Kanun’un 271. maddesine göre yabancının, göçmenlik bürosunun söylediği yer ve tarih dışında ya da belirtilen gümrük kapısı dışındaki bir kapıdan ABD’ye girmesini önlemek, yabancının gelmesi için araç sağlayan ya da bu yabancıyı getiren taşıtların kaptanları/sürücülerini ve çalışanları olmak üzere herkesin görevidir. Hukuka aykırı fiilin cezası 3000 Dolar olarak belirtilmiştir. Bu maddenin devamında bu kişilerin kusursuzluklarını ispatlamaları halinde cezadan kurtulacakları düzenlenmiştir¹⁵⁹.

Aynı Kanun’un 273. maddesiyle geçerli bir pasaportu ve vizesi olmayan yabancının ABD’ye getirilmesi yasaklanmıştır. Aynı şekilde, ülkeden çıkarılmış ya da vizesi olup olmadığı şüpheli olan yabancıların ülkeye alınmaları da yasadışı olarak belirtilmiştir¹⁶⁰.

Buna göre, bir yabancının ABD’de hukuka aykırı bir şekilde bulunduğunu ya da ülkeye giriş yaptığını bilen ya da değişik yöntemlerle ülkeye taşıyan, taşımaya teşebbüs eden

¹⁵⁶ Kocasakal, Ümit, “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.:2, S.:2,2003, syf.51.

¹⁵⁷ The Code Pénal, 225-4, <https://www.legifrance.gouv.fr/content/location/1740>, (E.T.: 25.04.2019).

¹⁵⁸ Immigration and Nationality Act, <http://www.uscis.gov/iframe/ilink/docView/SLB/HTML/SLB/act.html>, (E.T.:24.01.2019).

¹⁵⁹ Immigration and Nationality Act, md. 274/a-c.

¹⁶⁰ Immigration and Nationality Act, md. 273.

kişi, 3000 Dolar para cezasına ya da 5 yıldan fazla olmamak koşuluyla hapis cezasına çarptırılır, ya da her ikisi ile cezalandırılır¹⁶¹.

Bir yabancıнын ABD’de hukuka aykırı bir şekilde kaldığını ya da ülkeye yasal olmayan yollarla giriş yaptığını bilerek ya da buna ihmâl göstererek, herhangi bir ulaşım aracı ya da yapı dahil herhangi bir yerde bu yabancıyı saklayan, yabancıнын bulunmasına engel olan ya da bunlara teşebbüs eden kişi, 3000 Dolar para cezasına ya da 5 yıldan fazla olmamak koşuluyla hapis cezasına çarptırılır ya da her ikisi ile cezalandırılır¹⁶².

1.6.5. İngiliz Hukuku

Göçmen kaçakçılığı suçuyla ilgili düzenlemeler 2002 tarihli Tabiiyet, Göçmenlik ve İltica Kanunu’nda (Nationality, Immigration and Asylum Act) yer almaktadır¹⁶³. Bu Kanun’un 143. maddesi ile 1971 tarihli Göçmenlik Yasası’nın (Immigration Act) 25. maddesi düzenlenerek üç madde eklenmiştir¹⁶⁴.

1971 tarihli Göçmenlik Yasası’na eklenen 25A maddesine göre bir kişi, bir kimsenin Birleşik Krallık’a girmesini kasten kolaylaştırırsa cezalandırılır¹⁶⁵. Bunun için ayrıca o kişinin mülteci olduğunu bilmesi ya da bilmesini gerektiren makul sebeplerin olması gerekir.

25B maddesine göre bir kişi, AB vatandaşı olan bir kişi hakkında verilmiş olan sınır dışı edilme kararına aykırı davranmayı kolaylaştıran bir fiilde bulunursa, fiilin bu aykırılığı kolaylaştırdığını bilmesi halinde ya da bilmesi gerekiyorsa cezalandırılır¹⁶⁶. Bu hüküm ülkeye girmesi yasaklanmış olan kişiler için de geçerlidir.

¹⁶¹ Immigration and Nationality Act, md. 274/a.

¹⁶² Immigration and Nationality Act md. 274/a.

¹⁶³ Nationality, Immigration and Asylum Act, <http://www.legislation.gov.uk>, (E.T.:24.01.2019).

¹⁶⁴ 1971 tarihli Göçmenlik Yasası’nın 25. maddesine göre, bir kişi AB vatandaşı olmayan bir bireyin Göçmenlik Yasası’na aykırı davranmasına yönelik bir harekette bulunursa suç işlemiştir. Ancak işlediği fiili nedeniyle bu kişinin cezalandırılabilmesi için, bireyin AB vatandaşı olmadığını bilmesi ve fiilin birey için kanun ihlalini kolaylaştırdığını bilmesi gerekir. Buna göre, fail 14 yılı aşmamak üzere hapis cezası ya da para cezası ya da her ikisi ile cezalandırılır. “Assisting unlawful immigration to member State”, <http://www.legislation.gov.uk>, (E.T.:24.01.2019).Eklenen maddeler 25A, 25B, 25C olarak belirtilmiştir.

¹⁶⁵ Immigration Act, 25A, “Helping asylum-seeker to enter to UK.”

¹⁶⁶ Immigration Act, 25B, “Assisting entry to UK in breach of deportation or exclusion order.”

25C maddesine göre ise, suçun işlenmesinde kullanılan ya da kullanmaya teşebbüs edilen araç müsadere edilir¹⁶⁷. Aynı şekilde gemi ya da hava araçları suçta kullanılmış ya da kullanılmasına teşebbüs edilmişse, bu araçlar hakkında müsadere kararı verilecektir.

¹⁶⁷ Immigration Act , 25C, “For feiture of vehicle, ship or aircraft.”

2. TÜRK CEZA KANUNU'NDA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇU

2.1. TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI SUÇUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

2.1.1. Genel Olarak

Ülkeler arası refah düzeyinin farklılığı, ekonomik, siyasi ve sosyal sebepler, iklim şartları, savaşlar gibi faktörler bireylerin yaşadıkları ülkeleri terk ederek daha iyi olduğunu düşündükleri ülkelere gitmesine neden olmaktadır. Ülkelere girmek ya da ülkeyi terk etmek yasal yollarla sağlanamayınca yasadışı yollarla ülkeye girmek ya da yasal yollarla girilmesine rağmen ülkede kalma süresinin ihlal edilmesi durumları gündeme gelmektedir. Ülkeler sınır güvenliklerini, kamu düzenlerini korumak ve bu yasadışı hareketlere engel olmak amacıyla, mevzuatlarında göçmen kaçakçılığı suçuna ve dolaylı olarak yasadışı göçe karşı caydırıcı yaptırım ve güvenlik tedbirlerine yer vermektedir¹⁶⁸. Türk Hukuku'nda da bu amaçla göçmen kaçakçılığı fiilleri suç olarak düzenlenmiştir.

2.1.2. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu Md. 201/a Öncesi Durum

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun¹⁶⁹ ile eklenen 201/a maddesinin yürürlüğe girmesinden önce, kanunda göçmen kaçakçılığı suçuyla ilgili bir düzenleme yoktu. Göçmen kaçakçılığı suçu iki farklı yasal düzenleme kapsamında değerlendirilerek yaptırımla karşılanmaktaydı¹⁷⁰.

¹⁶⁸ Yenidünya, Ahmet Caner/ Alşahin, Mehmet Emin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, TBB Dergisi, S.:82, 2009, syf. 29.

¹⁶⁹ RG Yayın T.: 09.08.2002, S.:24841. Bundan sonra 4771 sayılı Kanun olarak anılacaktır.

¹⁷⁰ Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayıncılık, 17. Baskı, Ankara, 2018, syf. 59.

Göçmen kaçakçılığı fiili bir suç örgütü çerçevesinde işlenmemişse, fail 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun¹⁷¹ 36. maddesinde yer alan “*yolcuları, pasaport ve diğer vesikaların yoklanması için hükümetçe tayin olunan ve mevkilerin gayri olan yerlere bilerek nakleden kara, deniz ve hava taşıtlarını sevk ve idare edenler veya bu hususta kılavuzluk yapanlar*” hakkındaki düzenleme uyarınca 1 aydan 2 seneye kadar hapis cezasına hükmedilmekteydi. Yasadışı göçmenler ise aynı kanunun 34. maddesindeki “*Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından her nasılsa pasaportsuz olarak girmiş olan vatandaşlar ve yabancılara bin Türk Lirasından üç bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Bunlardan yabancı olanlar sınır dışı edilirler*” hükmü ve 35. maddesindeki “*Bakanlar Kurulunca tayin olunan mahallerden başka yerlerden Türkiye'ye giren veya Türkiye'den çıkanlar usulüne uygun pasaport veya vesika taşısalar bile beşyüz Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılırlar*” hükmü gereğince cezalandırılıp yabancı olanlar sınır dışı edilmekteydi¹⁷².

Eğer fiil bir suç örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmişse, 765 sayılı TCK'nın 313. maddesinde yer alan cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak suçu kapsamında değerlendirilmekteydi¹⁷³. Yargıtay bu konudaki bir kararında¹⁷⁴; “*...sanık I'nın hükmü temyiz etmeyen diğer sanıklarla tam bir işbirliği, organizasyon ve eylemli paylaşım anlayışı içerisinde hareket ettiği İran uyruklu sanık M.'nin son altı ay içerisinde çok sayıda göçmeni yasa dışı yollara Irak'tan İran'a, oradan da Türkiye'ye geçirerek Van'a getirdiği ve bu aşamada Irak uyruklu M.'nin de devreye girerek sanıklar Z. ve S.'in ev ve müstemilatında barındırdıkları, bu göçmenlerin değişik zaman ve sayılarla yüksek ücret karşılığı yurt dışından yasa dışı yollarla yurt içine girişlerinde ve yurt içinde seyahatlerinde kolaylık sağlamak konusunda sanığın adları geçenlerle önceden anlaşıp birleştiğinin anlaşılmasına ve eyleminin mahkemece TCK'nın 313. maddesi kapsamında nitelendirilip yazılı biçimde uygulama yapılmasında bir isabetsizlik bulunmamıştır*” kanaatine varmıştır¹⁷⁵.

¹⁷¹ 5682 sayılı Pasaport Kanunu, Kabul T.:15.07.1950, RG Yayın T.:24.07.1950, S.:7564.

¹⁷² Turhan, Faruk, “**Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**”, syf. 8, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/101.doc, (E.T.:15.01.2019).

¹⁷³ Artuk/ Gökçen, syf. 59.

¹⁷⁴ Yarg., 8.CD., T.: 29.11.2001 , 2001/13076-16645, www.kazanci.com.tr, (E.T.:15.01.2019).

¹⁷⁵ Benzer kararlar; Yarg. 8. CD.,T.: 23.10.2000, 2000/20834 E., 2000/17090 K., Yarg. 8.CD, T.: 07.02.2003, 2002/14106 E., 2002/1323 K., www.kazanci.com.tr, (E.T.:15.01.2019).

2.1.3. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu Md. 201/a Sonrası Durum

Göçmen kaçakçılığı suçu, 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 2/B maddesiyle, Türk Ceza Kanunu'nun çalışma özgürlüğünün korunmasını düzenleyen 201. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen ve 201/a maddesinde hükme bağlanan bir suç tipidir¹⁷⁶.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bu suçun dayanağını Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu), Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığı'na Karşı Protokol ve Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol oluşturmaktadır. Bu uluslararası metinler taraf devletlere sözleşmede yasaklanan fiilleri suç olarak düzenleme yükümlülüğü getirmiştir. Dolayısıyla tarafı olunan bu uluslararası metinlerden kaynaklanan yükümlülüklerin bir sonucu olarak göçmen kaçakçılığı suç olarak düzenlenmiştir.

Göçmen kaçakçılığı suçu, 765 sayılı Türk Ceza Kanun'unda "*Hürriyet Aleyhine İşlenen Cürümler*" başlıklı 2. babın "*İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler*" isimli 6. faslında yer almaktaydı. Suç tipinin bulunduğu konum ile korunmak istenen değer örtüşmediği, bu nedenle kanundaki yerinin yanlış olduğu düşünülmektedir. "*İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler*" ile korunmak istenen değer çalışan kişilerin hürriyeti olduğu, bu yararın 4771 sayılı Kanun ile eklenen 201/b maddesindeki insan

¹⁷⁶ TCK md.201/a: "*Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet tabiiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye'de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş bulunan kimselerin Türkiye'ye yasal olmayan yollardan girmelerini veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denir. Göçmen kaçakçılığı suçunun faillerine veya böyle bir suça iştirak etmeksizin, daha önce ülkeye sokulmuş veya girmiş kaçak göçmenleri, maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollarla ülkeden çıkaranlara, yasal koşullara uymaksızın ülkede kalmalarını olanaklı kılanlara, bu maksatla sahte kimlik veya seyahat belgelerini hazırlayanlara veya temin edenlere ya da bu suçlara teşebbüs edenlere, fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir; suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatler müsadere edilir. Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suçlar, kaçak göçmenlerin yaşamlarını veya vücut bütünlüklerini tehlikeye soktuğu veya insanlık dışı veya onur kırıcı muamele biçimlerine tabi kılınmalarına neden olduğu hallerde failere verilecek cezalar, yarısı oranında; ölüm meydana gelmiş ise bir kat arttırılarak hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiğinde failere verilecek cezalar bir kat arttırılarak hükmolunur*".

ticareti suçu için de geçerli olduğu kabul edilse de, göçmen kaçakçılığı suçunda bu hürriyetin korunmak istenmediği ifade edilmektedir¹⁷⁷. Ancak, göçmen kaçakçılığı suçunda korunan hukuki değer, burada anılan çalışma özgürlüğünün korunması yararından farklıdır¹⁷⁸. Bu suç tipiyle korunan hukuki yarar, aşağıda ilgili başlık altında ayrıntılı olarak değerlendirileceği üzere ulusal ve uluslararası topluma ait ve kişilere ait değerlerdir.

2.1.4. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Göçmen kaçakçılığı suçu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun¹⁷⁹ “Uluslararası Suçlar” başlıklı birinci kısmının “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti” başlıklı ikinci bölümündeki 79. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

“(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan,

Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/6 md.)

Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) (Ek fıkra: 22/7/2010 - 6008/6 md.) Suçun, mağdurların;

a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması,

b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar arttırılır¹⁸⁰.

¹⁷⁷ Doğan, Koray, syf. 91.

¹⁷⁸ Arslan, Çetin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, Yargıtay Dergisi, C.:29, S.: 1-2, 2003, syf. 284.

¹⁷⁹ Türk Ceza Kanunu, RG Yayın T.:12.10.2004, S.:25611.

¹⁸⁰ 22.07.2010 tarih ve 27652 sayılı RG’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 6. maddesiyle, TCK md.79/1’e “Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur” cümlesi eklenmiştir. Bu fıkradan sonra gelmek üzere de “Suçun, mağdurların; a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması, b)

(3) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında arttırılır.

(4) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur¹⁸¹”.

22.07.2010 tarih ve 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile TCK md. 79’da yapılan değişiklikle, imzalanan Sözleşme ve ek Protokol yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amaçlanmış ve TCK md. 79’a eklemeler yapılmıştır. Bu değişikliklerle, çoğunlukla suç örgütleri tarafından ve maddi menfaat sağlamak üzere kaçırılan göçmenlerin yaşam ve beden bütünlüklerinin uğrayabileceği zararlar önlenmek istenmiştir.

Göçmen kaçakçılığı suçunun Türk Ceza Kanunu’nun “*Uluslararası Suçlar*” başlığı altında düzenlenmiş olmasıyla, bu suç tipinin ceza hukuku bağlamında uluslararası suç olup olmadığı tartışılmıştır. Aynı bölümde yer alan ve 80. maddede düzenlenmiş olan insan ticareti suçu da göz önünde bulundurulduğunda bu düzenleme şekli eleştirilmiştir.

Devletlerarası ceza hukukundan hareketle, ‘uluslararası suç’¹⁸², devletler hukukuna göre cezai sorumluluğu gerektiren, uluslararası toplumun barış ve menfaatlerini ihlal eden ve

Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar arttırılır” fıkrası eklenmiştir. Kanun Tasarısında, söz konusu ek cümle ve fıkra için gerekçe olarak; “Göçmen kaçakçılığı suçunun ülkemiz içerisinde veya karasularımız kapsamında işlenmesi durumunda, mahkemelerce suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmekte ve ceza indirimi yapılmaktadır. Bu durumda yakalanan şüpheliler çoğunlukla tutuksuz yargılanmakta ve kısa süre içinde yeniden aynı suçu işlemekten dolayı yakalanmaktadır.

Maddeyle, Türk Ceza Kanunu’nun 79. maddesinin birinci fıkrasına ‘Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur’ hükmünün eklenmesiyle, suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde dahi, faillerin bundan dolayı tamamlanmış suç gibi cezalandırılması öngörülmekte ve böylelikle bu suçun işlenmesi halinde faillere en az üç yıl hapis cezası verilmesi sağlanmaktadır.

Diğer yandan, söz konusu 79. maddeye ikinci fıkra olarak ‘Suçun, mağdurların; hayatı bakımından bir tehlike oluşturması veya onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi halinde, verilecek cezanın yarısından üçte ikisine kadar arttırılmasını öngören bir fıkra eklenmekte ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmektedir. Bu suretle kaçak göçmenlerin kamyon kasalarında havasız olarak veya küçük kayıklarda kalabalık bir şekilde taşınması sırasında hayatı bir tehlike oluşması veya ölüm gerçekleşmesi durumunda verilecek cezaların arttırılması sağlanmaktadır” ifadesi yer almaktadır. Tasarı gerekçesi için bkz. : <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0775.pdf>, (E.T.: 17.01.2019).

¹⁸¹ 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gerekçesi.

¹⁸² Turhan’a göre; ‘Uluslararası suçlar’ kavramı ile uluslararası hukuka aykırı olan suçlar anlaşılmaktadır. Uluslararası suçlar kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grubu uluslararası hukuk suçları, ikinci grubu diğer uluslararası suçlar oluşturmaktadır. Uluslararası hukuk suçları kavramı ile doğrudan uluslararası hukuka göre cezai sorumluluğu gerektiren fiiller kastedilmektedir.

suç teşkil eden fiilleri ifade etmektedir¹⁸³. Buna göre, “*adet veya sözleşme ile tesis edilen uluslararası bir norm aracılığıyla suç haline getirilen davranış tipleri*”ne uluslararası suç denir¹⁸⁴. Uluslararası suçlar, 17 Temmuz 1998 tarihli Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsü’nde (Rome Statute of The International Criminal Court)¹⁸⁵ soykırım (genocide), savaş suçları (war crimes), insanlığa karşı suçlar (crime against humanity) ve saldırı suçu (crime of aggression) olarak sayılmıştır¹⁸⁶ ve burada sayılanlarla sınırlı değildir.

Uluslararası Adalet Divanı bir fiilin uluslararası suç olarak kabul edilmesi için üç kriter sunmuştur¹⁸⁷. Bunlardan ilki; fiilin uluslararası adet ya da devlet iç hukuk kurallarıyla suç olarak kabul edilmesi, ikincisi; antlaşma ya da uluslararası sözleşmelerle suç olarak kabul edilmesi ve son olarak; fiilin uluslararası topluma büyük zararlar vermesidir¹⁸⁸.

Göçmen kaçakçılığı suçu, uluslararası topluma büyük zarar vermektedir, fakat bu zarar, uluslararası suçlar arasında gösterilen soykırımın, saldırı suçunun, savaş suçlarının ya da insanlığa karşı suçların neden olduğu zararlar kadar büyük değildir. Öte yandan, göçmen kaçakçılığının 2000’li yılların başında suç olarak kabul görmesi, bu fiilin uluslararası boyutta örf ve adet kuralı olamayacağını da göstermektedir. Çünkü bir fiilin uluslararası boyutta örf ve adet kuralı olabilmesi için, fiilin aynı kişiler ya da organlar tarafından ve devamlılık arz edecek şekilde gerçekleşmesi ve değişik ülkeler tarafından kabul görmesi gerekmektedir¹⁸⁹. Dolayısıyla göçmen kaçakçılığı suçu bu özellikleri taşımadığı için gerçek anlamda bir ‘uluslararası suç’ değildir. Bu suç gibi insan ticareti,

Diğer uluslararası suçlar için ise doğrudan uluslararası hukuka göre cezai sorumluluk öngörülmemiş, uluslararası sözleşmelerle devletlere bu fiillerin cezalandırılabilirliğini sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Diğer uluslararası suçlara örnek olarak hava ulaşımına karşı suçlar, deniz ulaşımına karşı suçlar, uyuşturucu madde suçları, terör suçları, paralarda sahtecilik, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, işkence, fuhuş amaçlı insan ticareti gibi suçlar gösterilebilir. Turhan, (E.T.: 20.04.2015).

¹⁸³ Doğan, Koray, syf. 91.

¹⁸⁴ Önok, R. Murat, “**5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Uluslararası Suçlar**”, Hukuk ve Adalet, Y.:2, S.:5, 2005, syf. 177.

¹⁸⁵ Roma Statüsü 1 Temmuz 2002’de yürürlüğe girmiştir ve 139 devlet tarafından imzalanmıştır. Türkiye Roma Statüsü’ne taraf değildir.

¹⁸⁶ Tezcan, Durmuş, “**Uluslararası Suçlar ve Uluslararası Ceza Divanı**”, Hukuk Kurultayı, 2000, syf. 271 vd.

¹⁸⁷ Aydın, Devrim, “**Uluslararası Ceza Hukukunun Gelişimi**”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:51, S.:4,2002, syf. 138.

¹⁸⁸ Cassese, Antonio, **International Criminal Law**, syf. 23 (naklen: Doğan, Koray, syf. 92).

¹⁸⁹ Sur, Melda, **Uluslararası Hukukun Esasları**, 2000, syf. 76.

silah kaçakçılığı, kara para aklama, uyuşturucu madde suçu, uçaklara saldırı ve uçakları kaçırma gibi suçlar da uluslararası suç değildir¹⁹⁰.

Göçmen kaçakçılığı suçu; sınıraşan nitelikte olan, sınıraşan suç örgütleri faaliyeti çerçevesinde işlenen ve uluslararası düzenlemelere konu olan ‘sınıraşan suç’ olarak kabul edilmektedir¹⁹¹. Sınıraşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla etkili mücadeleyi amaç edinen¹⁹² Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu), Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığı’na Karşı Protokol ve Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’e göre düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçu, birçok ülke tarafından da kendi iç hukuklarında çeşitli kanunlarda düzenlenmiştir¹⁹³.

Sözleşme’nin 3. maddesine göre, bir suç birden fazla devlette işlendiğinde ya da tek bir devlette işlenmesine rağmen hazırlanma, planlama, idare ya da kontrolünün önemli bir kısmının başka bir devlette gerçekleşmesi halinde veya tek bir devlette işlenmesine rağmen birden fazla devlette suç teşkil eden faaliyetlerde bulunan örgütlü bir suç grubu suça karıştığında ya da tek bir devlette işlenmesine rağmen başka bir devlette önemli etkileri olduğunda sınıraşan suç olarak kabul edilmektedir.

Türk Hukuku’nda da göçmen kaçakçılığı fiillerinin aslında Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’da¹⁹⁴ düzenlenerek yaptırıma bağlanması gerektiği; Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenmesi durumunda da, toplumda yaşayan bireylerin can ve mal güvenliğinin, ekonomik ve sosyal haklarının göz önünde tutularak¹⁹⁵ sistematik olarak buna uygun bir başlık altında düzenlenmesi gerektiği

¹⁹⁰ Aydın, Devrim, “Uluslararası Ceza Hukukunun Gelişimi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:51,S.:4, 2002, syf. 145 vd.

¹⁹¹ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R.Murat, **Uluslararası Ceza Hukuku**, 2009, syf. 48.

¹⁹² Sözleşme md. 1.

¹⁹³ Doğan, Koray, syf. 93.

¹⁹⁴ 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, RG Yayın T.:24.07.1950, S.:7564.

¹⁹⁵ Artuk/ Gökçen, syf. 13.

düşüncesi ileri sürülmektedir¹⁹⁶. Bir görüşe göre de, bu suç devletin güvenliği aleyhine işlenen bir suç olduğundan, göçmen kaçakçılığı suçu devletin güvenliği aleyhine işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmelidir¹⁹⁷. Biz göçmen kaçakçılığı suçunun uluslararası suçlar başlığı altında değil, suçla korunan hukuki değerlerin göz önünde bulundurulmasıyla düzenlenmesi gerektiği görüşündeyiz.

2.1.5. 765 sayılı ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemelerin Karşılaştırılması

Göçmen kaçakçılığı suçu 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda çalışma özgürlüğünün korunmasını düzenleyen md. 201/a'da yer alırken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise uluslararası suçlar başlığı altında md. 79'da düzenlenmiştir. Bu sistematik değişiklikle suçla korunan hukuki değer değişmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesiyle özellikle ulusal ve uluslararası topluma ait değerler ve bunların yanı sıra kişilere ait değerler korunmak istenmiştir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 201/a'da 'kaçak göçmen' ifadesiyle suçun maddi konusu açıkça düzenlenmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinde bu kaçaklık durumunu açıkça dikkate alan bir düzenleme yer almamaktadır.

765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'larında yer alan düzenlemeler, Sözleşme ve ek Protokol'ün taraf devletlere yüklediği sorumluluklara genel olarak paralel bir şekildedir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 201/a maddesinde suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler düzenlenmişti. Birinci fıkrada, yabancı bir devlete bağlı olan ya da vatansız olan ya da Türkiye'de sürekli olarak oturmasına izin verilmemiş kişilerin, Türkiye'ye yasal olmayan yollarla girmeleri, ülkede kalmaları ya da bu kişilerin ya da Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamak göçmen kaçakçılığı olarak tanımlanmıştı. İkinci fıkrada, göçmen kaçakçılığı suçunun faillerine, daha önce ülkeye giriş yapmış kaçak göçmenleri yasal olmayan yollarla ülkeden çıkaranlara, yasal koşullara uymaksızın ülkede kalmalarına imkan sağlayanlara ya da

¹⁹⁶ Artuk/ Gökçen, syf. 13; Doğan, Koray, syf. 93. Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 58.

¹⁹⁷ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 58.

suçun işlenmesini temin etmek için sahte belge hazırlayanlara ya da temin edenlere eylemleri başka suç oluştursa bile ayrıca ağır hapis ve ağır para cezası öngörülmüştü. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise bu suç, bir yabancıyı ülkeye sokma, ülkede kalmasına imkan sağlama, Türk vatandaşı ya da yabancıya yurtdışına çıkmasına imkan sağlama hareketleriyle işlenebilecek seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Ancak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçun seçimlik hareketleri arasında bulunan suçun işlenmesi için sahte belge hazırlama ya da temin etme hareketlerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinde yer verilmemiştir.

Suçun manevi unsuru bakımından ise hem 765 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 201/a düzenlemesinde, hem de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 79 düzenlemesinden failin suçun maddi unsurunu teşkil eden hareketleri doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddi bir menfaat temin etme amacıyla gerçekleştirmesi arandığından suçun manevi unsuru özel kasttır.

Öte yandan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda olası kasta ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise olası kast, kast, taksir gibi kusurun bir türü olarak düzenlenmiştir. Göçmen kaçakçılığı suçunun doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddi bir menfaat elde etmek özel kastıyla işlenmesi aranmaktadır. Bu nedenle göçmen kaçakçılığı suçunun olası kastla işlenmesi mümkün değildir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 201/a maddesinin 3. fıkrasında verilecek cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren nitelikli haller, göçmenlerin yaşamlarının ya da vücut bütünlüklerinin tehlikeye sokulduğu ya da insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele biçimlerine maruz kaldıkları haller olarak belirtilmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ilk olarak buna ilişkin bir düzenleme yer almamaktaydı. 6008 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası bu nitelikli hale 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da yer verilmiştir¹⁹⁸.

Her iki kanunda da suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren nitelikli bir hal olarak kabul edilmiştir. Ancak 765 sayılı

¹⁹⁸ TCK md. 79/2: “a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması, b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar arttırılır”.

Türk Ceza Kanunu'nda suçun bir örgüt faaliyeti içinde işlenmesi halinde verilecek cezanın '*bir kat*' arttırılması öngörülmüşken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu arttırımın '*yarı*' oranda olması öngörülmüştür.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçun teşebbüs aşamasında kalması durumunda tamamlanmış suç gibi cezalandırılma öngörülmüşken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda 6008 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe kadar teşebbüse ilişkin özel bir hüküm yoktu¹⁹⁹.Yapılan değişiklikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da bu suçun teşebbüs aşamasında kalması hali tamamlanmış gibi cezalandırılmaktadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu suç karşılığında "*iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası*" yaptırımını mevcutken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda söz konusu suç karşılığında "*üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası*" öngörülmüştür. Dolayısıyla hapis cezası bakımından suç karşılığında öngörülen yaptırımın ağırlaştırılması yoluna gidilmiştir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda özel müsadere hükmüne²⁰⁰ yer verilmişken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu düzenleme bulunmamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suçun bir tüzel kişi tarafından işlenmesi halinde, tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanması öngörülmüştür. Türk Ceza Kanunu md. 60/2 hükmü uyarınca, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde de tüzel kişiler hakkında müsadere güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi mümkün olmakla birlikte, Türk Ceza Kanunu md. 60 uyarınca tüzel kişiler hakkında uygulanacak tek yaptırım bundan ibaret değildir. Türk Ceza Kanunu md. 60/1 hükmü gereği, bir tüzel kişinin bir kamu kurumun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan bir tüzel kişi olması halinde, maddede sayılan diğer koşulların da karşılanması kaydıyla bu tüzel kişinin izninin de iptal edilebilmesi mümkündür.

¹⁹⁹ 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, md. 6. (RG Yayın T.:25.07.2010, S.:27652).

²⁰⁰ 765 sy TCK md. 201/a: "...suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatler müsadere edilir".

2.2. BENZER VE BAĞLANTILI SUÇ TIPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

2.2.1. İnsan Ticareti Suçu

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları, Türk Ceza Kanunu'nun 'Uluslararası Suçlar' bölümünde arka arkaya maddelerde düzenlenmiştir. Bu iki suç tipi, maddi unsurlarının benzerlik göstermesi nedeniyle karıştırılmaktadır²⁰¹. Bu iki suç tipinin ortaya çıkış nedenleri, işleniş şekilleri ve suçla korunan hukuki değerler yönünden benzerlikleri olduğu gibi, farklı noktaları da vardır²⁰².

İnsan ticareti suçu 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'na, Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün²⁰³ taraf devletlere getirmiş olduğu yükümlülük²⁰⁴ neticesinde, 4771 sayılı Kanun²⁰⁵ ile 201. maddenin b fıkrası olarak eklenmiştir²⁰⁶. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 'Uluslararası Suçlar' bölümünde yer alan insan ticareti suçu ise, 80. madde ile düzenlenmiştir²⁰⁷.

²⁰¹ Her iki suç tipi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Uluslararası Suçlar bölümünde, 79. ve 80. maddelerde düzenlenmiştir. Detaylı açıklama için Artuk/ Gökçen, syf.29.

²⁰² Arslan, syf. 278 vd; Yenidünya/ Alşahin, syf. 7.

²⁰³ 4804 sayılı ve 30.01.2003 tarihli Onay Kanunu ile uygun bulunmuştur. Resmi Gazete, Yayın T.:18.03.2003, S.:25052.

²⁰⁴ İlgili protokolün 3. maddesi: “Her Taraf Devlet bu protokolün 3. maddesinde belirtilen eylemlerin kasten gerçekleştirilmesi halinde cezalandırılmalarını teminen gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır”.

²⁰⁵ 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, RG Yayın T.:09.08.2002, S.:24841.

²⁰⁶ 765 sy TCK md. 201/b:“(Ek: 3/8/2002-47/2 md.) Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızası yok sayılır”.

²⁰⁷ TCK md.80:“Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.

Her ne kadar her iki suç tipi de Türk Ceza Kanunu'nun uluslararası suçlarla ilgili bölümünde düzenlenmiş olsa da, göçmen kaçakçılığı suçunda bireylerin temel hak ve özgürlükleri, devletin göç politikaları korunmaktadır²⁰⁸. İnsan ticareti suçunda korunan hukuki değer ise insan onuru ve özgürlüğüdür²⁰⁹.

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarının maddi konusu insandır ve çoğunlukla bu kişiler yabancı uyrukludur²¹⁰. Her iki suç tipinde de insan onuru zedelenmekte ve temel hak ve özgürlükler ihlal edilmektedir. İnsan ticareti suçunda bu saldırı göçmen kaçakçılığı suçuna göre daha ağırdır²¹¹.

Göçmen kaçakçılığı suçunda, suçun konusu olan kişiler, suçun oluşmasına yönelik fiillere rıza göstermekte ve bu fiillerin gerçekleşmesi için göçmen kaçakçılarına maddi menfaat sağlamaktadırlar. Bu haliyle, suçun asıl mağduru uluslararası toplumdur ve devletlerdir²¹². İnsan ticareti suçundaki mağdur ise, suça konu olan kişilerdir. İnsan ticareti suçunda aslında varmış gibi görünen rıza, tehdit, baskı, cebir, şiddet uygulayarak, nüfuzu kötüye kullanarak, mağdurları kandırarak ya da kişilerin çaresizlerinden yararlanarak elde edilmektedir. Yani mağdurlar maruz kaldıkları fiilleri kabul ederken irade sahibi değildirler, bu nedenle burada geçerli bir rızadan söz edilemeyecektir²¹³. Bunun neticesinde, bir ülkeye yasadışı yollarla sokulmuş olan mağdurların, iradeleriyle hareket etmedikleri için ve aslında bir ülkeye yasadışı yoldan giriş ya da ülkeden çıkış yapmış olsalar da TCK'nın 28. maddesinin 1. fıkrası²¹⁴ gereği

Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir. Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur”.

²⁰⁸ Artuk, Gökçen, syf. 30;Doğan, Koray, syf. 27.

²⁰⁹ Yenidünya/ Alşahin, syf.8; Artuk, Gökçen, syf. 30; Kurt, Gülşah, “**İnsan Ticareti Suçu**”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, syf. 305.

²¹⁰ Arslan, Çetin, “**İnsan Ticareti Suçu**”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.: 2004, C.: 53, S.: 4, syf. 25; Doğan, Koray, syf. 27.

²¹¹ Arslan, syf. 25.

²¹² Doğan, Koray, syf. 27.

²¹³ Arslan, syf. 49; Doğan, Koray, syf. 27; Yenidünya/ Alşahin, syf. 8.

²¹⁴ TCK md. 28/1: “*Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır*”.

suçun konusunu teşkil eden kişilerin suçun faili olduklarından ve sorumluluğundan söz edilememekte; bu kişilerle ilgili Pasaport Kanunu'na aykırılıktan dolayı işlem yapılamamaktadır. Göçmen kaçakçılığı sonucu ülkeye giriş yapan göçmenler ise, rızalarıyla sınır aştıkları ve ülkeye yasadışı olarak girdikleri için Pasaport Kanunu'nun ve Kabahatler Kanunu'nun ilgili maddelerine göre cezalandırılabilirler²¹⁵.

Her iki suç tipinde de suça konu olan kişilerin bir yerden başka bir yere taşınması söz konusudur. İnsan ticareti suçu da göçmen kaçakçılığı suçu gibi sınıraşan nitelikte işlenebilir²¹⁶.

Göçmen kaçakçılığı suçunda birden fazla seçimlik harekete yer verilmiştir. Suç kaynak ülkeden hedef ülkeye yasadışı yollarla geçilmesiyle gerçekleşebilir. Yani suçun bu haliyle oluşması için bir kaynak ülke, bir de hedef ülke olmak üzere en az iki ülkede fiil gerçekleşmektedir²¹⁷. Buna karşın, göçmen kaçakçılığı suçunun diğer seçimlik hareketi olarak sayılan 'yasal olmayan yollardan ülkede kalmaya imkân sağlama' açısından ülke sınırlarının aşılmasına gerek yoktur. İnsan ticareti suçunda, bireylerin bir ülkeye sokulması ya da ülke dışına çıkarılması, suçun seçimlik hareketleri olarak sayılmakla birlikte, suçun oluşması için mağdurların ülke sınırları içerisine veya ülke sınırları dışına taşınması zorunlu değildir²¹⁸. Maddede belirtilen 'tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak' şeklindeki diğer seçimlik hareketlerin işlenmesi halinde ülke sınırlarının ihlal edilmesine gerek yoktur, maddede sayılan bu seçimlik hareketlerin ülke içinde de yapılmış olması yeterlidir²¹⁹.

Göçmen kaçakçılığı suçunun oluşması için, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla yasal olmayan yollardan bir yabancıyı ülkeye sokmak ya da ülkede kalmasına imkan sağlamak, Türk vatandaşı ya da yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlamak yeterli görülmüştür. Suçun oluşumu bakımından ülkeye sokma, ülkede kalmasına ya da yurt dışına çıkmasına imkan sağlama hareketleri

²¹⁵ Hakeri, Hakan, "Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları", Kamu Hukuku Arşivi Dergisi, S.: 7, 2004, syf.8.

²¹⁶ Artuk/Gökçen, syf. 30; Arslan, syf. 25.

²¹⁷ Yenedünya/ Alşahin, syf. 9; Doğan, Koray, syf. 29; Artuk/ Gökçen, syf. 31.

²¹⁸ Yenedünya/ Alşahin, syf. 9.

²¹⁹ Doğan, Koray, syf. 28.

her türlü hareketle işlenebileceğinden, serbest hareketli bir suçtur. İnsan ticareti suçunun bünyesinde olan kuvvet kullanımı, aldatma ve sömürme²²⁰ gibi araç fiiller ise suçu bağlı hareketli suç yapmaktadır²²¹.

Göçmen kaçakçılığı suçunun manevi unsuru, maddi menfaat elde etmek özel kastı, insan ticareti suçunun ise zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhşa sürüklemek, organların verilmesini sağlamak özel kastıdır²²². Her iki suç bakımından da failerin bu amaçla hareket etmesi yeterli olup, suçun tamamlanması için bu hedeflere ulaşmış olması aranmamaktadır.

Her iki suç tipi de çıkar amaçlı suç örgütlerinin faaliyetleri çerçevesinde işlenebilmektedir. Göçmen kaçakçılığı suçunda, suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi cezayı ağırlaştırıcı bir sebep olarak gösterilirken (765 sayılı TCK md. 201/a, 5237 sayılı TCK md.79/2), insan ticareti suçunda böyle bir düzenlemeye gidilmemiştir. Dolayısıyla bu durumda failerle ilgili olarak TCK md. 80'nin yanında TCK md. 220 uyarınca, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan da hüküm kurulması yoluna gidilecektir²²³.

Bu iki suç arasındaki bir diğer farklılık, suç tipleri için öngörülen yaptırımlara ilişkindir. Göçmen kaçakçılığı suçunun basit halinin yaptırımı üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezasıdır. İnsan ticareti suçunun yaptırımı ise sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezasıdır. Bu farklılığın nedeni, insan ticareti suçuyla ihlal edilen hukuki değerlerle meydana gelen zararın göçmen kaçakçılığına kıyasla daha ağır olmasıdır²²⁴.

2.2.2. Fuhşa Teşvik

Göçmen kaçakçılığı ve özellikle insan ticareti suçuyla, fuhşa teşvik suçunun iç içe geçtiği durumlar mevcuttur. Bu sebeple göçmen kaçakçılığı suçunun ayrıntılı olarak

²²⁰ Doğan, Koray, syf. 27.

²²¹ Arslan, “İnsan Ticareti Suçu”, syf. 26.

²²² Doğan, Koray, syf. 27.

²²³ Kurt, syf. 471.

²²⁴ Doğan, Koray, syf. 29.

değerlendirilmesine geçilmeden önce fuhşa teşvik suçuna ilişkin olarak da bilgi verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5237 sayılı TCK'nın 227. maddesinde düzenlenen fuhşa teşvik suçunda²²⁵ bir tanımlama bulunmamaktadır. Yargıtay kararlarında ise fuhuş, “*bir kadının çıkar karşılığı veya alışkanlık halinde vücudunu başkalarının cinsel zevklerine teslim etmesi ve bu suretle birçok erkekle cinsel ilişkide bulunması eylemi*” olarak yer almaktadır²²⁶.

5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un²²⁷ 45. maddesiyle yürürlükten kaldırılan TCK'nın 227. maddesinin 3. fıkrasında; “*Fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre cezaya hükmolunur*” şeklinde bir düzenleme mevcuttu. Yukarıda incelediğimiz gibi, bu haliyle Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti suçu kapsamında tanımlanan ‘fuhşa sürüklemek’ amacıyla bireylerin bir yerden bir yere taşınması, fuhşa teşvik suçunun nitelikli hali olmuştu. Bu nedenle TCK'nın 227. maddesinin 3. fıkrası ilga edilmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti suçunu düzenleyen 80. maddenin 1. fıkrasına ‘fuhuş yaptırmak’ ibaresi eklenmiştir. Bu

²²⁵ TCK md. 227: “(1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(8) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir”.

²²⁶ Yarg. 5. CD. T.: 20.12.2000, 2000/3720 E., 2000/7287 K.; Yarg. 5. CD. T.: 30.03.1976, 1976/1002 E., 1976/979 K.; Yarg. 5. CD. T.: 18.04.2002, 2001/5100 E., 2002/2721 K., www.kazanci.com.tr (E.T.: 19.02.2019).

²²⁷ 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, RG T.: 19.12.2006, S.: 26381.

düzenlemenin mağdurun cinsel özgürlüğü ve toplumun ahlaki değerleri göz önünde tutulduğunda isabetli olduğu düşünülmektedir²²⁸.

Göçmen kaçakçılığı bakımından ise fuhşa teşvik suçuyla arasındaki bağı bu şekilde açık olarak ortaya koyan yasal bir düzenleme bulunmamakla birlikte, ülkeye yasal olmayan yollarla giriş yapan ya da ülkede yasadışı olarak kalan kişilerin yaşamlarını idame ettirebilmek için fuhşa teşvik edildikleri bilinen bir gerçektir. Bu nedenle göçmen kaçakçılığı suçu ile fuhşa teşvik suçunun da bağlantılı suçlar olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu bağlamda korunan hukuki yarar bakımından iki suç karşılaştırıldığında, göçmen kaçakçılığı suçunda kişilerin hakları, özgürlükleri ve onurları korunurken, bir yandan da devletlerin göç, istihdam ve sınır güvenliği politikaları güvence altına alınmaktadır. Fuhuş suçunda ise, toplumun genel ahlakı, kamu sağlığı ve bireylerin cinsel özgürlükleri korunmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı ve fuhşa teşvik suçları özel kastla işlenebilen suçlar arasındadır. Göçmen kaçakçılığı suçunda fail doğrudan ya da dolaylı olarak maddi menfaat temin etmek amacıyla hareket ederken, fuhşa teşvik suçunda fuhuş yapılmasını sağlamak amacı söz konusudur²²⁹. Fuhuş yapılmasını sağlamakla maddi menfaat elde edilecek olsa da, burada göçmen kaçakçılığı suçundan söz edebilmek için kişilerin ülkeye yasadışı olarak sokulması gerekmektedir. Ancak bu durumda kişilerin yasadışı yollarla ülkeye sokulması ve ardından bu kişilere fuhuş yaptırılması şeklinde iki ayrı fiil gerçekleştirilmiş olduğundan, fikri içtima kuralları uygulama alanı bulamayacaktır. Bununla birlikte göçmen kaçakçılığı suçunun ülkede kalmaya imkan sağlamak şeklindeki seçimlik hareketle işlenmesi halinde, tek fiille birden fazla suçun oluşmasına sebebiyet verilmesi unsuru karşılandığından, fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. Kişilerin yasal yollarla ülkeye sokulduğu durumlarda ise, bu durumda zaten göçmen kaçakçılığı suçu oluşmadığından sadece fuhşa teşvik suçunun oluştuğu kabul edilecektir.

²²⁸ Taneri, Gökhan, **Cinsel Suçlar**, Bilge Yayınevi, 2. Baskı, syf. 405.

²²⁹ Doğan, Koray, syf.40; Taneri, syf. 408.

Her iki suçun ortak özelliği de, örgüt faaliyeti içerisinde işlendiğinde suçların cezasını ağırlaştırıcı nitelikli halin söz konusu olmasıdır.

2.2.3. Dolandırıcılık

5237 sayılı TCK'nın 157. maddesindeki düzenlemeye göre; “*hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak*” dolandırıcılık suçunu oluşturmaktadır. Bu maddenin devamındaki 158. maddede de nitelik dolandırıcılık hali belirtilmiştir. Dolandırıcılık kişilerin mal varlıklarına yönelmiş bir suçtur ve Yargıtay kararlarında²³⁰ bu suçun oluşabilmesi için failin bir kişiyi kandırarak hataya düşürüp, onun ya da başkasının zararına, kendisine ya da başkasına yarar sağlaması gerektiği ifade edilmiştir. Yani mağdurun iyi niyeti hileyle fesada uğratarak iradesi sakatlanmaktadır²³¹.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararda²³², failin ülke dışına çıkaracağı yönündeki vaatlerle mağdurdan maddi menfaat elde etmesiyle sadece dolandırıcılık suçunun oluşacağına, göçmen kaçakçılığı suçunun oluşmayacağına hükmetmiştir²³³. Eğer ülkede kalmaları yasal olmayan yabancılar, ülke dışına çıkarılmak amacıyla ikna edilmiş, böylece o ülkede bir süre tutulmuş ve devamında ülke dışına çıkarılmayıp, ülke içerisinde başka bir yere taşınmışlarsa, bu durumda göçmen kaçakçılığı suçu ve dolandırıcılık suçu birlikte işlenmiş sayılacaktır.

Yurtdışında iş bulma, oturma izni alma gibi vaatlerle kişilerin dolandırılması, 765 sayılı TCK'nın 504. maddesinin 1. fıkrasının 4. bendinde nitelikli dolandırıcılık olarak düzenlenmiştir. Bu maddede yer alan düzenlenmeye göre suçun ‘yurt dışında iş bulmak, ikamet izni veya vize almak’ bahanesiyle işlenmesi cezayı ağırlaştırmaktaydı. Türkiye’den Almanya’ya işçi göçlerinin arttığı dönemlerde bu tür dolandırıcılık hareketleriyle sık sık karşılaşılmaktaydı. Halen kötü niyetli kişiler göçmenleri, onlara

²³⁰ Yarg. 15. CD. T.: 08.04.2013, 2012/21119 E., 2013/6375 K.; Yarg. CK. T.: 24.11.1998, 1998/6-280 E., 1998/359 K., www.kazanci.com.tr, (E.T.:21.02.2019); Atalan, Mustafa, **Dolandırıcılık, Güveni Kötüye Kullanma ve Sahtecilik Suçları Şerhi**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, 2018, syf. 14.

²³¹ Bkz. madde gerekçesi.

²³² Yarg. 8. CD. T.: 18.10.2006, 2006/5015 E., 2006/7663 K., www.kazanci.com.tr, (E.T.:21.02.2019).

²³³ Yarg. 18. CD. T.: 30.3.2015, 2015/91 E., 2015/16 K., www.kazanci.com.tr, (E.T.:21.02.2019).

yurtdışında iş bulma ya da oturma izni sağlamaya yönelik vaatlerde bulunarak kandırmaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu'yla iş arayanların kendilerine uygun işlere yerleştirilmesi, kurum ve kuruluşların işçi bulmalarına aracılık edilmesi görevleri Türkiye İş Kurumu'na ve izin verilmiş istihdam bürolarına verilmiştir²³⁴. Bu kanundaki düzenlemelere aykırılık halinde de idari para cezası yaptırımını öngörülmüştür²³⁵. Dolayısıyla hem Yargıtay'ın anılan kararları, hem de İş Kanunu'nda getirilen düzenleme dolandırıcılık suçunun göçmen kaçakçılığı suçuyla bağlantılı bir suç olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Dolandırıcılık suçuyla korunan hukuki değer, kişinin mal varlığı ve irade özgürlüğü olduğu ifade edilebilir²³⁶. Göçmen kaçakçılığı suçunda da kişilerin mal varlıklarının korunduğu kabul edilse de²³⁷, esas olarak göçmenlerin yaşam hakları ve vücut bütünlükleri korunmaktadır.

Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için yalnızca hile yeterli değildir, aynı zamanda bu hileye maruz kalan kişinin ya da başka bir kişinin zararına olarak, fail ya da bir başkası menfaat elde etmelidir, suçun oluşması için de tüm bu unsurların gerçekleşmesi gerekmektedir. Fail davranışlarının başka birini aldatmaya yönelik olduğunu da bilmelidir. Bu açıdan dolandırıcılık suçuna zarar suçu demek mümkündür²³⁸.

Dolandırıcılık suçunda rıza mağdurların iradelerinin sakatlanmasıyla elde edilmektedir. Göçmen kaçakçılığı suçunda ise göçmenler failin davranışlarına yönelik rızayı serbest iradeleri ile göstermektedir. Rızanın olmadığı ya da hileyle elde edildiği durumlarda ise insan ticareti suçundan söz edilecektir. Dolandırıcılık suçunda mağdurun ya da başkasının zararına, kendisi ya da başkasına haksız yarar sağlanması koşullarının

²³⁴ 4857 sayılı İş Kanunu md. 90.: “İş arayanların elverişli oldukları işlere yerleştirilmeleri ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık görevi, Türkiye İş Kurumu ve bu hususta izin verilen özel istihdam bürolarınca yerine getirilir”.

²³⁵ TCK md. 106: “Bu kanunun 90'ncı maddesinde öngörülen izni almadan faaliyet gösteren işverene bir milyar para cezası verilir”.

²³⁶ Dönmezer, Sulhi, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, 17. Baskı, 2001, syf.363; Atalan, syf. 15.

²³⁷ Doğan, Koray, syf. 41.

²³⁸ Doğan, Koray, syf. 41, 42.

gerçekleşmesi gerekmektedir. Göçmen kaçakçılığı suçunda ise, göçmenlerin zarara uğraması ve bu kapsamda bir yarar sağlanması zorunlu değildir²³⁹.

Dolandırıcılık suçunun manevi unsuru genel kasttır²⁴⁰. Bu kast hileli davranışı, haksız yarar sağlanmasını, zarar meydana gelmesini kapsamaktadır²⁴¹. Göçmen kaçakçılığı suçunda ise manevi unsur, maddi menfaat sağlama amacı olduğundan özel kasttır.

2.2.4. Pasaport Kanunu'nda Yer Alan Düzenleme

Devletler ülkelerine giriş ve ülkelerinden çıkış işlemlerini, bu işlemlerin şekil ve şartlarını kanunlarla düzenlemektedir. Pasaport, kişiye vatandaşı olduğu devlet tarafından verilen ve ülkeye girmesine ya da ülkeden çıkmasına yasal herhangi bir engelin olmadığını gösteren belgedir²⁴². Türkiye'de 5682 sayılı Pasaport Kanunu²⁴³ ile vatandaşların ve yabancıların ülkeye giriş ve ülkeden çıkışları düzenlenmekte ve kamu düzeninin bozulmaması için gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kanun ile Türkiye'ye girişte ve Türkiye'den çıkışta pasaport ya da pasaport yerine geçen bir belge gösterme zorunluluğu getirilmiştir²⁴⁴.

Pasaport Kanunu'nda belirtilen kurallara uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımlar, 04 Nisan 2013 tarihli ve 6458 sayılı Kanun'un 124. maddesiyle²⁴⁵ getirilen değişikliklerden önce, 'cezai hükümler' başlığı altında yer alan 33., 34., 35. ve 36. maddelerde belirtilmişti. Bu madde ile Pasaport Kanunu'nun 33. maddesinde daha önce düzenlenmiş olan; "*Türkiye Cumhuriyeti Sınırlarını Pasaportsuz veya Pasaport Yerine Kaim Olacak Bir Vesikayı Hamil Olmaksızın Terk Etmek veya Buna Teşebbüs Etme*" suçuna ilişkin idari para cezasını öngören hüküm kaldırılmıştır.

²³⁹ Doğan, Koray, syf. 42.

²⁴⁰ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 828.

²⁴¹ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 828.

²⁴² Çelikel, syf. 84.

²⁴³ 5682 sayılı Pasaport Kanunu, RG T.:24.07.1950, S.: 7564.

²⁴⁴ 5682 sayılı Pasaport Kanunu, md. 2.

²⁴⁵ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, md. 124: "*1)15/7/1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 4 üncü, 6 ncı, 7 nci, 8 inci, 9 uncu, 10 uncu, 11 inci, 24 üncü, 25 inci, 26 ncı, 28 inci, 29 uncu, 32 nci, 33 üncü, 35 inci, 36 ncı, 38 inci ve ek 5 inci maddeleri, 5 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 34 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır*".

Pasaport Kanunu'nun 34. maddesinde düzenlenmiş olan; *“Türkiye Cumhuriyeti Sınırlarından Pasaportsuz Olarak Girme”* suçu yabancıları ve vatandaşları ilgilendiriyorken, sadece Türk vatandaşlarına uygulanacak şekilde düzenlenerek değiştirilmiştir. Yabancılar için uygulanacak idari para cezası da Pasaport Kanun'undan çıkarılmıştır.

Aynı şekilde Pasaport Kanunu'nun 35. maddesinde belirtilen; *“Bakanlar Kurulunca Tayin Olunan Mahallerden Başka Yerlerden Türkiye'ye Girme veya Türkiye'den Çıkma”* suçuna ilişkin hüküm de bu maddeyle ilga edilmiştir.

Son olarak, Pasaport Kanunu'nun 36. maddesinde düzenlenen; *“Yolcuları, Pasaport ve Diğer Vesikaların Yoklanması İçin Hükümetçe Tayin Olunan Mevkilerin Gayri Olan Yerlere Bilerek Nakletme, Kara, Deniz ve Hava Taşıtlarını Sevk ve İdare Etme veya Bu Hususta Kılavuzluk Yapma”*ya ilişkin hüküm de mülga olmuştur.

Getirilen değişiklik öncesinde doktrinde Pasaport Kanunu'ndaki düzenlemelerin ‘suç genel teorisi’ kapsamında suç olup olmadığı ve bunlara uygulanacak yaptırımların ceza normu ya da idari bir yaptırım olup olmadığı sıklıkla tartışılmıştır²⁴⁶. Bir hareketin suç olarak kabul edilmesi için hukuka aykırı, kusurlu ve cezalandırılabilir olması gerektiği²⁴⁷, bir hükmün de ceza normu olup olmadığına hükmün içeriğine bakılarak karar verileceği ifade edilmiştir. Emredici bir kural varsa ve bu kurala uyulmadığı takdirde bir yaptırım öngörülmüşse bu bir ceza normudur denmiştir²⁴⁸. Ayrıca bilindiği gibi, bir eylem karşılığında ceza yaptırımını öngörülmesi, o eylemi disiplin cezası ve idari yaptırım gerektiren eylemlerden ayırmaktadır²⁴⁹.

Değişiklikle birlikte, Kanun'un 34. maddesinde yer alan yeni şekliyle pasaportsuz olarak ülkeye giren ‘Türk vatandaşlarına’ idari para cezası öngörülmektedir. İdari para

²⁴⁶ Doğan, Koray, syf. 29.

²⁴⁷ Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Çakmut, Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta Basım Yayın, 10. Baskı, İstanbul, 2017, syf. 236.

²⁴⁸ Toroslu, Nevzat/ Toroslu, Haluk, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, 24. Baskı, Ankara, Ocak, 2018, syf. 17.

²⁴⁹ İçel, Kayıhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Beta Basım Yayın, 5. Baskı, İstanbul, Kasım, 2018, syf. 25.

cezası öngören düzenlemenin bizi götürdüğü sonuç, bu hükmün bir suç olmadığı, kabahat olduğu şeklindedir. Yabancılara yasadışı olarak ülkeye girdiklerinde uygulanan yaptırımlar ise yürürlükten kaldırılmış, yukarıda da belirttiğimiz gibi uygulanan idari para cezaları Pasaport Kanunu'ndan çıkarılmıştır.

Yasadışı olarak ülkeye giren yabancılarla ilgili olarak, 6458 sayılı Kanun'un 102. maddesi kabahat olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, *“Diğer kanunlara göre daha ağır bir ceza gerektirmediği takdirde; yasaya aykırı olarak, Türkiye'ye yasa dışı giren veya Türkiye'yi yasa dışı terk eden ya da buna teşebbüs eden yabancılar hakkında iki bin Türk Lirası,*

b) 9 uncu maddenin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca Türkiye'ye girişleri yasaklanmış olmasına rağmen Türkiye'ye girebilmiş olanlar hakkında bin Türk Lirası,

c) 56 ncı maddenin birinci fıkrasında tanınan sürede Türkiye'den ayrılmayanlar hakkında bin Türk Lirası” idari para cezasına hükmolunur. Görüleceği üzere 102. maddeyle, yasadışı olarak ülkeye giren ya da ülkeden çıkan, buna teşebbüs eden yabancılarla idari para cezası uygulanması öngörülmüştür.

Yabancıları yasadışı olarak ülkeye sokan, onları ülkeden ayrılması gereken sürede ayrılmaması için azmettiren ya da maddi menfaat karşılığı onların ülkede kalmasına imkan sağlayan failler, hem göçmen kaçakçılığı suçunu hem de bu maddede belirtilen kabahati işlemiş olacaktır. Kabahatler Kanunu'nun 15. maddesine²⁵⁰ göre bir fiil hem suç hem de kabahat olarak düzenlenmişse, sadece suçtan dolayı hüküm kurulacaktır. Ayrıca 102. maddenin birinci fıkrasında yer alan *“diğer kanunlara göre daha ağır bir ceza gerektirmediği takdirde”* düzenlemesi de bunu destekler niteliktedir. Bu sebeple yabancıları ülkeye sokan ya da yabancıların ülkede kalmasına olanak sağlayan failler sadece göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulacaktır. Göçmen kaçakçılığı suçunun konusu olan yabancılar ise, taraf olunan Protokollerin yüklediği yükümlülükler nedeniyle göçmen kaçakçılığı suçundan cezalandırılmayacaklardır, ancak açıklandığı üzere idari para cezasına tabi tutulabileceklerdir.

²⁵⁰ 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, RG T.:31.03.2005, S.:25772. md 15/3: *“Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır”*.

2.3. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Kanunda düzenlenen bir suçla hangi hukuki değer korunduğunun tespit edilmesi, suçun konusu ve diğer hükümlerin yorumlanmasında önem arz etmektedir²⁵¹.

Göçmen kaçakçılığı suçunda kişiler, maddi menfaat sağlamak amacıyla yasadışı yollarla başka ülkelere götürülmekte, bir ülkeye sokulmakta ya da yasadışı yollarla ülkede kalmasına imkan sağlanmaktadır ve suç örgütlerinin eline düşen bu kişiler, çeşitli tehlike ya da zararlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu suçla sadece kişilerin maddi ya da manevi bütünlükleri zarar görmemektedir, diğer yandan ülkelerin güvenlik, ekonomik ve sosyal yapısında da büyük sorunlar ortaya çıkmaktadır²⁵². Bu bakımdan göçmen kaçakçılığı suçuyla korunan hukuki değer karma bir özelliktedir, yani suç ile birden fazla hukuki değer korunmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı suçuyla korunan hukuki değer iki kısma ayrılabilir. Bunlardan birincisi ulusal ve uluslararası topluma ait değerlerdir. Bunlar devletlerin egemenlik yetkisi, uluslararası toplum düzeni, ulusal kamu düzeni ve kamu ekonomisi olarak sınıflandırılabilir. Korunan ikinci değer ise kişiye ait değerlerdir, bunlar da göçmenlerin maddi ve manevi malvarlıkları, onur ve şerefleri, kişi özgürlükleri olarak belirtilebilir²⁵³. Suçla korunan hukuki değerlerin birden fazla olması nedeniyle suçla korunan hukuki değer karma özellik göstermekle birlikte²⁵⁴, bunlardan ulusal ve uluslararası topluma ait değerler öne çıkmaktadır. Yasa koyucu da bu anlayışın bir uzantısı olarak söz konusu suçun uluslararası suçlar başlığı altında düzenlemeyi tercih etmiştir.

Sınıraşan özelliğe sahip göçmen kaçakçılığı suçu, uluslararası toplum düzenini bozması ve özellikle kişilerin ülkelerine iade edilmesi noktalarında devletlerarası ilişkilerin

²⁵¹ Arslan, Çetin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.:1, C.:52, Y.:2003, syf. 118.

²⁵² Bkz. 5237 sy TCK md.79 gerekçesi.

²⁵³ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R.Murat, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Kitabevi, Ankara, 16 Baskı, 2018, syf. 89; Doğan, Koray, syf. 97; Yenidünya/ Alşahin, syf. 16.

²⁵⁴ Birden fazla hukuki değer korunduğu suçlar karma özellikli olarak nitelendirilir. Ünver, Yener, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2003, syf. 541, 810.

bozulmasına sebep olmaktadır²⁵⁵. Ülke sınırları içinde yakalanan kişilerin vatandaşı oldukları ülkeye geri kabul anlaşması imzalanmadığı için iade edilememesi, devletlerin ulaşım araçlarına müdahalelerde bulunulması gibi durumlar da diplomatik krizlere sebep olabilmektedir²⁵⁶.

Ülkeye yasadışı yollarla giriş yapan ve kültür yapılarının farklı olması nedeniyle gittikleri ülkede dışlanan kişiler kamu düzenini tehdit eder hale gelebilmektedir²⁵⁷. Göçmen kaçakçılığı suçu ile ülkeye izinsiz giriş ve ülkeden izinsiz çıkış yapmaya ve ülkede kalmaya dair düzenlemelere aykırı hareket edilmektedir. Bu da ülkenin egemenlik yetkisinin ihlali anlamına gelmektedir. Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda göçmen kaçakçılığı suçu ile korunan hukuki değerlerin kamu düzeni ve kamu güvenliği olduğu belirtilmiştir²⁵⁸.

Suçta konu olan kişiler, maddi menfaat sağlanmak amacıyla, insan onuruna yakışmayacak koşullarda başka ülkelere götürülmekte ya da yasal olmayan yollarla ülkeye sokulmakta ve çaresizliklerinden yararlanılarak malvarlıkları ile maddi ve manevi vücut bütünlükleri kısmen ya da tamamen zarara uğramaktadır²⁵⁹.

TCK'nın 79. maddesinin ikinci fıkrasında 6008 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle yapılan düzenleme dikkate alınarak, göçmen kaçakçılığı suçuyla korunmak istenen hukuki değerlerin insanın maddi ve manevi malvarlığı olduğu da ileri sürülmüştür²⁶⁰. Bizler de suçla korunmak istenen hukuki değerlerin karma nitelikte olduğunu, bu değerlerden ulusal ve uluslararası topluma ait olanların ön plana çıktığını düşünmekteyiz.

²⁵⁵ Özkan, syf . 51.

²⁵⁶ Özbek, Veli Özer, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı Cilt II Özel Hükümler**, 1. Basım, Ankara, 2008, syf.116.

²⁵⁷ Özkan, syf . 51.

²⁵⁸ Yarg. 8. CD., T.:25.04.2006, 2006/2028 E., 2006/3617 K.; Yarg. 7. CD., T.: 01.07.2010, 2008/9540 E., 2010/10830 K., <http://www.kazanci.com>, (E.T.: 04.03.2019).

²⁵⁹ Arslan, Çetin, "**Göçmen Kaçakçılığı Suçları**", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.:1, C.:52, Y.:2003, syf. 119.

²⁶⁰ Evik, syf. 137.

2.4. FAİL, MAĞDUR ve MADDİ KONU

2.4.1. Fail

5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği şekliyle “*doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan, Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan kişi*” göçmen kaçakçılığı suçunun failidir. Düzenlemede kişi terimi kullanıldığı için, unsurların gerçekleşmesi kaydıyla bu suç herkes tarafından işlenebilir²⁶¹. Faili açısından özgü bir suç değildir. Failin Türk vatandaşı ya da yabancı olması arasında da hiçbir fark yoktur²⁶².

Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinde failin kamu görevlisi olmasına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. 5237 sayılı TCK'nın 266. maddesine²⁶³ göre, failin bir kamu görevlisi olması ve kamu görevine ait araç ve gereçleri suç işlemede kullanması halinde verilecek ceza arttırılacaktır. Bu maddede belirtilen daha fazla ceza verilmesini gerektiren bu halin uygulanabilmesi için, failin kamu görevlisi olması, kamu görevlisinin görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri suçun işlenmesi sırasında kullanması ve ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatının göz önünde bulundurulmamış olması gerekmektedir. Göçmen kaçakçılığı suçunun düzenlendiği TCK'nın 79. maddesinde de failin kamu görevlisi olması durumuna ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığından, bu suç kamu görevlisi tarafından görevine ait araç ve gereçler kullanılarak işlenmişse, TCK md. 266 uygulama alanı bulacaktır. Örneğin, sahil güvenlik görevlisinin sahil güvenlik botuyla göçmenlerin ülkeye girmesini ya da ülke dışına çıkmasını sağlaması durumunda, bu kişiye verilecek cezada TCK md. 266 uyarınca arttırıma gidilecektir²⁶⁴.

²⁶¹ Hakeri, syf. 6.

²⁶² Özen, Mustafa, **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2018, syf. 25.

²⁶³ TCK md.266: “*Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında arttırılır*”.

²⁶⁴ Şen, Ersan/ Malbeği, Erkam, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2011, syf. 98.

Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinin 4. fıkrasında suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali düzenlenmiştir. Tüzel kişi doktrinde “*ortak bir amacın sürekli olarak gerçekleşmesini sağlayacak örgütlenmeye sahip kişi veya mal topluluklarına birleşen kişilerden veya malı tahsis eden kişiden bağımsız bir kişilik tanınan kişi veya mal toplulukları*” olarak tanımlanmıştır²⁶⁵.

Tüzel kişilerin ceza sorumluluğu hakkında doktrinde çeşitli görüşler yer almaktadır. Tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun olmadığını belirten görüşe göre, ceza hukukunda sorumluluktan söz edilebilmesi için, suç teşkil eden bir fiili işleyen kişinin suç işleme kastının ya da taksirinin bulunması ve bu fiille arasında psikolojik bir bağ olması gerekmektedir²⁶⁶. Buradan hareketle, tüzel kişiliğin kendine özgü bir iradesi olmadığı ve kendi başına fiil gerçekleştiremeyeceği için suç faili olması mümkün değildir²⁶⁷. TCK'nın 20. maddesine²⁶⁸ göre, tüzel kişilere ceza yaptırımını uygulanamamaktadır fakat, 60. maddede²⁶⁹ yer alan belirli güvenlik tedbirlerine hükmolunabilecektir²⁷⁰. Ancak TCK md. 60/3'e göre cezanın belirlenmesi noktasında hakime takdir yetkisi verilmiştir. Buna göre TCK md. 60'da düzenlenen ve tüzel kişiler hakkında uygulanabilecek olan müsadere ve iznin iptali güvenlik tedbirlerinin uygulanması, işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabilecekse, örneğin iznin iptali sonucunda yüzlerce ya da binlerce kişi işsiz kalacaksa, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilecektir. Bununla birlikte örneğin, göçmen kaçakçılığı suçu, bir tüzel kişi adına taşımacılık yapan kişi ya

²⁶⁵ Kangal, Zeynel, **Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2003, syf.25.

²⁶⁶ Aslan, M. Yasin, “**Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu**”, Ankara Barosu Dergisi, S.: 2, Y.: 68, 2010, syf. 242.

²⁶⁷ Kangal, syf.208. Bu görüşte olanlar, ceza normunun sadece gerçek kişiler tarafından ihlal edilip suçun faili olabileceklerini, tüzel kişilerin suç faili olamayacağını ileri sürmektedir. Buna göre, sadece isnat yeteneğine sahip olan, bu şekilde hareket etmesi yüzünden ahlaken ayıplanması mümkün olan kimseler işlenen suçun faili sayılabilirler. Tüzel kişiler için, bu durum söz konusu değildir. Görüldüğü üzere, bu düşünce, sadece insan olmak ve hayatta bulunmak koşullarını birlikte taşıyan kimselerin suç faili olabileceklerini savunmaktadırlar. Bkz. Dönmezer/Erman, syf. 465-470.

²⁶⁸ TCK md. 20/2: “*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır*”.

²⁶⁹ TCK md. 60: “*Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.*

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır”.

²⁷⁰ Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2018, syf. 59.

da çalışanları tarafından işlenirse, bu kişiler 79. maddeye göre cezalandırılacak, tüzel kişiye ait araçlar müsadere edilebilecek, taşımacılık şirketi bir kamu kurumunun izniyle faaliyet gösteriyor ise TCK md. 60/1’de sayılan diğer koşulların da karşılanması kaydıyla izni iptal edilebilecektir²⁷¹.

Doktrinde tartışılan bir husus da göçmen kaçakçılığı suçunun çok failli suç olarak kabul edilip edilmeyeceğidir. Fail olarak en az iki kişinin birlikte bulunmasının gerektiği suçlara çok failli suçlar denir²⁷². Doğan’a göre göçmen kaçakçılığı suçunda en az iki kişi olsa da bu kişilerden biri fail, diğeri de suçun maddi konusudur. Bu nedenle kanunda yer aldığı şekliyle suç tipini çok failli suç olarak kabul etmek mümkün değildir²⁷³.

2.4.2. Mağdur

Türkiye tarafından da onaylanan Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol hükümlerinin yerine getirilmesi amacıyla, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’na 4771 sayılı Kanun ile göçmen kaçakçılığı suçunu düzenleyen 201/a maddesi eklenmiştir. 5237 sayılı TCK’nın 79. maddesinde göçmen kaçakçılığı suçu düzenlenmiş olup, yasadışı göçle etkin bir şekilde mücadele edilmesi ve bu maddenin daha etkili uygulanabilmesi adına değişiklik yapılması yoluna gidilmiştir²⁷⁴.

6008 sayılı Kanun ile yapılan bu değişiklikle²⁷⁵, 5237 sayılı TCK’nın 79. maddesinin birinci fıkrasına teşebbüs aşamasında kalınsa bile tamamlanmış suç gibi ceza yaptırımının öngörüleceği cümlesi eklenmiş, ayrıca maddenin birinci fıkrasından sonra

²⁷¹ Doğan, Koray, syf. 114. İzin iptali için suçu irtikap eden kişinin şirket organı ya da temsilcisi olması gerekmektedir.

²⁷² Özen, Mustafa, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İştirak Kurumuna Bakışı”, TBB Dergisi, S.: 70, Y.: 2007, syf. 239.

²⁷³ Doğan, Koray, syf. 151. Benzer görüş için bkz. Tezcan/ Erdem/ Önok, syf. 106; Doğan, Koray, syf. 151; Yarg. 14. CD., T.: 13.12.2018, 2015/5566 E., 2018/7541 K., www.kazanci.com, (E.T.:30.03.2019).

²⁷⁴ Bkz. 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un genel gerekçesi.

²⁷⁵ 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 6. maddesi.

gelmek üzere yeni bir fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir. Buna göre suçun, mağdurların hayatı bakımından bir tehlike oluşturması ya da onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılacaktır. İlgili fıkroda mağdur ifadesi kullanıldığı için, suçun mağdurunun uluslararası toplum mu göçmenler mi olduğu konusundaki tartışmalar son bulmuştur. Dolayısıyla yasa koyucu ülkeye yasadışı olarak sokulan, ülke dışına çıkarılan ya da ülkede kalmasına imkan sağlanan göçmenleri bu suçun mağduru olarak kabul etmektedir.

Ancak doktrinde bazı yazarlar²⁷⁶, Yargıtay'ın değişiklik öncesinde oy çokluğuyla vermiş olduğu kararlardan²⁷⁷ hareketle, göçmen kaçakçılığı suçunun mağdurunun uluslararası toplum olduğunu, göçmenlerin sadece suçun konusu olduklarını ileri sürmeye devam etmektedir²⁷⁸. Zira bu suç Türk Ceza Kanunu'nda uluslararası suçlar arasında düzenlenmiştir. Gerçekten de, ilgili fıkroda mağdur olarak yer verilse bile bu kişiler ancak suçtan zarar gören olarak nitelendirilebilir. Mağdur kavramından, suç fiilinden zarar gören herkesi değil, sadece bu fiil ile ihlal olunan ve suçla korunan hukuki değerlerin sahiplerini anlamak gerekmektedir²⁷⁹. Bu suçla korunan hukuki değerler de yukarıda ilgili başlık altında da ifade edildiği üzere ulusal ve uluslararası topluma ait değerler olduğundan, TCK md. 79/2'de yer alan düzenlemenin aksine, göçmen kaçakçılığı suçunun mağdurunun uluslararası toplum, bu suçtan zarar görenin ise göçmen olduğu görüşündeyiz.

²⁷⁶ Tezcan/ Erdem/ Önok, syf. 89; Evik, syf. 140; Hakeri, syf. 5; Doğan, syf. 115.

²⁷⁷ “Sosyal olarak suçtan zarar gören durumda bulunan göçmenlerin göçmen kaçakçılığı suçunun yasal mağduru durumunda bulunmayıp, suçun konusu oldukları, suçun yasal mağdurunun uluslararası toplum olduğu..” Yarg. 8. CD, T.: 24.04.2006, 2006/1087 E., 2006/3557 K.; Yarg. 8. CD, T.: 18.12.2006, 2006/3628 E., 2006/9363K.; Yarg. 8. CD, T.: 25.04.2006, 2006/1442 E., 2006/3616 K., www.kazanci.com, (E.T.:05.03.2019).

²⁷⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız/ Tepe ise devletin sınırları üzerindeki egemenliği ve uluslararası toplumdaki saygınlığı zarar gördüğü için, devletin bu suçun mağduru olduğu görüşündedirler. Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 60. Artuk/ Gökçen'e ve Şen/ Malbeleşti'ne göre ise bu suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. Şen/ Malbeleşti, syf. 99.

²⁷⁹ Katoğlu, Tuğrul, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.:61, 2012, syf. 662; Zafer, Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75**, Beta Basım Yayın, 6. Baskı, 2016, syf. 146.

2.4.3. Maddi Konu

Suçun maddi konusu icra hareketlerinin üzerinde gerçekleştiği kişi ya da şeydir²⁸⁰. ‘Göçmen kaçakçılığı’ başlığına bakılırsa suçun konusu, göçmen olarak tanımlanan gerçek kişilerdir. Maddenin hükmü esas alınarak değerlendirme yapmak gerekirse suçun konusu, Türk vatandaşı ya da yabancılardır²⁸¹. Göçmen kaçakçılığı kavramı, insanların buldukları yerleri çeşitli nedenlerle terk edip, başka yerlere taşınmasıyla ilgili tüm fiilleri kapsamaktadır. Bu nedenle, bir yerden başka bir yere göçen, yer değiştiren bu kişiler göçmen olarak anılmaktadır. Göçmen kavramı hukuksal açıdan yeterli anlam ifade etmemektedir, dolayısıyla kanundaki bu düzenlemede yer alan göçmen kavramı üst kavram olarak algılanmalıdır²⁸². Suç tanımında maddi bir menfaat elde etme amacı arandığından, göçmenlerin malvarlığı değerlerinin de suçun maddi konusu olduğu yönünde görüşler mevcuttur²⁸³.

Mülteciler, sığınmacılar, vatansızlar²⁸⁴, Türk vatandaşları²⁸⁵, yabancılar²⁸⁶, özetle herkes suçun maddi konusunu oluşturabilir. Kişilerin buldukları yerleri neden terk ettikleri ve başka yerlere taşındıkları ya da yerleşme amaçlarının olup olmadığı bu noktada önemli değildir. Bir kişinin yabancılar hukukunda olduğu gibi göçmen, mülteci ya da sığınmacı sayılmasının, bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmasının bir önemi yoktur²⁸⁷. Zira suçun konusunun sadece canlı bir insan olması yeterlidir. Bu anlamda

²⁸⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 57.

²⁸¹ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 57.

²⁸² Özen, syf. 23.

²⁸³ Bkz. Doğan syf. 102; Özen syf. 23. Aksi görüş için bkz. Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf.58;Manav, Hakkı, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, Turhan Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 2010, syf. 9.

²⁸⁴ Herhangi bir devletle vatandaşlık bağı bulunmayan, hiçbir devletin himayesinden faydalanmayan kişilerdir. Bkz. Çelikel, syf. 18.

²⁸⁵ Anayasa md. 66’ya göre: “*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Vatandaşlık kanununun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.*” Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 5. ila 22. maddeleri arasında Türk Vatandaşlığı’nın kazanılma halleri düzenlenmiştir. Buna göre Türk Vatandaşlığı doğumla ya da sonradan (evlenme, evlat edinilme, Türkiye’de üç yıl ikamet etme gibi hallerle) kazanılabilir. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, RG Yayın T.: 12.06.2009, S.: 27256.

²⁸⁶ Göçmen kaçakçılığı suçu bakımından yabancı, Türk vatandaşı olmayan, başka bir ülkenin vatandaşı olan kişi olarak anlaşılmalıdır. Yabancı kavramı başka ülke vatandaşlarını, birden çok vatandaşlığı olan kişileri kapsamaktadır.

²⁸⁷ Doğan, syf. 102.

anne karnındaki ceninler bu suçun konusunu oluşturmayacaktır, cesetlerin sınırdan geçirilmesi durumunda da bu suçun oluştuğundan söz edilemeyecektir²⁸⁸.

Türk Ceza Kanunu'nda göçmenlerin yasadışı olarak ülkeye sokulması ya da ülkede kalmalarına imkan sağlama fiilleri bakımından sadece yabancıların, yurt dışına çıkarılmalarına yönelik fiiller bakımından ise hem Türk vatandaşları hem de yabancıların göçmen konumunda olabileceği kabul edilmiştir²⁸⁹. Ancak yasadışı olarak ülkeye sokma hareketi bakımından Türk vatandaşı, suçun konusunu oluşturmaz. Göçmen Kaçakçılığına Ek Protokol'de yer alan “bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı ülkeye yasadışı girişinin temini” ve Anayasa'nın 23. maddesinin 4. fıkrasında yer alan “Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz” ilkesi buna dayanak olarak gösterilebilir.

2.5. MADDİ UNSUR

2.5.1. Davranış

Bir suçun oluşabilmesi için, dış dünyada değişiklik yaratacak davranışın bulunması gereklidir²⁹⁰. Yaptırım için insan tarafından gerçekleştirilen ve dış dünyada bir değişiklik meydana getirmeye yönelik davranış bulunmalıdır. Bu davranış hareket (icrai davranış) ya da ihmal olarak meydana gelebilir²⁹¹. Göçmen kaçakçılığı suçu sadece icrai davranışla yani hareketle işlenebilen, seçimlik hareketli bir suçtur. Maddede yer alan seçimlik hareketlerden birinin icrası suçun tamamlanması için yeterlidir. Bu seçimlik hareketlerden birden fazlasının gerçekleştirilmesi halinde, sadece tek bir göçmen kaçakçılığı suçunun işlendiği kabul edilecek ve fail bir defa cezalandırılacaktır²⁹². Ancak bu durum yani seçimlik hareketlerin birden fazlasının gerçekleşmesi, TCK md. 61 uyarınca temel cezanın belirlenmesi noktasında göz önünde bulundurulacak ve

²⁸⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 57.

²⁸⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 57, 58.

²⁹⁰ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, Ankara, 2018, syf. 338.

²⁹¹ Toroslu/ Toroslu, syf. 133.

²⁹² Yenedünya/ Alşahin, syf. 46.

cezanın üst sınıra yaklaşması sonucunu doğuracaktır. Bu seçimlik hareketler her türlü şekilde işlenebileceği için bu suç serbest hareketli bir suçtur²⁹³.

Bu anlamda 5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinde düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketler;

1. Bir yabancıyı yasal olmayan yollarla ülkeye sokmak,
2. Bir yabancıyı yasal olmayan şekilde ülkede kalmasına imkan sağlamak,
3. Türk vatandaşı ya da yabancıyı yasal olmayan yollarla yurt dışına çıkmasına imkan sağlamaktır.

Bu suçun ihmal suretiyle işlenip işlenemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Türk Ceza Kanunu'nda ihmal suretiyle işlenebilecek icrai suçlar²⁹⁴ açıkça düzenlenmiştir, bu nedenle de bu suç ancak icrai davranışla işlenebilir²⁹⁵. Göçmenlerin tır ya da kamyon kasasına konularak yasal olmayan yollardan ülkeye sokulması suçun icrai davranışla işlenmesine örnek olarak gösterilebilir²⁹⁶. Bununla birlikte aksi görüşe göre, bu suçun oluşturan hareket icrai olabileceği gibi ihmali de olabilir²⁹⁷. Örneğin, maddi bir menfaat karşılığı, pasaportları olmadan ülkeye giriş yapmak isteyen yabancılara herhangi bir müdahalede bulunmayan gümrük görevlilerinin davranışı ihmali niteliktedir²⁹⁸. İhmal suretiyle işlenebilecek icrai suçlar konusunda, yasa koyucu ilgili suç hükmünde açık düzenleme yapma yolunu tercih ettiğinden ve göçmen kaçakçılığı suçunda da bu suçun ihmali suretiyle işlenebileceğine dair açık bir düzenlemeye yer vermediğinden göçmen kaçakçılığı suçunun ihmali suretiyle işlenebileceği yönündeki değerlendirmelerin kanunilik ilkesine aykırı olduğu ve bu suçun ihmali suretiyle işlenemeyeceği görüşündeyiz.

²⁹³ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 93.

²⁹⁴ TCK md. 83'deki kasten öldürme, md. 88'deki kasten yaralama, md. 94'deki işkence suçları gibi.

²⁹⁵ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 94.

²⁹⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 61.

²⁹⁷ Bayraktar, Köksal/Evik, Vesile Sonay/Kurt, Gülşah, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2017, syf. 128; Özbek/Doğan/Bacaksız/ Tepe, syf. 61; Yenedünya/ Alşahin, syf. 17.

²⁹⁸ Hakeri, syf. 4.

Bir Yabancıyı Yasal Olmayan Yollarla Ülkeye Sokmak

Göçmen kaçakçılığı suçunun seçimlik hareketlerinden ilki bir yabancıyı yasal olmayan yollarla ülkeye sokmaktır. Bu seçimlik hareketin konusunu yalnızca yabancılar oluşturabilir, Türk vatandaşlarının ülkeye yasal olmayan yollarla sokulması kanunda göçmen kaçakçılığı suçu olarak düzenlenmemiştir.

Bu seçimlik harekette yer alan ‘ülke’ ve ‘ülkeye sokmak’ kavramlarının neyi ifade ettiği tespit edilmelidir. Ülke, Türkiye Cumhuriyeti’nin egemenlik yetkilerine sahip olduğu yeryüzü parçasıdır²⁹⁹. Ülkenin karayı (toprak, nehir, göl), denizi (iç deniz, karasu) ve havayı (uzay hariç atmosfer tabakası) kapsadığı kabul edilir ve buna gerçek anlamda ülke denir.³⁰⁰ Buna göre, yabancıların yasal olmayan yollardan gerçek anlamda ülkeye sokulması bu suçu oluşturmaktadır. Bu noktada suçun, farazi anlamda ülke olarak kabul edilen devletin savaş gemilerinde, açık denizlerde bulunan ticaret gemilerinde, hava araçlarında, askeri işgal altında bulunan yerlerde işlenip işlenemeyeceği tartışılmıştır. Bazı yazarlara göre, suç tanımında yer alan ülke kelimesiyle gerçek anlamda ülkeden söz edilmektedir, ülke kavramı farazi anlamda ülkeyi kapsamamaktadır³⁰¹. Bazı yazarlara göre ise, suç farazi anlamda ülkede de işlenebilir ancak suçun tamamlanması için yabancı göçmenlerin gerçek anlamda ülkenin sınırları içine girmiş olması gerekmektedir³⁰². Örneğin, açık denizde bulunan bir Türk gemisine, başka bir gemiden yabancı göçmen nakledilmesiyle bu suç tamamlanmayacaktır. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda³⁰³ ülke olarak gerçek anlamda ülkeyi kabul etmiştir, kanaatimizce de Türk Ceza Kanunu’ndaki ülke kavramıyla gerçek anlamda ülke kastedilmektedir.

Uluslararası hukukta kabul edilen ‘bayrak yasasına’ göre, açık denizde bulunan gemi, açık denizde bulunduğu süre boyunca bayrağını taşıdığı ülkenin yetkisi ve denetimi

²⁹⁹ Sur, syf. 100; Doğan, Koray, syf. 114; Arslan, syf. 295.

³⁰⁰ Sur, syf. 100; Özen, syf. 26.

³⁰¹ Artuk/Gökçen, syf. 96; Yenedünya/Alşahin, syf. 19.

³⁰² Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 62; Özen, syf. 27; Doğan, Koray, syf. 122.

³⁰³ “Bir Türk vatandaşının Yunanistan’dan aldığı yabancıları, yasal olmayan yollarla Avrupa’daki başka ülkelere götürmesi göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmaz, yabancıların yasal olmayan yollarla Türkiye’ye sokulması halinde suç oluşur”. Yarg. 9. CD, T.: 26.02.2013, 2012/5789 E., 2013/3031 K., www.kazanci.com, (E.T.:13.03.2019).

altındadır. Ancak unutulmamalıdır ki, göçmen kaçakçılığı suçunun tamamlanmış sayılması için gerçek anlamda ülkeye girişin yapılması gerekir.

Bayrak yasasından bağımsız olarak, bazı durumlarda tüm devletlerin gemilere (örneğin köle ticareti³⁰⁴ yapan gemiler) müdahalede bulunma hakkı vardır. Bu noktada bayrak yasasının devlete vermiş olduğu yetki öncelikli tutulmuştur, başka bir devlet gemiye ancak o devlet tarafından yetkilendirildiği takdirde müdahalede bulunabilecektir³⁰⁵.

Bunun yanında, bir kıyı devletinin yetki alanına giren bir geminin daha sonra açık denize gitse bile takip edilip yakalanabilmesi mümkündür. Örneğin Türkiye’den kaçak göçmenleri alarak açık denizlere ulaşan gemi Türk Sahil Güvenlik güçleri tarafından takip edilip, durdurulabilir.

Öte yandan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda suçun düzenlenmesinde Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol’den farklı olarak ‘yasadışı girişin temini’ ifadesi yerine ‘ülkeye sokmak’ ifadesi kullanılmıştır. Maddi bir menfaat karşılığında göçmenlere yasal olmayan yolların gösterilmesi, araç temini gibi hazırlıklar da göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturacağı için ‘ülkeye sokmak’ ifadesinin yerine, ‘yasadışı girişin temini’ ifadesinin kullanımını daha doğru bulan yazarlar vardır³⁰⁶. Doktrindeki bir görüşe göre ‘ülkeye sokmak’ ifadesi, göçmenin ülke sınırlarına göçmen kaçakçısıyla birlikte girmesi ya da onun gözetiminde girmesi olarak yorumlanmalıdır³⁰⁷. Diğer bir görüşe göre ise, göçmenin göçmen kaçakçısıyla birlikte hareket etmesine gerek yoktur, neticenin gerçekleştiği yerde göçmen kaçakçısının bulunması zorunlu değildir³⁰⁸. Ancak hangi görüş benimsenirse benimsensin, ‘yasadışı girişin temini’ yerine ‘ülkeye sokmak’ ifadesinin kullanılması, göçmenin ülke sınırları içine girmesini gerektirdiğinden, Ek Protokol düzenlemesine nazaran maddenin uygulanma alanını daraltacak niteliktedir.

Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol md. 3/b’ye göre yasadışı giriş, devletin koymuş olduğu şartlara aykırı olarak sınırı geçmektir. Devletler yabancıların ülkelerine

³⁰⁴ Köle ticareti kavramı yerini insan ticareti ve göçmen kaçakçılığına bırakmıştır.

³⁰⁵ Doğan, Koray, syf. 122.

³⁰⁶ Doğan, Koray, syf. 123.

³⁰⁷ Artuk/Gökçen, syf. 66.

³⁰⁸ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 63.

giriş ve ülkelerinden çıkış koşullarını belirleyerek, yabancıları ülkelere kabul edip etmemekte serbestlerdir.

Türkiye ülkeye giriş ve ülkeden çıkış koşullarını 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nda düzenlemiştir. Bu kanunun 1. maddesine göre; *“Türk vatandaşları ve yabancılar Cumhurbaşkanınca tayin olunan yolcu giriş - çıkış kapılarından Türkiye'ye girip çıkabilirler”*. Aynı Kanun'un 2. maddesine göre de; *“Türk vatandaşları ile yabancılar Türkiye'ye girebilmek ve Türkiye'den çıkabilmek için yolcu giriş - çıkış kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir vesika ibraz etmeye mecburdurlar”*. Türk vatandaşlarının Türkiye'ye gelmek için vize³⁰⁹ almalarına gerek yoktur³¹⁰.

Pasaport Kanunu'nun 12. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti tarafından verilen pasaport türleri şunlardır;

1. Diplomatik pasaport,
2. Hususi damgalı pasaport,
3. Hizmet damgalı pasaport,
4. Umuma mahsus pasaport,
5. Yabancılara mahsus pasaport.

Aynı maddeye göre pasaport yerine geçen belgeler şunlardır;

1. Pasavanlar³¹¹, idari mektuplar ve hudut geçiş belgeleri,
2. Gemi adamı cüzdanları, demiryolu ve hava ulaşım araçları memur ve ekibine verilen vesikalar,
3. Seyahat belgesi³¹² ve benzeri belgeler.

³⁰⁹ Vize, ülkeye giriş yapmak isteyen yabancıya resmi makamlar tarafından verilen ve pasaporta kaydedilen örnektir. Bkz. Çiçekli, syf. 80.

³¹⁰ 5682 sayılı Pasaport Kanunu md. 5.

³¹¹ 5682 sayılı Pasaport Kanunu md. 19. Pasavan, sınır bölgesi içerisinde oturan ve karşı taraf sınır bölgesi içerisinde meydana gelen acil ve zorunlu işlerini takip edebilmek için Türk vatandaşlarına kısa süreli düzenlenen belgedir.

³¹² 5682 sayılı Pasaport Kanunu md. 12. Seyahat belgesi, Türk vatandaşlarına ülkeye dönüşlerini temin için düzenlenen belgedir.

Bunların yanı sıra bazı yabancıların Türkiye'ye giriş yapmalarına izin verilmez ve geri çevrilirler. Bu yabancıların kim olduğu 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda³¹³ belirtilmiştir;

1. Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi ya da ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri ya da izinleri hileli yollarla edindiği ya da sahte olduğu anlaşılanlar,
2. Vize, vize muafiyeti ya da ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar,
3. Talep ettikleri vize süresinden en az altmış gün daha uzun süreli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar,
4. Türkiye'ye girişleri yasaklı olanlar,
5. Kamu düzeni ya da kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler,
6. Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşıyanlar,
7. Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalar uyarınca, suçluların geri verilmesine esas olan suç ya da suçlardan sanık olanlar ya da hükümlü bulunanlar,
8. Kalacağı süreyi kapsayan geçerli sağlık sigortası bulunmayanlar,
9. Türkiye'ye giriş, Türkiye'den geçiş ya da Türkiye'de kalış amacını haklı nedenlere dayandıramayanlar,
10. Kalacağı sürede, yeterli ve düzenli maddi imkâna sahip olmayanlar,
11. Vize ihlalden ya da önceki ikamet izninden doğan ya da 21.07.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi gereken alacakları ödemeyi kabul etmeyenler ya da 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre takip edilen borç ve cezalarını ödemeyi kabul etmeyenler.

Bu düzenlemelere göre, tüm unsurların varlığı halinde yabancıların yasal olmayan yollarla, maddi bir menfaat karşılığında ülkeye sokulması TCK md. 79'da düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturacaktır. Kanunlarla ülkeye girmesi yasaklanan yabancıların ülkeye maddi bir menfaat karşılığında sokulması da göçmen kaçakçılığı suçunu

³¹³ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, md. 7 ve md. 15.

oluşturacaktır. 6008 sayılı Kanun ile 79. maddenin 1. fıkrasına eklenen cümle ile, yabancının yasal olmayan yollarla ülkeye sokulmasının teşebbüs aşamasında kalması halinde de suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunacaktır.

Bir yabancıyı doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddi bir menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollarla ülkeye sokmak için aynı zamanda sahte belge düzenlenmiş ya da evrakta tahrifat yapılmış olması da mümkündür. TCK'nın 212. maddesine göre bu durumda fail hakkında hem göçmen kaçakçılığı suçundan ve hem de belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulacaktır³¹⁴.

Bir Yabancının Yasal Olmayan Yollarla Ülkede Kalmasına İmkan Sağlamak

Bir yabancının yasal olmayan yollarla ülkede kalmasına imkan sağlamak seçimlik hareketi TCK md.79/1'de düzenlenmiştir. Bu seçimlik hareketin konusunu da yabancılar oluşturur. AY md. 23'te vatandaşların ikamet hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu maddeye göre vatandaşlar yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahiptir. Vatandaş sınır dışı edilemez ya da yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz. Bu nedenle Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollarla ülkede kalmasına imkan sağlamak, göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmamaktadır.

Bu seçimlik harekette yasal olmayan yollarla ülkeye giren yabancının, yasal olmayan yollarla ülkede kalmasına imkan sağlanırsa, TCK md. 79 kapsamında göçmen kaçakçılığı suçu oluşacaktır. Bunun yanı sıra, yasal yollarla ülkeye giriş yapmış yabancının ülkedeki ikamet izni sona erdiğinde ya da vize süresi bittiğinde ülkeyi terk etmesi gerekirken, maddi bir menfaat elde etmek amacıyla ülkede kalmasına imkan sağlanırsa (gizli olarak çalışmasını sağlamak, izini kaybettirmesine yardımcı olmak gibi) bu durumda da bu suç işlenmiş kabul edilmektedir³¹⁵. Avrupa'da başka bir ülkeye götürülmek istenen yabancının Türkiye'de geçici olarak bir evde ya da otelde

³¹⁴ Artuk/Gökçen, syf. 66.

³¹⁵ Artuk/Gökçen, syf. 67.

saklanması da bir yabancı'nın ülkede kalmasına imkan sağlamak olarak değerlendirilmemelidir³¹⁶.

'Ülkede kalmaya imkan sağlamak' süreklilik unsurunun varlığını gerektirir³¹⁷. Ülkede yasal olmayan yollarla bulunmak bir süreci kapsadığı için, sağlanacak imkan da bu sürece dahildir. Doktrinde imkân sağlamak, "*bir işin olmasına elverişli ortamı hazırlamak*" şeklinde tanımlanmaktadır³¹⁸ ve bir görüşe göre 'imkan sağlama' ifadesinin maddi yardım olarak anlaşılması gerektiği, bu nedenle yabancıların yasadışı olarak ülkede kalmalarının desteklenmesi, nasihat verme ve yol gösterme gibi manevi yardımların bu kapsamda değerlendirilmemesi gerektiği ifade edilmektedir³¹⁹. Diğer bir görüşe ise manevi yardımların imkan sağlama olarak değerlendirilmesi mümkün değilse de, suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek, sahte pasaport ve araç temin etmek gibi hareketler imkan sağlama olarak kabul edilmelidir³²⁰. Örneğin yiyecek ve içecek getirmek, çalışması için iş bulmak bu kapsama sokulabilir³²¹.

Türk Hukuku'nda yabancıların ülkede seyahat, ikamet ve konaklamalarıyla ilgili düzenlemeler, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun³²², 442 sayılı Köy Kanunu³²³, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu³²⁴ ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda³²⁵ yer almaktadır.

5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre; Türkiye'ye girmesi kanunlarla yasaklanmamış kişiler ve Pasaport Kanunu'nun hükümlerine uygun şekilde gelen yabancılar, Türkiye'de ikamet ve seyahat etme hakkına sahiptir. Aynı Kanun'un 3. maddesine göre; Türkiye'de bir aydan fazla kalacak yabancılar ikamet izni almak için gerekli belgeleri doldurarak yetkili

³¹⁶ Manav, syf. 14.

³¹⁷ "*..olayda ülkede kalmaya imkan sağlama amacının ve bu eyleminde var olması gereken temadi unsurunun bulunmadığı gerekçesiyle..*", Yarg. 8. CD, T.: 11.04.2006, 2006/1631 E., 2006/3028 K., www.kazanci.com, (E.T.: 14.03.2019).

³¹⁸ Yenedünya/ Alşahin, syf. 22.

³¹⁹ Yenedünya/ Alşahin, syf. 22; Doğan, Koray, syf. 130; Özen, syf. 28.

³²⁰ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 66.

³²¹ Yenedünya/ Alşahin, syf. 22.

³²² Kanun No.: 5683, Kabul Tarihi: 15.07.1950, RG Yayın T.: 24.07.1950, S.: 7564.

³²³ Kanun No.: 442, Kabul Tarihi: 18.03.1924, RG Yayın T.: 07.04.1924, S.: 68.

³²⁴ Kanun No.: 2565, Kabul Tarihi: 18.12.1981, RG Yayın T.: 22.12.1981, S.: 17552.

³²⁵ Kanun No.: 6458, Kabul Tarihi: 04.04.2013, RG Yayın T.: 11.04.2013, S.: 28615.

makamlara müracaat etmek zorundadırlar. Çalışmak amacıyla Türkiye'ye gelen yabancılar geldikleri tarihten itibaren bir ay içinde ikamet iznini almalıdırlar.

Aynı Kanun'un 9.maddesinde de ikamet izinleri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre ikamet izinlerinin süresi beş yıldır. İkamet izinlerinin süresi bittikten sonra en fazla dört defa uzatma işlemi yapılabilir. İkamet izinleri kişisel ve müşterek izinler olarak ikiye ayrılmaktadır³²⁶. Karı, koca ve bunların on sekiz yaşını doldurmamış çocukları müşterek izin almaktadır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 19. maddesine göre ise; *“Türkiye’de, vizenin ya da vize muaftiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder”*. Aynı Kanun'un 20. maddesinde de ikamet izni muaftiyetleri düzenlenmiştir. Buna göre:

“(1) Aşağıda sayılan yabancılar ikamet izninden muaf tutulurlar:

- a) Doksan güne kadar vizeyle veya vizeden muaf olarak gelenler, vize süresi veya vize muaftiyeti süresince,*
- b) Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahibi olanlar,*
- c) Türkiye’de görevli diplomasi ve konsolosluk memurları,*
- ç) Türkiye’de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenler,*
- d) Uluslararası kuruluşların Türkiye’deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar,*
- e) Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu anlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar,*
- f) 5901 sayılı Kanununun 28 inci maddesi kapsamında olanlar,*
- g) 76 ncı ve 83 üncü maddelerin birinci fıkraları kapsamında belge sahibi olanlar*

(2) Birinci fıkranın (c), (ç), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen yabancılarla, şekil ve içeriği Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığınca birlikte belirlenen belge tanzim edilir.

Bu yabancılar, ikamet izninden muaftiyet sağlayan durumları sona erdikten

³²⁶ Doğan, Koray, syf. 131.

sonra da Türkiye’de kalmaya devam edeceklerse, en geç on gün içinde ikamet izni almak üzere valiliklere başvurmakla yükümlüdür.”

Bu kanunlar dışında Köy Kanunu ve Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu’nda da yabancıların ikametleri hakkında düzenlemeler mevcuttur. Köy Kanunu’nun 88. maddesine göre yabancıların köylerde ikamet etmeleri için İçişleri Bakanlığı tarafından izin verilmesi gerekirken, Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu’nun 9. maddesinde göre, ikinci dereceye kadar askeri yasak bölgeler içerisinde yabancılar ikamet edemezler. Dolayısıyla yabancıların ülkede seyahat, ikamet ve konaklamalarıyla ilgili düzenlemelerin yer aldığı ve ayrıntıları yukarıda aktarılan kanunlara aykırı olarak bir yabancıların ülkede kalmasına imkan sağlanması durumunda, bu imkanı sağlayan kişi TCK md. 79 uyarınca göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulacaktır.

Yabancılar yasal olmayan yollarla maddi bir menfaat karşılığında ülkeye sokulduğunda göçmen kaçakçılığı suçunun seçimlik hareketlerinden biri gerçekleşmiş olacaktır. Ancak yabancılar bu şekilde ülkeye sokulduktan sonra, aynı yabancıların maddi menfaat karşılığında ülkede kalmalarına imkan sağlanırsa, iki seçimlik hareket gerçekleşmiş olacaktır. Bu durumda tek bir suç oluşacak ve iki ayrı göçmen kaçakçılığı suçundan değil, tek bir göçmen kaçakçılığı suçundan hüküm kurulacaktır. Ancak bu durum TCK md. 61 uyarınca temel cezanın belirlenmesi noktasında göz önünde bulundurulacak ve cezanın üst sınıra yaklaşması sonucunu doğuracaktır.

Türk Vatandaşı ya da Yabancıların Yasal Olmayan Yollarla Yurt Dışına Çıkmasına İmkan Sağlamak

Türk vatandaşı ya da yabancıların yasal olmayan yollarla yurt dışına çıkmasına imkan sağlamak seçimlik hareketi TCK md. 79/2’de düzenlenmiştir. Bu seçimlik hareket bakımından kişilerin Türk vatandaşı ya da yabancı olması önemli değildir, herkes bu hareketin konusu olabilir. Burada önemli olan, bu kişilerin yasal olmayan yollarla yurt dışına çıkmasına maddi bir menfaat karşılığında imkan sağlanmasıdır. Kişinin herhangi bir kişi tarafından imkan sağlanmadan, kendi çabasıyla yasal olmayan yollarla yurt

dışına çıkması halinde göçmen kaçakçılığı suçundan söz edilemeyecektir³²⁷. Ülkeden yasal olmayan yollarla çıkılmasına imkan sağlanması yönünden, ülkeye yasal yoldan girilmiş olması önemli değildir. Ülkeye yasal yollarla girmiş ve ülkeden ayrılması gerekirken ayrılmamış ya da ülkede yasal kalış süresi içindeki yabancıların, maddi bir menfaat elde etmek amacıyla yasal olmayan yollarla ülkeden çıkarılması durumunda da göçmen kaçakçılığı suçu oluşacaktır.

‘Yurt dışına çıkma’ ifadesiyle, suçun konusunu oluşturan kişilerin Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının dışına çıkması anlaşılmalıdır³²⁸. Yargıtay da bu durumda suçun seçimlik hareketinin tamamlanması için sahte pasaport ya da vize hazırlanmasını yeterli görmemekte, göçmenin ülke dışına çıkartılmış olmasını aramaktadır. Bunun öncesindeki aşamada ise suçun teşebbüs aşamasında kaldığını kabul etmektedir³²⁹.

Suçun oluşabilmesi için, imkan sağlanan kişilerin ülkeden çıkışlarının yasal olmaması gerekir. Bu konudaki yasal düzenlemeler 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda yapılmıştır. Buna göre, Türk vatandaşları ve yabancılar, Cumhurbaşkanı tarafından belirtilen yolcu giriş ve çıkış kapılarından Türkiye’ye girip çıkabilirler³³⁰. Türk vatandaşları ve yabancılar Türkiye’ye girebilmek ve Türkiye’den çıkabilmek için yolcu giriş ve çıkış kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve pasaport ya da pasaport yerine geçerli bir belge göstermek zorundadır³³¹. Türkiye’ye giriş ve Türkiye’den çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgelerle yapılır³³². Yabancı, pasaport ya

³²⁷ Şen/ Malbeleş, syf. 95.

³²⁸ Yenidünya/ Alşahin burada yurt dışına çıkma ifadesiyle Türkiye sınırları dışına çıkıp, başka bir ülkenin coğrafi alanına girilmesi gerektiği görüşündedirler. Bu görüş için bkz. Yenidünya/ Alşahin, syf. 24.

³²⁹ “Yasal olmayan yollarla Türkiye’ye giriş yapan göçmenleri İstanbul’a getirdiğine ilişkin sanığın aşamalarındaki aksi kanıtlanamayan savunmaları, bilirkişi raporuna göre sahte oldukları anlaşılan ve yabancı uyruklu kişiler adına hazırlanmış olan pasaportların sanığın üzerinde ele geçirilmesi ve yasal olmayan yollardan Türkiye’ye giriş yapan göçmenlerin sanık tarafından ülkeye sokulduğuna ilişkin herhangi bir kanıtın elde edilememiş olması karşısında sanığın eyleminin göçmen kaçakçılığı suçunun “göçmenin yurt dışına çıkartılmasına imkan sağlanması” şeklindeki seçimlik hareketi oluşturduğu ve göçmenler yurt dışına çıkartılmadan sanığın yakalanmış olması nedeniyle de eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı anlaşılmaktadır”, Yarg. Ceza Genel Kurulu, T.: 05.06.2012, 2012/8-322 E., 2012/221 K., www.kazanci.com, (E.T.: 17.03.2019).

³³⁰ 5682 sayılı Pasaport Kanunu md. 1.

³³¹ 5682 sayılı Pasaport Kanunu md. 2.

³³² 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu md. 5.

da pasaport yerine geçen belge ya da belgelerini, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkışlarda görevlilere göstermek zorundadır³³³.

Kural kişilerin ülke dışına çıkmalarının engellenememesidir³³⁴. Ancak Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinde kişilere pasaport ya da belge verilemeyecek haller ve yurt dışına çıkışın yasaklanması düzenlenmiştir. Buna göre; *“Yurt dışına çıkmaları; mahkemelerce yasaklananlara, memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere ve terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen yurtdışındaki her türlü eğitim, öğretim ve sağlık kuruluşları ile vakıf, dernek veya şirketlerin kurucu ve yöneticisi olduğu veya bu yerlerde çalıştığı İçişleri Bakanlığınca tespit edilenlere pasaport veya seyahat vesikası verilmez. Ancak, yabancı memleketlere gitmeleri mahkemelerce yasaklananlar dışında kalanlara, zaruri hallerde Cumhurbaşkanının onayı ile pasaport veya pasaport yerine geçen seyahat vesikası verilebilir... Bunların yurt dışına çıkışları engellenir ve kendilerine pasaport veya vesika verilmez, verilmişse geri alınır”*. Bu maddenin yanı sıra Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinde de yurt dışına çıkışın yasaklanması hali adli kontrol tedbiri olarak öngörülmüştür³³⁵. CMK'nın 109. maddesi ve Pasaport Kanunu'nun 22. maddesi kapsamında, yurt dışına çıkmaları yasaklanan kişilerin yurt dışına yasal olmayan yollarla çıkmasına imkan sağlayan kişiler de göçmen kaçakçılığı suçunu işlemiş kabul edilecektir³³⁶.

Ülkeden çıkış yaparken pasaport taşımak zorunluysen, vize bulundurmak gerekli değildir³³⁷. Yargıtay'ın vermiş olduğu bir karara göre, sahte vizeyle sınır kapısından geçmeye çalışmak göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmayacaktır³³⁸.

³³³ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu md. 6.

³³⁴ Doğan, Koray, syf. 128.

³³⁵ CMK md.109/1: *“Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.*

Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) *Yurt dışına çıkamamak.*

b) *Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak”*.

³³⁶ Doğan, Koray, syf. 128.

³³⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 65.

³³⁸ *“Yurt dışına çıkış için gerekli olan pasaportu bulunan ancak gideceği ülkeye giriş iznini içeren vizesi bulunmayan oğlu için vize almak isteyen müdahilden vize işlemlerini yaptıracığı vaadiyle para temin eden ve bu para karşılığı sahte vize düzenlenmesini sağlayan hükümlünün, kendisine bir yarar sağlamak*

Yargıtay kararında yer aldığı gibi, yabancının pasaportu varsa ve sınır kapısından sahte vize ile geçirilmeye çalışılırsa göçmen kaçakçılığı suçu oluşmayacaktır. Yabancının pasaportu ya da geçiş belgeleri yoksa ve maddi bir menfaat elde etmek amacıyla yabancıya sahte pasaport sağlanmış ve sahte pasaportla ülkeden çıkarılmışsa göçmen kaçakçılığı suçu işlenmiş olacaktır. Bu durumda TCK md. 212 uyarınca, fail hakkında ayrıca belgede sahtecilik suçundan da hüküm kurulacaktır.

Bu seçimlik harekette yer alan 'imkan sağlama' ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de önemlidir. Kişinin yurt dışına yasal olmayan yollarla çıkması için gerçekleştirilen her türlü faaliyet imkan sağlama olarak kabul edilmektedir³³⁹. Failin kişilere yardım etmenin ötesinde suça katılımı gerekmektedir³⁴⁰. Ancak bu katılım kişilerle birlikte sınırın geçilmesi şeklinde yorumlanmamalıdır. Suçun nasıl işleneceği konusunda yardım etmek, sahte pasaport temin etmek, ulaşım araçları sağlamak gibi hareketler, imkan sağlamaya yönelik hareketler olarak kabul edilmelidir³⁴¹.

2.5.2. Netice

Netice, icrai ya da ihmali harekete bağlı olarak dış dünyada ortaya çıkan değişikliklerdir³⁴². Ancak ceza hukuku sadece suça ilişkin kanuni tanımda yer alan neticelerle ilgilenmektedir. Kanun eğer bir hareket sonucu meydana gelen zararı ya da tehlikeyi cezalandırıyorsa, önemli bir hukuki neticeden söz edilebilir. Doktrinde çoğunluk tarafından her suçun bir neticesi olduğu belirtilmektedir³⁴³. Aksi görüşe göre, bazı suçlar sadece bir hareketin ya da ihmalin gerçekleşmesiyle tamamlanır, bazı suçların tamamlanması için ise hareketin ya da ihmalin bir dış etki doğurması aranmaktadır. Buna göre birinci grup suçlar sırf davranış suçları ya da şekli suçlar, ikinci grup suçlar

amacıyla müdahili hileli davranışlarla aldatmak biçiminde gerçekleşen bu eyleminin...5237 sayılı TCK'nın 157. maddesinde tanımlanan dolandırıcılık suçunu oluşturduğu; pasaportu bulunması nedeniyle yurt dışına çıkmasına bir engeli olmayan müdahilin oğluna sahte vize temin etmesinin "... yasal olmayan yollardan... Türk Vatandaşının yurt dışına çıkmasına imkan sağlamak..." biçimde, anılan Yasanın 79. maddesinde tanımlanan göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmayacağı gözetilmeden...", Yarg. 8.CD. T.: 18.10.2006, 2006/5015 E., 2006/7663 K., www.kazanci.com, (E.T.:16.03.2019).

³³⁹ Manav, syf. 15.

³⁴⁰ Artuk/ Gökçen, syf. 69.

³⁴¹ Manav, syf. 16; Doğan, Koray, syf. 129; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 66.

³⁴² Hakeri, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 21. Baskı, Ankara, 2017, syf. 175.

³⁴³ Zafer, syf. 190.

ise sonuç suçları ya da maddi suçlar olarak nitelendirilmektedir³⁴⁴. Suçlar neticeye göre; neticesi harekete bitişik-neticesi hareketten ayrılabilen suç, tehlike-zarar suçu, seçimlik neticeli-tek neticeli suç olarak sınıflandırılmaktadır³⁴⁵. Neticenin kanunda tanımlanmadığı durumlarda, bu suçların neticesi harekete bitişik suçlar olduğu ifade edilmektedir³⁴⁶. Buna göre, neticenin hareketten ayrıldığı suçlara neticesi hareketten ayrılabilen suç, neticesi hareketten ayrılamayan suçlara da neticesi harekete bitişik suç denilmektedir³⁴⁷.

Göçmen kaçakçılığı suçu, ülkeye yasal olmayan yollarla sokma, ülkeden çıkarma ya da ülkede kalmaya imkan sağlama şekillerinde ortaya çıkmaktadır. Suçun oluşması için kişilerin zarar görmelerine, yaralanmalarına, ölmelerine ya da insanlık dışı muamele görmelerine gerek yoktur. Başka bir anlatımla, kişilerin yaşamsal ya da bedensel bir zarar görmüş olmaları, insanlık dışı muamelelere maruz kalmaları ya da fiillerle sınırları ihlal edilen ülkelerin zarar görmüş olması aranmamaktadır³⁴⁸. Bu nedenle göçmen kaçakçılığı suçu zarar değil, tehlike suçudur³⁴⁹. Bu suç tipinde hareketin yapılması yeterli görülmüş, kişiler üzerinde somut bir tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin tespitine gerek duyulmamıştır³⁵⁰. Hareketin yapılmasıyla tehlikenin gerçekleşeceği kabul edildiği için, bu suç soyut tehlike suçudur³⁵¹. Kişiler en iyi şartlarda sınırdan geçirilse bile suçun oluştuğu kabul edilecektir³⁵².

Hareketin yapılmasıyla ya da neticenin meydana gelmesiyle biten suçlara ani, suçla korunan hukuki değer üzerindeki ihlalin bir süre daha devam etmesinin arandığı suçlara mütemadi (kesintisiz) suç denir³⁵³. Göçmen kaçakçılığı suçu, seçimlik hareketler

³⁴⁴ Toroslu/ Toroslu, syf. 143.

³⁴⁵ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 264 vd; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 226.

³⁴⁶ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 264; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 226.

³⁴⁷ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 264. İstisnai olarak bu suçları sırf hareket suçu ve neticeli suç olarak ayıran yazarlar da mevcuttur. Bkz. Koca, Mahmut/ Üzülmöz, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Eylül, 2018, syf. 127.

³⁴⁸ Bayraktar/ Evik/ Kurt, syf. 135.

³⁴⁹ Demirbaş, syf. 250.

³⁵⁰ Bayraktar/ Evik/ Kurt, syf. 136; Özen, syf. 28; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 68.

³⁵¹ Demirbaş, syf. 250.

³⁵² Doğan, Koray, syf. 135.

³⁵³ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 265; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 228; Toroslu/ Toroslu, syf. 291-292.

yönünden üç farklı başlık altında suçun ani ya da kesintisiz suç olması özellikleri dikkate alınarak incelenecektir.

Bir Yabancıyı Yasal Olmayan Yollarla Ülkeye Sokmak Hareketi Yönünden Değerlendirme

Göçmen kaçakçılığı suçunun bir yabancıyı yasal olmayan yollarla ülkeye sokmak seçimlik hareketi kullanılarak işlenmesi halinde, suç neticesi harekete bitişik suç niteliğindedir. Suçun hareketleri parçalara bölünebilir örneğin, yabancılarla birlikte sınırdan geçmek, maddi menfaati belirlemek, yabancıların sınıra kadar götürülmesi hareketin parçalarıdır³⁵⁴.

Suç mütemadi değil, ani suçtur. Yabancıların ülkeye girmeleriyle birlikte suç tamamlanır. Suçun gerçekleşme anının tespit edilebilmesi için sınırın ne zaman geçildiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Ancak deniz yoluyla işlenen göçmen kaçakçılığı suçunda denizin neresinden sınırın geçildiğinin tespiti zor olduğundan bilirkişilerden bu konuda yardım alınması gerektiği belirtilmektedir³⁵⁵.

Bir Yabancıyı Yasal Olmayan Yollarla Ülkede Kalmasına İmkan Sağlamak Hareketi Yönünden Değerlendirme

Bu seçimlik hareketle işlenen göçmen kaçakçılığı suçu kesintisiz suç niteliğindedir. Madde metninde 'ülkede kalmak' ifadesinin kullanılması ve kalmak fiilinin süreklilik teşkil etmesi nedeniyle suçun kesintisiz suç olduğu kabul edilmelidir³⁵⁶. Kesintisiz suçun özelliği gereği fail, istediği anda ülkede kalmaya imkan sağlama hareketlerine (örneğin sahte pasaport temin etme gibi) son verebilir³⁵⁷. Bu seçimlik hareketle işlenen göçmen kaçakçılığı suçunun tamamlanma ve sona erme anı birbirinden farklıdır. Bu

³⁵⁴ Doğan, Koray, syf. 69.

³⁵⁵ Doğan, Koray, syf. 69.

³⁵⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 69.

³⁵⁷ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 70.

durumda suç, failin imkan sağlama hareketlerinin başlamasıyla tamamlanır, yabancıların sınır dışı işlemlerinin başlamasıyla sona erer³⁵⁸.

Türk Vatandaşı ya da Yabancı Yurt Dışına Çıkmasına İmkan Sağlamak Hareketi Yönünden Değerlendirme

Bu seçimlik hareket bakımından Türk vatandaşının ya da yabancıların ülke sınırını geçmiş olması gerekli değildir. İmkan sağlama hareketlerinin yapılmış olması yeterli görülmüştür. İmkan sağlama hareketlerinin yapılmasıyla suç tamamlandığından, bu suç da ani suçtur.

2.6. MANEVİ UNSUR

Failin hareketi bilerek ve isteyerek yapmasının ve neticeyi bilerek ve isteyerek ortaya çıkartmasının yani genel kastının varlığının yeterli olmadığı; failin belli bir maksatla hareket etmesinin arandığı suçlarda suçun manevi unsuru özel kasttır³⁵⁹. TCK md. 79’da yer alan “*doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla*” ifadesiyle suçun maddi bir menfaat elde etme amaçlı olarak işleneceği düzenlenmiştir. Bu doğrultuda göçmen kaçakçılığı suçunun manevi unsuru özel kasttır.

Türk Ceza Kanunu’nun 79. maddesindeki düzenleme uyarınca, failin kastının doğrudan ya da dolaylı olarak maddi menfaat elde etme amacını kapsamaması gerektiğinden, olası kastla³⁶⁰ yani olursa olsun, gerçekleşirse gerçekleşsin denilerek göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi mümkün değildir³⁶¹. Fakat fail mağdurun kimliğinden şüphe duyduğu halde suçu işlemişse, bu halde olası kasttan söz edilebilir³⁶². Suçun oluşması için maddi bir menfaatin elde edilmesine gerek yoktur, failde bu maksadın bulunması yeterli görülmüştür³⁶³. Maddi bir menfaatin fail tarafından elde edilmesi zorunlu

³⁵⁸ Doğan, Koray, syf. 137; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 70.

³⁵⁹ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 376; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 262, İçel, syf. 446.

³⁶⁰ Bkz. TCK md. 21/2.

³⁶¹ Manav, syf. 18.

³⁶² Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 74.

³⁶³ Tezcan/ Erdem/ Önok, syf. 91.

değildir, maddi menfaat üçüncü kişiye de temin edilebilir³⁶⁴. Türk Ceza Kanunu'nda bu yönde bir düzenleme yer almadığından göçmen kaçakçılığı suçunun taksirle işlenmesi de mümkün değildir³⁶⁵.

Bu suç bakımından menfaatin ne olduğunun belirlenmesi önemlidir. Sözlük anlamı itibariyle menfaat, çıkar demektir³⁶⁶. Suç tanımında menfaatin maddi (para, alacak hakkı gibi) nitelikte olması arandığından, manevi menfaat³⁶⁷ elde etme amacının bulunduğu hallerde suçun manevi unsuru oluşmayacaktır³⁶⁸. Bu doğrultuda elde edilmek istenen maddi menfaatin haksız olup olmaması önem teşkil etmemektedir. Haklı bir maddi menfaat karşılığında hareketin gerçekleştirilmesi halinde de özel kastın varlığı kabul edilecektir³⁶⁹.

2.7. HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ

Hukuka aykırılık, failin eyleminin ceza kanunlarında belirtilen emir ya da yasaklara aykırı olmasıdır³⁷⁰. Bir eylemin hukuka aykırı sayılabilmesi için eylem, ceza hukuku kuralları ile çelişmeli ve hukuka aykırılığa engel olan bir sebep olmamalıdır.

Doktrindeki bir görüşe göre, göçmen kaçakçılığı suçunda hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşmesi zordur³⁷¹. Sadece TCK md. 26'da yer alan ilgilinin rızası uygunluk nedeni kapsamında değerlendirme yapılabilir. Göçmenin rızası suçun oluşması için zorunluluktur. Burada göçmenin özgür iradesine³⁷² dayanıldığı için gösterilen rıza geçerlidir. Kişinin iradesi insan ticareti suçunda olduğu gibi cebir, şiddet gibi unsurlarla sakatlanmamaktadır. Bunlar gibi hileli davranışlarla kişiden elde edilen rıza neticesinde göçmen kaçakçılığı suçu değil, TCK md. 157'de yer alan dolandırıcılık

³⁶⁴ Özen, syf.29.

³⁶⁵ Doğan, Koray, syf. 139.

³⁶⁶ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, (E.T.:18.03.2019).

³⁶⁷ Cinsel duyguların tatmini gibi nedenler. (Yarg. 8. CD, T.: 25.10.2004, 2004/6004 E., 2004/8050 K.)

³⁶⁸ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 74.

³⁶⁹ Örneğin, taksi şoförünün taksimetrede yazan ücret karşılığında göçmenleri yasadışı yollarla ülkeye soktuğu hallerde de suçun oluştuğu kabul edilir. Bkz. Doğan, Koray, syf. 141; Bayraktar/ Evik/ Kurt, syf. 144.

³⁷⁰ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 290; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 275; İçel, syf. 314.

³⁷¹ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, syf. 74.

³⁷² Evik'e göre, göçmenler içinde bulunduğu olumsuz durumlara (yoksulluk, işsizlik gibi) rağmen, kurulan ilişkide özgür iradeye sahiptir. Bkz. Evik, syf. 166.

suçu gündeme gelecektir³⁷³. Bunun yanı sıra, göçmenlerin rızası baskı, tehdit, cebir ya da şiddet uygulayarak, nüfuzu kötüye kullanarak, kandırarak ya da çaresizliklerinden yararlanarak elde edilmişse TCK md. 80’de düzenlenen insan ticareti suçu oluşacaktır³⁷⁴. Dolayısıyla burada göçmenin göstermiş olduğu rıza geçerli bir rıza olmakla birlikte, yukarıda mağdur başlığı altında ifade edildiği üzere bu suçun mağduru uluslararası toplum olduğundan, suçun maddi konusunu oluşturan göçmenlerin rızası, ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilerek, suçun hukuka uygun olması sonucunu doğurmayacaktır³⁷⁵.

Burada hukuka aykırılığı ortadan kaldıran zorunluluk haline de değinmek gerekir. Buldukları bölgedeki iç savaş ya da açlık gibi nedenlerden kaçan kişileri yasadışı yollarla maddi menfaat sağlama amacıyla ülkeden çıkararak göçmen kaçakçısının, üçüncü kişi lehine zorunluluk halinden yararlanıp yararlanamayacağı sorusu doktrinde yer bulmuştur³⁷⁶. Bu durumda göçmen kaçakçısının fiili, göçmenleri zor durumdan kurtarmak amacıyla değil de, maddi bir menfaat karşılığında yapıyor olması ve göçmenlerin suç konusu olması nedeniyle üçüncü kişi lehine zorunluluk halinden yararlanamayacağı kabul edilmektedir³⁷⁷.

2.8. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

2.8.1. Genel Olarak

Türk Ceza Kanunu’nun 79. maddesinin 2. fıkrasında suçun ‘mağdurların hayatı bakımından bir tehlike oluşturması’ ve ‘onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi’ nitelikli halleri düzenlenmiştir. 3.fıkra da ‘suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi’ hali belirtilmiştir. Suçun nitelikli hallerine 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda suçun ‘kaçak göçmenlerin yaşamlarını veya vücut bütünlüklerini tehlikeye

³⁷³ Örneğin yurt dışına götürme vaadinde bulunarak göçmenlerden maddi menfaat elde edilmesi, sonrasında göçmenlerin ülke içinde başka bir yerde bırakılmaları. Bkz. Doğan, Koray, syf. 138.

³⁷⁴ Doğan, Koray, syf. 138.

³⁷⁵ Göçmenin rızasının suçun zorunlu unsuru olduğu için bu rızanın suçu hukuka uygun hale getirmeyeceği yönündeki değerlendirmeler için bkz.: Bayraktar/Evik/Kurt, syf. 144. Benzer görüş için; Doğan, Koray, syf. 138.

³⁷⁶ Bayraktar/Evik/Kurt, syf. 144.

³⁷⁷ Bayraktar/Evik/Kurt, syf. 144; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 77; Özen, syf. 31.

sokması’, ‘insanlık dışı veya onur kırıcı muamele biçimlerine tabi kılınmalarına neden olması’ ve ‘suçun örgütlü olarak işlenmesi’ şeklinde yer verilmişti. 5237 sayılı TCK’nın 79. maddesine 6008 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle “*suçun mağdurların hayatı bakımından bir tehlike oluşturması veya onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi halinde faile verilecek cezanın yarısından üçte ikisine kadar artırılır*” hükmü eklenmiştir. Böylece Göçmen Kaçakçılığa Karşı Ek Protokol’ün 6. maddesinin 3. fıkrasının getirdiği yükümlülük sağlanmıştır³⁷⁸.

5237 sayılı TCK’nın 79. maddesinin 3. fıkrasında suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezaların yarı oranında artırılacağı düzenlenmiştir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda bu düzenleme “*yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiğinde faillere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur*” şeklinde yer almaktaydı.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda eylemler sırasında ölümün meydana gelmesi halinde verilecek cezanın bir kat artırılacağı belirtilmiş ve ölümün gerçekleşmesi nitelikli hal olarak düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK’nın 79. maddesinde ise, ölüm meydana gelmesi nitelikli hal olarak düzenlenmemiş, göçmenlerin hayatı bakımından tehlikenin oluşması yeterli görülmüştür.

2.8.2.Suçun Mağdurun Onur Kırıcı Bir Muameleye Maruz Bırakılarak İşlenmesi

Bu nitelik hal de 6008 sayılı Kanun ile TCK’nın 79. maddesine eklenmiştir. Onur kırıcı muamelelerin neler olduğu maddede belirtilmemiştir. Bu nedenle, insan onurunu hiçe sayan şekillerde göçmenlerin ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması ya da ülkede barındırılması durumunda bu nitelikli halin uygulanması söz konusu olacaktır. Suçun işlenmesinde kullanılan yöntemlerin, insan onurunu zedeleyecek özellikte ve belirli

³⁷⁸ Ek Protokol md. 6/3: “*Her Taraf Devlet, aşağıdaki durumların bu maddenin 1 (a), (b) (i) ve (c) fıkralarında yer alan suçlarda ve kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına bağlı kalmak kaydıyla, bu maddenin 2(b) ve (c) fıkralarında yer alan suçlarda cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak kabul edilmesi için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır:*

(a) *Göçmenlerin hayatlarını veya güvenliklerini tehlikeye sokan veya tehlikeye sokması muhtemel durumlar veya,*

(b) *Bu tür göçmenlerin istismarı dahil, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelere yol açan haller”.*

ağırlığa ulaşan eylemler olması durumunda, suçun onur kırıcı muameleye maruz bırakılarak işlendiğinden söz edilir³⁷⁹.

Göçmenlerin onur kırıcı muameleye maruz bırakılması suçun işlenmesi sırasında olmalıdır. Suçu işlemeye yönelik hareketler başlamadan önce göçmenlerin maruz kaldığı muameleler ise bu kapsamda değerlendirilmeyecektir³⁸⁰.

2.8.3. Suçun Bir Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinin 3. fıkrasında göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'nın 201/a. maddesinde de “*Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiğinde faillere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur*” şeklinde bir düzenleme yer almaktaydı. Bu düzenlemeden farklı olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, faile verilecek cezanın bir kat değil, yarı oranında artırılması öngörülmüştür.

Göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nitelikli halinin uygulanabilmesi için bir suç örgütünün var olması gerekmektedir. Bu nedenle örgütün varlığı tespit edilmeden, göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nitelikli halinin uygulanabilmesi mümkün değildir³⁸¹.

Bu nitelikli hal, Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol md. 6/2-c'de “*göçmen kaçakçılığı olarak tanımlanan suçları işlemek üzere başkalarını örgütlemek ve yönetmek*” şeklinde yer almaktadır. Bu durumun nitelikli hal olarak düzenlenme nedeni, göçmen kaçakçılığı suçunun ağırlıklı olarak örgüt çerçevesinde işleniyor olmasıdır. Suç örgütünün ne olduğu bu Protokol'de değil, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş

³⁷⁹ Bayraktar/ Evik/ Kurt, syf. 148.

³⁸⁰ Bayraktar/ Evik/ Kurt, syf. 148.

³⁸¹ “...suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan sanıklar hakkında kurulan mahkumiyet hükümlerinin, suçun sabit olmadığı gerekçesiyle bozulmuş olması karşısında, yüklenen suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmediği sonucuna varıldığından, sanıklar hakkında göçmen kaçakçılığı suçundan tayin olunan temel cezada, suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi sebebiyle hüküm tarihi itibarıyla TCK'nın 79/3. maddesi uyarınca artırım yapılmasının mümkün olmaması..” Yarg. 18. CD, T.: 15.02.2017, 2015/31219 E., 2017/1740 K., www.kazanci.com, (E.T.:21.03.2019).

Milletler Sözleşmesi'nde tanımlanmıştır. Bu Sözleşme'nin 2. maddesine göre örgüt; *“doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan gruptur”*³⁸². Buna göre, bir örgütün varlığından söz edebilmek için doğrudan ya da dolaylı olarak bir maddi çıkar elde etmek amacının var olması, üç ya da daha fazla kişinin bulunması, bunların birlikte hareket etmesi ve sözleşmede belirtilen suçları işlemek için bir araya gelmiş olmaları gerekmektedir.

Örgütün varlığını tespit amacıyla başvurulabilecek bir diğer düzenleme ise 5237 sayılı TCK'nın 220. maddesinde yer almaktadır. Bu maddede suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek, örgüte üye olmak ya da örgüt propagandası yapmak fiilleri düzenlenmiştir. Maddeye göre *“Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir”*. Bu maddeyle cezalandırılan fiil, en az üç kişinin belirsiz sayıda suç işlemek amacıyla³⁸³ bir araya gelmiş olmasıdır³⁸⁴.

Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesine göre bir örgütün varlığından bahsedilmek için; 1) üye sayısının en az üç kişinin olması, 2) üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir yapının olması³⁸⁵, 3) örgütün belirsiz sayıda suç işlemek amacıyla kurulmuş olması, 3) üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması gereklidir³⁸⁶.

³⁸² Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi md. 2. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html>, (E.T.:20.03.2019).

³⁸³Failler belli bir suçu işlemek için bir araya gelmişlerse TCK md. 220 değil, iştirak hükümleri uygulanacaktır.

³⁸⁴ Artuk/Gökçen, syf. 74.

³⁸⁵*“Üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmayıp, örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişki olmalıdır”*, Yarg. CGK, T.:03.04.2007, 2006/10-253E., 2007/80 K., www.kazanci.com, (E.T.:21.03.2019).

³⁸⁶*“..örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması gerekir”*, Yarg. 9. CD., T.: 06.05.2015, 2015/519 E., 2015/4934 K., www.kazanci.com, (E.T.:20.03.2019); *“TCK'nın 220. maddesinde tanımlanan "örgütün" varlığının kabul edilebilmesi için hiyerarşik ilişki içinde olan en az üç kişiden teşekkül etmesi, örgütün yapısının sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaçlanan belirsiz sayıda suçları işlemeye elverişli*

Örgütün en önemli özelliği devamlılığıdır. Yargıtay 20. Ceza Dairesi'nin vermiş olduğu bir kararda, üyeler tarafından henüz suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması ve birleşmenin devamlı olması gerektiği ifade edilmiştir³⁸⁷.

Tüm bu düzenlemelerden sonra göçmen kaçakçılığı suçunun örgüt faaliyeti etrafında işlenmesi halinde 5237 sayılı TCK'nın 220. maddesinin mi, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 2. maddesinin mi uygulanacağı sorusu akıllara gelmektedir. Buradaki sorun bu iki düzenlemenin birbiriyle çelişmesidir. Anayasa'nın 90. maddesine göre *“usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır”*.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ndeki düzenlemeler 'maddi bir menfaat elde etme' amacını aradığından, örgütün varlığı için özel kast koşulu sağlanmalıdır. Bu halde, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi bakımından ek koşulun varlığı arandığından suçun oluşumu zorlanmış durumdadır. TCK md. 220'de böyle bir koşula yer verilmemiş, örgütün varlığı için en az üç kişinin belirsiz sayıda suçu işlemek için bir araya gelmesi yeterli görülmüştür. Suç bu haliyle genel kastla işlenecek bir suçtur. Dolayısıyla bu durumda AY md. 90 anlamında bir çelişkinin olduğu söylenebilir. Milletlerarası sözleşmelerin AY md. 90'a göre kanun hükmünde olması ve bu sözleşmenin doğrudan uygulanabilecek somut norm düzenlemesi içermesiyle ilgili olarak, hangi düzenlemenin uygulanacağı konusunda dikkate alınabilecek birkaç görüş mevcuttur. Bunlardan ilki, AY md. 90 bakımından katı bir lafzi yorumun yapılmasıdır. Buna göre milletlerarası sözleşme hükmü uygulanacaktır. Yani örgütün varlığı bakımından Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı

bulunması...gerekir”, Yarg. 16. CD., T.:20.06.2018, 2017/3891 E., 2018/2327 K., www.kazanci.com, (E.T.:20.03.2019).

³⁸⁷ *“5237 Sayılı TCK'nın 220. maddesinde düzenlenen “suç işlemek için örgüt kurmak” suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık göstermesi gereklidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında, işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir.” Yarg. 20. CD. T.:05.05.2016, 2015/1815 E., 2016/2759 K., www.kazanci.com, (E.T.:20.03.2019).*

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi hükmü göz önünde bulundurulacaktır³⁸⁸. Diğer görüş ise amaca göre yorum yapılmasıdır. AY md. 90/5 hükmü milletlerarası sözleşmelerin genellikle temel hak ve özgürlükleri daha fazla koruyacağı karinesinden hareketle getirilmiş bir düzenlemedir. Bununla birlikte, bazen milletlerarası sözleşmeler temel hak ve özgürlüklerin korunması konusunda asgari standartları belirler ve ülkeleri iç hukuklarında daha fazla koruma getirme noktasında serbest bırakabilir. Dolayısıyla, amaca göre yorum yapılmalı ve eğer iç hukuk düzenlemesi temel hak ve özgürlüklerin korunması noktasında daha fazla koruma getiriyorsa, o düzenleme uygulanmalıdır³⁸⁹. Ancak bu görüşün benimsenmesi durumunda da kimin temel hak ve özgürlüklerinin esas alınacağı sorusu gündeme gelmektedir. Bu konuda da farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, milletlerarası sözleşme kimin temel hak ve özgürlüklerini korumak için getirilmişse, onun durumu dikkate alınmalıdır. Buna göre Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi uluslararası toplumun çıkarlarını korumak ve örgütlü suçlarla mücadele etmek için getirildiğine göre, hangi düzenleme örgütlü suçlarla mücadeleyi kolaylaştırıyorsa o düzenleme uygulanmalıdır. TCK md. 220 düzenlemesi suçun oluşmasını kolaylaştırdığından ve suçun oluşması için genel kastın varlığı yeterli görüldüğünden bu hüküm uygulama alanı bulacaktır. Diğer görüşe göre ise 'lehe olan kanun uygulanır' kuralına bağlı olarak, burada dikkate alınması gereken failin temel hak ve özgürlükleridir. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi failin temel hak ve özgürlüklerini daha fazla koruma altına aldığı için, bu sözleşmenin uygulanması gerekir.

Bütün bu açıklamalar doğrultusunda, ceza hukuku alanındaki değerlendirmelerde AY md. 90 hükmü uyarınca uygulanacak hükmün belirlenmesinin ciddi anlamda güçlük arz ettiği, bu nedenle de doktrinde farklı görüşlerin ileri sürüldüğü görülmektedir. Ancak çalışma konumuz olan suç bakımından zaten suçun manevi unsurunun karşılanması için faillerde 'maddi bir menfaat elde etme amacının' bulunması aranmaktadır. Dolayısıyla göçmen kaçakçılığı suçu bakımından yukarıda özetlenen görüşlerden hangisi benimsenirse benimsensin, örgüt unsurlarının karşılanıp karşılanmadığı noktasında

³⁸⁸ Katoğlu, Tuğrul, **Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi**, AÜHFD, C.: 55, S.: 1, 2006, syf.181.

³⁸⁹ Aliefendioğlu, Yılmaz, **İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmelerinin İç Hukukta Doğrudan Uygulanması Paneli**, TBB Yayın, Ankara, 2004, syf. 133.

varılacak sonuç değişmeyecektir. Zira Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve TCK md. 220 hükmü karşılaştırıldığında, ‘maddi bir menfaat elde etme’ amacı hariç diğer bütün unsurların ortak olduğu görülmektedir. Bu nedenle de AY md. 90 uyarınca Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler hükümlerinin göz önünde bulundurulması ya da TCK md. 220 uyarınca değerlendirme yapılması gerektiği sonucuna da varılsa, nitelikli hallerin uygulanıp uygulanmaması noktasında yapılacak değerlendirme değişmeyecektir. Göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde failer hakkında TCK md. 79/3’ten hüküm kurulacaktır. Ayrıca TCK md. 220’den hüküm kurulmayacaktır. Ancak TCK md. 79/3’ün uygulama alanı bulabilmesi için, suç işlemek için örgütün kurulması yeterli görülmemiştir, suçun icrasına da başlanması gerekmektedir. Bu nedenle suç işlemek için örgüt kurulmuş, fakat suçun icrasına başlanmamışsa TCK md. 220 hükmü uygulama alanı bulacaktır.

2.9. NETİCESİ SEBEBİYLE AĞIRLAŞMIŞ HAL

2.9.1. Genel Olarak

Kastla işlenen bir suçla, istenenden daha ağır ya da başka bir neticenin gerçekleşmesine neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç denir³⁹⁰. Suçun oluşması için istenen neticeden başka ya da daha ağır bir netice meydana geldiği için faile verilecek ceza arttırılmaktadır. TCK’nın 23. maddesinde düzenlenen neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtan dolayı kişinin sorumlu tutulabilmesi için, bu netice bakımından en azından taksirle hareket edilmesi gerekmektedir³⁹¹.

2.9.2. Suçun Mağdurun Hayatı Bakımından Tehlike Oluşturması

765 sayılı TCK’nın 201/a maddesinde “*kaçak göçmenlerin yaşamlarını veya vücut bütünlüklerini tehlikeye soktuğu hallerde faillere verilecek cezalar, yarısı oranında artırılarak hükmolunur*” şeklinde bir nitelikli hal düzenlemesi bulunmaktaydı. 6008

³⁹⁰ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 507.

³⁹¹ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 501.

sayılı Kanun ile 5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinin 2. fıkrasına eklenen hükümde de mağdurların hayatı bakımından bir tehlike oluşturması halinde verilecek cezanın yarısından üçte ikisine kadar artırılacağı belirtilmektedir. Bu düzenlemede gerekçe olarak; *“Bu suretle, kaçak göçmenlerin kamyon kasalarında havasız olarak veya küçük kayıklarda kalabalık şekilde taşınması sırasında hayati tehlike oluşması veya ölüm gerçekleşmesi durumunda verilecek cezaların artırılmasının sağlanması”* belirtilmiştir. Madde gerekçesinden, göçmenlerin taşınma sırasında ölmeleri neticesinde de sadece nitelikli halden hüküm kurulacağı anlamı çıksa da, göçmen kaçakçılığı suçunda tehlikenin varlığı yeterli görülmüştür. Eğer hareketler neticesinde ölüm de meydana gelmişse, ayrıca kasten öldürme suçundan hüküm kurulacaktır.

Bu düzenlemenin aslında nitelikli hal değil, göçmen kaçakçılığı suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali olduğu, bu nedenle de TCK md. 23'te³⁹² yer alan neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlara ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir³⁹³. Buna göre TCK md.79/2-a uyarınca failin cezasının ağırlaştırılması için, mağdurun hayatı bakımından ortaya çıkan tehlikeye failin en azından taksir seviyesinde kusuru ile sebebiyet vermesi aranacaktır. TCK md. 23 gereği neticelerin faile objektif olarak isnat edilebilir durumda olması gerekir. Neticelerin atipik netice olmaması, mağdurların kusurlu hareketlerinin bu neticeye neden olmaması ve failin bu neticelere hükmedebilir olması gerekmektedir.

Bu halin uygulanabilmesi için göçmenlerin taşınma sırasında yaralanmaları ya da ölmeleri şart değildir³⁹⁴. Maddede tehlike ifadesi kullanıldığı için mağdurların yaşamlarının ya da vücut bütünlüklerinin zarar görmesi aranmamakta, yaşamı tehlikeye sokacak somut tehlike koşullarının oluşması yeterli görülmektedir³⁹⁵. Bu nitelikli hal

³⁹² TCK md. 23: *“Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir”*.

³⁹³ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 73.

³⁹⁴ Bayraktar/Evik/Kurt, syf. 147.

³⁹⁵ *“...suçta kullanılan lastik botun 8 kişilik olmasına rağmen sanıklarla birlikte botta 22 kişinin olması, 4-5 şiddetinde rüzgâra rağmen botta seyir farı, göçmenlerin bir kısmında ise can yeleğinin bulunmaması ile gidilen mesafe gibi hususlar dikkate alınarak, TCK'nın 79/2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapılmamış ise de..”* Yarg. 18. CD. T.: 08.11.2017, 2017/5791 E., 2017/12571 K., www.kazanci.com, (E.T.: 19.03.2019).

“...yasal olmayan yollardan ülkeye giren ve yasa dışı yollarla Türkiye'den çıkış yaparak Romanya'ya gitmek isteyen Afganistan vatandaşı toplam 42 göçmenin, sanık ...'ın sahibi olduğu, gövde boyu 8.60

bakımından suç yapısı itibariyle somut tehlike suçuna dönüştüğünden, hakimın somut olayda bu tehlikenin meydana gelip gelmediğini tespit etmesi gerekmektedir. Yine bu durumda mağdurların yani göçmenlerin hayatı bakımından tehlikenin ortaya çıkmış olması da yeterli değildir. Bu tehlike, göçmen kaçakçılığı suçunun maddi unsuruna bağlı olarak ortaya çıkmış olmalıdır. Başka bir ifadeyle, hareket ile göçmenlerin hayatı bakımından ortaya çıkan tehlike sonucu arasında illiyet bağı bulunmalı ve burada bir neticesi sebebiyle ağırlaşan suç düzenlemesi bulunduğundan, TCK md. 23 uyarınca failin bu tehlikeli netice bakımından en azından taksir seviyesinde kusuru olmalıdır³⁹⁶.

Göçmenler yaralanmışsa ya da ölmüşse, bu noktada tehlikeden değil zarardan söz edilecektir ve failer hakkında hem göçmen kaçakçılığından ve hem de ortaya çıkan yaralanma ya da ölümlerden, bu ölüm ya da yaralanmaların ortaya çıkmasındaki kusurlarının türüne bağlı olarak ayrı ayrı hüküm kurulması yoluna gidilecektir³⁹⁷.

2.10. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

2.10.1. Teşebbüs

Elverişli hareketlerle icrasına başlandığı halde, elde olmayan sebeplerle tamamlanamayan suçlara teşebbüs aşamasında kalmış suçlar denir³⁹⁸. Teşebbüs, TCK md 35'te "*Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddede ifade edildiği üzere kastla işlenebilen suçlar teşebbüse elverişlidir, taksirli suçlara teşebbüs mümkün değildir.

metre, genişliği 3.00 metre ve derinliği 1.20 metre olan, ana makinesi 6 silindirli dizel makine olup, maksimum 6-8 kişi taşınabilen, yapısal gerekli ekipmanların özellikleri, makine gücü ve akaryakıt yeterliliği verilerine göre açık denize açılmaya elverişli olmadığı tespit edilen "Torun" isimli tekneye bindirilmelerinden kısa süre sonra gece vakti olumsuz hava şartlarının etkisiyle teknenin devrildiği ve suda boğularak hayatını kaybeden 13'ü çocuk 27 göçmen ile tekne kaptanı ...'in cesetlerine ulaşıldığı, 6 göçmenin ise sağ olarak kurtarıldığı olayda ...müsait olmayan mahal ve hava şartları, teknenin yapısal özellikleri, taşınan göçmen sayısı, yeterli güvenlik ekipmanlarının bulunmaması hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, suçun mağduru olan göçmenlerin hayatı bakımından tehlike oluşması sebebiyle sanıklar hakkında TCK'nın 79/2-a-son maddesinin uygulanmasına dair yerel mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir..." Yarg. 12. CD. T.: 21.10.2016, 2016/7328 E., 2016/12072 K., www.kazanci.com, (E.T.: 20.03.2019).

³⁹⁶ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 268; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 228.

³⁹⁷ Artuk/ Gökçen, syf. 18.

³⁹⁸ Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 453; İçel, syf. 507.

Teşebbüsten söz edebilmek için aynı zamanda failin işlemek istediği suça yönelik doğrudan doğruya icra hareketlerini gerçekleştirmiş olması gerekir³⁹⁹. Bu nedenle de doktrinde ihmal suretiyle işlenen suçların teşebbüse elverişli olmadığı kabul edilmektedir⁴⁰⁰. Failin elinde olmayan nedenlerle icra hareketlerini bitirememesi ya da neticenin meydana gelmemesi de teşebbüsün diğer bir şartıdır⁴⁰¹.

765 sayılı TCK'nın 201/a. maddesinde göçmen kaçakçılığı suçuna teşebbüs edenler hakkında suç tamamlanmış gibi cezaya hükmedileceği düzenlemesi yer almaktaydı. Bu nedenle göçmen kaçakçılığı suçu teşebbüs suçu⁴⁰² olarak kabul edilmekteydi. Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün 6. maddesinin 2. Fıkrasının a bendinde yer alan düzenleme uyarınca taraf devletlerin, kendi hukuk sistemlerinin temel kavramlarına bağlı kalmak kaydıyla göçmen kaçakçılığı suçuna teşebbüsü suç haline getiren yasal düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları öngörülmüştür.

5237 sayılı TCK'nın 79. maddesinin ilk halinde göçmen kaçakçılığı suçuna teşebbüsün yaptırımı konusunda özel bir düzenleme bulunmamaktaydı. Dolayısıyla bu süreçte teşebbüs aşamasında kalan göçmen kaçakçılığı suçları için genel hüküm olan TCK md. 35 uygulama alanı buluyordu. 6008 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile, TCK md. 79/1-b'ye eklenen düzenlemeyle birlikte, göçmen kaçakçılığı suçu teşebbüs aşamasında kalsa bile tamamlanmış gibi cezalandırılması öngörülmüştür.

Suçun tüm seçimlik hareketleri teşebbüse elverişlidir⁴⁰³. 6008 sayılı Kanun'la gelen değişiklikle birlikte icra hareketlerinin ne zaman başladığı konusunda tartışmalar gündeme gelmiştir. Bir görüşe göre, göçmenlerin rızasını almak, onlara fiil konusunda beyanda bulunmak ve maddi menfaat konusunda anlaşmak icra hareketlerinin başlangıcını teşkil etmektedir. Buna göre göçmenlerin rızasının alınması icra hareketlerini başlatmada kıstas olarak kabul edilmiş, bundan önce yapılan her hareket

³⁹⁹ İçel, syf. 507; Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 449.

⁴⁰⁰ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, (Genel Hükümler), syf. 225; İçel, syf. 279-280.

⁴⁰¹ Demirbaş, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2018, syf. 474.

⁴⁰² Bkz. Koca/Üzülmez, syf. 435.

⁴⁰³ Doğan, Koray, syf. 144.

hazırlık hareketi olarak sayılmıştır⁴⁰⁴. Diğer bir görüş ise, göçmen kaçakçıları ve göçmenlerin anlaşmalarının hazırlık hareketi olduğu yönündedir⁴⁰⁵.

Öte yandan her seçimlik hareket bakımından icra hareketlerinin ne zaman bitmiş ve suçun tamamlanmış sayılacağını ayrı ayrı incelemek yerinde olacaktır. ‘*Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan bir yabancıyı ülkeye sokma*’ seçimlik hareketi neticesi harekete bitişik, ani suç özelliğine sahiptir⁴⁰⁶. Neticenin devam etmesi gerekli değildir. Yabancılar ülkeye giriş yaptığı an suç tamamlanacaktır. Göçmen kaçakçılığı suçunu meydana getiren hareketler parçalara ayrılabilirdi için teşebbüse elverişlidir. Örneğin, gemi deposuna saklanan göçmenlerin ülke sınırlarından içeri sokulmaya çalışılırken liman polisi tarafından fark edilmesi halinde suç teşebbüs aşamasında kalacaktır, fakat tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır⁴⁰⁷.

‘*Doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan Türk vatandaşı ya da yabancıların yurt dışına çıkmasına imkan sağlama*’ seçimlik hareketi de ani suç özelliğine sahiptir. Madde metninde yurtdışına çıkmaya imkan sağlama ifadesi yer aldığı için, yurtdışına çıkmanın gerçekleşmiş olmasına gerek yoktur. Yurtdışına çıkmaya imkan sağlandığı anda suç tamamlanacaktır. Örneğin, göçmen kaçakçısı Türkiye’de bulunan yabancıları kamyon kasasına saklayıp, onları yasal olmayan yollarla yurtdışına çıkarmak isterken sınır kapısında yapılan kontrolde yakalanırsa, maddede belirtilen imkan sağlayıcı hareketler yapıldığı için suç tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır⁴⁰⁸. Yargıtay’a göre ise neticenin gerçekleştiği an ülke sınırından (karasu, hava sahası ya da kara sınırı) çıkıldığı andır⁴⁰⁹. Dolayısıyla her ne kadar madde metninde ‘imkan sağlama’ ifadesi kullanılsa da, ülkeye sokma hareketinde olduğu gibi yurt dışına çıkmasına imkan sağlama hareketi bakımından da Yargıtay suçun sınırın geçilmesiyle tamamlandığını, bunun öncesindeki aşamada

⁴⁰⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 78; Doğan, Koray, syf. 146.

⁴⁰⁵ Şen/Malbeleği, syf. 135.

⁴⁰⁶ Doğan, Koray, syf. 144.

⁴⁰⁷ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 106.

⁴⁰⁸ Doğan, Koray, syf. 144.

⁴⁰⁹ Yarg. CGK, T.:15.04.2008, 2008/8-33 E., 2008/83 K., www.kazanci.com, (E.T.:23.03.2019). Ülke sınırları hakkında detaylı açıklama için bkz. Pazarcı, Hüseyin, **Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, S.: 579, 1989, syf. 212-242.

göçmenlerin sınır kapısında yakalandığı hallerde suçun teşebbüs aşamasında kaldığını kabul etmektedir⁴¹⁰.

‘Doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan bir yabancıнын ülkede kalmasına imkan sağlama ’seçimlik hareketinde suç kesintisizdir. Ülkede bir süre kalınması gerekmektedir, devamlılık söz konusudur⁴¹¹. Suç kesintisiz de olsa teşebbüs mümkündür. Suçun gerçekleştiği yer ve zaman kesintinin gerçekleştiği yer ve zamandır. Ülkede kalmaya imkan sağlama olarak kabul edilen hareketin yapılmasıyla aslında suç tamamlanmaktadır, fakat bitmemektedir⁴¹². Örneğin, göçmen kaçakçısı yabancılara yasadışı yoldan ülkede kalmaları için ev kiralamış, fakat bu yabancılar ülkeye giriş yaparken yakalanırlarsa ev kiralayan kişinin fiili teşebbüs aşamasında kalmaktadır fakat tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır⁴¹³.

Türkiye’nin transit ülke konumunda olduğu bir olayda, örneğin göçmenleri Irak’tan alıp Fransa’ya götürmek isteyen göçmen kaçakçısının İzmir’de yakalanması ya da yasal olmayan yollarla Türkiye’ye giriş yapan yabancıları, yasal olmayan yollarla yurtdışına çıkarmak isteyen göçmen kaçakçısının Türkiye’de yakalanması durumunda, hareket teşebbüs aşamasında kalmış olmasına rağmen tamamlanmış gibi cezalandırılacaktır⁴¹⁴. Transit geçişte geçici olarak saklanma süresi makul olmalıdır. Aksi halde makul sürenin aşılması ülkede kalmaya imkan sağlama olarak kabul edilecektir⁴¹⁵. Ancak bu sürenin aşılmadığı hallerde, Türkiye’nin transit ülke konumunda olduğu bir davada Yargıtay, yasal olmayan yollarla yurt dışına çıkartılmak istenen bir yabancıнын, Türkiye’de geçici olarak bir evde saklanması halini, ‘ülkede kalmaya imkan sağlanması’ değil, ‘ülke dışına çıkartılmasına imkan sağlanma’ seçimlik hareketi kapsamında değerlendirmiştir⁴¹⁶.

⁴¹⁰ Yarg. 8. CD., T.:15.01.2008, 2006/9465 E., 2008/82 K., www.kazanci.com, (E.T.:23.03.2019).

⁴¹¹ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 105.

⁴¹² Koca/Üzülmez, syf. 125.

⁴¹³ Artuk/Gökçen, syf. 80; Doğan, Koray, syf. 144.

⁴¹⁴ Artuk/Gökçen, syf. 80.

⁴¹⁵ Artuk/Gökçen, syf. 81.

⁴¹⁶ Yarg. 8. CD. T.:09.11.2006, 2006/4799 E., 2006/8025 K., www.kazanci.com, (E.T.: 26.03.2019).

2.10.2. İştirak

İştirak tek bir kişi tarafından işlenebilen suçun, birden fazla kişinin işbirliğiyle işlenmesine denmektedir⁴¹⁷. Suça iştirak 5237 sayılı TCK md. 37'de faillik⁴¹⁸, md. 38'de azmettirme⁴¹⁹ ve md. 39'da yardım etme⁴²⁰ şeklinde bir ayrıma tabi tutularak düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda suça iştirak, failliği ve şerikliği kapsamaktadır. Faillik kendi içinde doğrudan, müşterek, dolaylı ve yan yana faillik olarak ayrılmakta, şeriklik ise azmettirme ve yardım etmeyi içermektedir⁴²¹.

Göçmen kaçakçılığı suçuna her türlü iştirak mümkündür⁴²². Suça iştirakin söz konusu olması için doğrudan ya da dolaylı olarak maddi bir menfaat sağlama amacıyla hareket edilmelidir. Bu amaçla kanunda düzenlenen hareketleri birlikte gerçekleştiren herkes müşterek fail⁴²³ olarak cezalandırılacaktır.

Türk Ceza Kanunu md. 79'da yer alan 'yabancı'nın ülkede kalmasına imkan sağlama' seçimlik hareketiyle ilgili olarak, müşterek faillik ve yardım eden kavramlarının birbirinden ayrılması önem arz etmektedir. Yardım etme, suçu meydana getiren

⁴¹⁷ Demirbaş, syf. 497.

⁴¹⁸ TCK md. 37: "(1)Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.

(2)Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır".

⁴¹⁹ TCK md. 38: "(1)Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması halinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hallerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir".

⁴²⁰ TCK md. 39: "(1)Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak".

⁴²¹ Koca/Üzülmez, syf. 453.

⁴²² Artuk/Gökçen, syf. 81.

⁴²³ Müşterek faillik, birden fazla kişinin bir suçu işlemesidir. TCK md. 37/1: "Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur".

hareketler üzerinde hakimiyet kurulmadan, failin suçu gerçekleştirmesine yönelik katkıda bulunmadır⁴²⁴. Maddi menfaat karşılığında göçmenlerin yasal olmayan yollarla ülkede kalmalarına imkan sağlayan kişiler, ‘yardım ederek’ suça iştirak etmiş olmazlar. Çünkü göçmenlerin ülkede kalmalarına imkan sağlamak suçun seçimlik hareketlerinden biridir ve bu kişiler yardım eden değil, fail konumunda olacaklardır⁴²⁵. TCK md. 37’de yer alan “suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur” şeklindeki düzenleme bu kavramların ayrılmasında kullanılmaktadır.

Maddi bir menfaat karşılığında sadece ulaşım aracını kullanmaları için tahsis eden ya da yol güzergahı konusunda yardımcı olan bir kişinin bu eylemi ise, yardım etme olarak kabul edilecektir⁴²⁶. Bir yabancıнын ülkede kalmasına imkan sağlanması kesintisiz suç niteliğinde olduğundan, hareket devam ettiği sürece, azmettirme hariç, iştirak de sürmektedir⁴²⁷. Yardım etmenin ötesinde hareketlerde bulunan kişiler, artık yardım eden değil fail olarak cezalandırılırlar⁴²⁸.

Göçmen kaçakçılığı suçunda iştirak türlerinden biri olan azmettirme de mümkündür. Azmettirme, suç işleme konusunda bir düşüncesi olmayan kişiye suç işleme kararını aldırılmaktır⁴²⁹. Suç işleme düşüncesi olan bir kişinin suç işlemeye teşvik edilmesi ya da bu kararının desteklenmesi halinde ise yardım etmeden söz edilir. Dolaylı fail ile azmettiren kişi arasındaki fark, dolaylı failin bir kişi üzerinde hakimiyet kurarak o kişiyi suçun işlenmesinde araç olarak kullanmasıdır⁴³⁰. Azmettiren kişinin ise fail üzerinde bir

⁴²⁴ Koca/Üzülmez, syf. 496.

⁴²⁵ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 106.

⁴²⁶ Doğan, Koray, syf. 149.

⁴²⁷ Yenedünya/Alşahin, syf. 43.

⁴²⁸ “... teknenin satın alınıp, teknenin bulunduğu limandan çıkış bölgesine götürülerek, teknenin bakım ve yola hazırlanma işlerinin yapılması, göçmenlerin teknenin yanına getirildikleri ve sessizce tekneye bindirildikleri sırada onlara refakat edilmesi, örgüt faaliyeti çerçevesinde göçmen kaçakçılığı suçundan daha önce hakkında dava açılmış olan ve kaçak olması sebebiyle dosyası tefrik edilen Afgan uyruklu sanık ... ve tekne kaptanı ile sanıklar arasındaki görüşmeler dikkate alındığında, aralarındaki işbölümü gereği farklı görevler üstlenmekle beraber olaydan önceki, olay esnasındaki ve olaydan sonraki tutum ve davranışlarına göre suçun icrasına etkin katkıda bulunup, birlikte hareket ettikleri ve maddi menfaat elde etmek amacıyla yabancı uyruklu 42 göçmenin yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmalarına imkân sağlama amacını taşıdıkları anlaşılan, ... TCK'nın 37/1. maddesi kapsamında doğrudan fail olarak aynı Kanun'un 79/1-b-son maddesinde tanımlanan göçmen kaçakçılığı suçunu işlediklerine...” Yarg. 12. CD. T.: 21.10.2016, 2016/7328 E., 2016/12072 K., www.kazanci.com, (E.T.: 30.03.2019).

⁴²⁹ Koca/Üzülmez, syf. 485.

⁴³⁰ Tezcan/Erdem/Önok, syf. 106.

hakimiyet kurmasına gerek yoktur. Örneğin kaçak işçi temin edilmesi için, göçmen kaçakçısının yasal olmayan yollardan göçmenleri ülkeye sokmasını sağlayan iş insanı, göçmen kaçakçılığı suçuna azmettirmeden sorumlu olacaktır⁴³¹. Çünkü örnekteki iş insanı fail göçmen kaçakçısı üzerinde hakimiyet kurmamıştır, ona sadece suç işleme kararı aldirtmış, aklına suç işleme düşüncesini sokmuştur⁴³². Ancak aynı iş insanı, gemi kaptanının çocuklarını rehin alıp, istediği kişileri yasal olmayan yollardan ülkeye sokmaması halinde bu çocukları öldüreceğini söyleseydi, artık kaptanın iradesi tehdit ile sakatlandığından, iş insanının kaptanın iradesi üzerinde hakimiyet kurduğunu, dolayısıyla kaptanın göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulamayacağı, ancak iş insanının dolaylı fail olarak bu suçtan sorumluluğunun doğacağı tespitinde bulunulabilir.

Göçmen kaçakçılığı suçuna iştirakle ilgili önemli bir husus, göçmen konumundaki yabancı ya da Türk vatandaşlarının bu suçtan dolayı sorumlu olup olmayacağıdır. Bu kişiler suçun konusu ya da mağduru olduklarından, suça iştiraktan dolayı sorumlulukları olmamakla birlikte, Pasaport Kanunu ya da Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 102. maddesi hükümleri gereği idari sorumlulukları bulunmaktadır⁴³³.

2.10.3. İçtima

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda göçmen kaçakçılığı suçu işlenirken başka suçlar da oluştuğunda, failin gerçekleştirdiği her suç tipinden ayrı ayrı sorumlu tutulacağı kabul edilmekteydi⁴³⁴. Bu nedenle bu durumda fikri içtima⁴³⁵ değil, gerçek içtima kuralları uygulanmaktaydı. Örneğin göçmen kaçakçılığı suçunun yanı sıra rüşvet, dolandırıcılık gibi suçlar işlenmişse, fail gerçek içtima kurallarına göre bu suçların hepsinden sorumlu tutulacaktı⁴³⁶. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu düzenleme yer almamaktadır. Doğan'a göre, failin fiili başka bir suçu da oluştursa fikri içtima kuralları uygulanmalı

⁴³¹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 80; Doğan, Koray, syf. 150.

⁴³² Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 80; Doğan, Koray, syf. 150.

⁴³³ Artuk/Gökçen, syf. 82.

⁴³⁴ Bkz. 765 sy TCK md. 201/a.

⁴³⁵ Fikri içtima, bir fiil ile kanunun çeşitli maddelerin ihlal edilmesi demektir. Buna göre faile en ağır cezayı öngören maddeye göre ceza verilir. Bkz. Centel/ Zafer/ Çakmut, syf. 517.

⁴³⁶ Arslan, syf. 300.

ve fail hakkında daha ağır cezayı öngören suçtan hüküm kurulmalıdır⁴³⁷. Ancak TCK md. 212 uyarınca göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi amacıyla belgede sahtecilik yapılmışsa, faille ilgili olarak hem göçmen kaçakçılığı hem de ilgili belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulacaktır.

Failin kastı başından beri insan ticareti suçuna yönelik olup, fail mağdurları yasal olmayan yollarla ülkeye sokmuş ise fikri içtima hükmü kurulmaz, sadece insan ticareti suçundan hüküm kurulacaktır. Göçmenleri yasal olmayan yollarla ülkeye sokan fail, aynı mağdurları zorla çalıştırdığında birden fazla fiil olduğundan fikri içtima hükümleri yer bulmayacaktır. Zorla çalıştırılacak kişilerin ülke dışından getirilmesi şart olmadığı için geçitli suç da söz konusu değildir. Eğer göçmenler başka ülkeye sokulacakları vaadiyle Türkiye'ye sokulmuşlarsa fikri içtima hükümleri uygulanacaktır⁴³⁸.

Göçmenlerin suç oluşturur hareketlerin icrası sırasında ölmeleri halinde, 765 sayılı TCK md. 201/a'da bu durum neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç olarak düzenlenmişti⁴³⁹. Bu nedenle faille ilgili olarak TCK md. 201/a düzenlemesi uyarınca hüküm kuruluyordu. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu yönde bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle failin kusurunun türüne göre değerlendirme yapılmalı ve faille ilgili olarak her iki suçtan da hüküm kurulması yoluna gidilmelidir⁴⁴⁰. Buna göre; kastın varlığı halinde fail hakkında hem göçmen kaçakçılığı suçundan hem de kasten öldürme ya da yaralama suçundan, gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık halinde de hem göçmen kaçakçılığı suçu hem de taksirle öldürme ya da yaralama suçundan hüküm kurulmalıdır⁴⁴¹.

Öte yandan doktrinde birden çok göçmenin tek araçla ülkeye sokulması ya da ülkeden çıkarılması halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı noktasında da tartışma vardır⁴⁴². Zincirleme suç, kural olarak aynı suç işleme kararının icrası kapsamında aynı suçun aynı kişiye karşı farklı zamanlarda birden çok

⁴³⁷ Doğan, Koray, syf. 151. Benzer görüş, Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 83.

⁴³⁸ Yılmaz, Yeşim, “**İnsan Ticareti Suçu ve İçtima Sorunu**”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.: 23, S.: 3, 2017, syf. 886.

⁴³⁹ Arslan, syf. 134.

⁴⁴⁰ Artuk/Gökçen, syf. 83.

⁴⁴¹ Artuk/Gökçen, syf. 83.

⁴⁴² Doğan, Koray, syf. 152.

işlenmesidir⁴⁴³. Ancak TCK md. 43/2 uyarınca aynı suçun aynı anda tek bir hareketle birden fazla kere işlenmesi durumunda da zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Yine göçmen kaçakçılığı suçu TCK md. 43/3 uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı istisna suçlar arasında da yer almamaktadır. Bu doğrultuda, yukarıda verilen örnek kapsamında işlenen bir göçmen kaçakçılığı suçu bakımından, TCK md. 43/2 uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı belirlenmesi gerekmektedir.

Artuk/Gökçen'e göre, göçmenler suçun mağduru değil suçun konusu olduğu için zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır⁴⁴⁴. Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlarda da göçmenlerin mağdur değil, suçtan zarar gören konumunda olduğu ifade edilmiştir⁴⁴⁵.

Böyle bir durumda tek bir göçmen kaçakçılığı suçundan söz edilecek fakat, TCK md.61'ye⁴⁴⁶ göre tek araçla taşınan göçmenlerin sayısının birden çok olması cezalandırmada dikkate alınabilecektir⁴⁴⁷.

⁴⁴³ TCK md. 43/1: “Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır”.

⁴⁴⁴ Benzer görüş için bkz. Doğan, Koray, syf. 152, Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, syf. 80; Aksi görüş için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, syf. 103.

⁴⁴⁵ Yarg. 8. CD. T.:25.04.2006, 2006/2028 E., 2006/3617 K., www.kazanci.com, (E.T.:30.03.2019).

⁴⁴⁶ Doğan bu madde ile faile verilecek cezanın, göçmenlerin sayısına göre bireyselleştirilmesini ifade etmektedir.

TCK md. 61: “(1) Hakim, somut olayda;

- a) Suçun işleniş biçimini,
- b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- d) Suçun konusunun önem ve değerini,
- e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler. (2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkra hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.

(3) Birinci fıkra belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz. (4) Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirim yapılır. (5) Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir. (6) Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez. (7) (Ek: 29/6/2005 – 5377/7 md.)

Göçmenlerin suçun mağduru değil, maddi konusunu oluşturduğu görüşü esas alınsa dahi, zincirleme suç hükümlerinin yer aldığı TCK md. 43/1'e 29/06/2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'un⁴⁴⁸ 6. maddesiyle eklenen cümleye göre “*Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.*” Bu değişiklikle göçmen kaçakçılığı suçu gibi uluslararası toplumun ve toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda TCK md. 43/1 hükmünün uygulanması amaçlanmıştır⁴⁴⁹.

Öte yandan TCK md. 79/2-a hükmü uyarınca metinde ‘mağdur’ ifadesinin kullanılmış olmasından hareketle, bu suç kapsamında hayatı tehlikeye girebilecek kişiler konumunda olan göçmenlerin suçun mağduru olduğu kabul edilirse, durum TCK md. 43/2 kapsamında değerlendirilecektir. Buna göre, birden fazla sayıda göçmen tek bir araçla ülkeye sokulmuşsa, yurt dışına çıkarılmışsa ya da tek bir evin içerisinde barındırılarak göçmenlerin hukuka aykırı olarak ülkede kalmalarına imkan sağlanıyorsa, göçmen kaçakçılığı suçu tek bir fiille aynı anda birden fazla mağdura karşı işleniyor demektir. Bu durumda da faillerle ilgili olarak TCK md. 43/2 uyarınca zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Yukarıda mağdur başlığı altında yapılan ayrıntılı açıklamalar doğrultusunda, suçla korunan hukuki değerın sahibi uluslararası toplumdur. Göçmenler ise hem suçun maddi konusu hem de geniş anlamda zarar göreni konumundadırlar. Bu nedenle TCK md. 43/1 son cümlede getirilen düzenleme doğrultusunda, TCK md. 43/1'in koşullarının karşılanması kaydıyla göçmen kaçakçılığı suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi (yabancıları ülkeye sokma, yabancıların ya da Türk vatandaşlarının ülkeden çıkmasını sağlama) sırasında, sahte pasaport ya da sahte resmi/özel belge kullanılması durumunda, TCK'nın 212. maddesinde yer alan “*Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem*

Sürelı hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz. (8) (Ek: 29/6/2005 – 5377/7 md.) Adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik artırım ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur. (9) (Ek: 6/12/2006 – 5560/1 md.) Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz. (10) Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir”.

⁴⁴⁷ Yarg. 9. CD. T.: 12.05.2014, 2014/3310 E., 2014/5927 K., www.kazanci.com, (E.T.:31.03.2019).

⁴⁴⁸ RG Yayın T.:08.07.2005, S.:25869.

⁴⁴⁹ Yarg. 8. CD. T.:05.10.2006, 2006/6027 E., 2006/7344 K., www.kazanci.com, (E.T.:31.03.2019).

sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” düzenlemesi gereği fail, hem belgede sahtecilik suçundan, hem de göçmen kaçakçılığı suçundan cezalandırılacaktır. Bunun yanı sıra, yasal olmayan yollarla ülkeye giren yabancıların ülkede kalmasına imkan sağlayan kişi TCK md. 278’de yer alan suç bildirmeme suçundan da sorumlu olacaktır⁴⁵⁰.

Türk Ceza Kanunu md. 79/3’te yer alan göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Buna göre örgüt göçmen kaçakçılığı suçunun bir unsuru olduğu için, göçmen kaçakçılığı suçu ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu arasında bileşik suç ilişkisi vardır. Bu durumda fail sadece TCK md. 79/3 hükmünden sorumlu tutulacak, fail bu hükme göre cezalandırılacak, ayrıca TCK’nın 220. maddesinin 4. fıkrasında yer alan *“Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur”* şeklindeki düzenleme fail hakkında uygulama alanı bulmayacaktır⁴⁵¹. Bu halde TCK md. 220/4 hükmünün uygulama alanı bulamamasının nedeni, TCK’nın 79. maddesinin 3. fıkrasında göçmen kaçakçılığı suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde daha ağır cezaya hükmedileceğini öngören düzenlemenin, TCK md. 220 düzenlemesine göre özel norm niteliğinde olmasından kaynaklanmaktadır. Hukukun temel ilkelerinden olan özel normun, genel norma göre öncelikle uygulanması kuralı, burada TCK md. 220/4 uyarınca faille ilgili olarak hem TCK md. 79/3 uyarınca göçmen kaçakçılığı suçunun nitelikli halinden, hem de TCK md. 220 uyarınca hüküm kurulmasına engel teşkil edecektir. Aksi yönde yani bu durumda hem TCK md. 79’dan, hem de TCK md. 220’den hüküm kurulması gerektiği yönündeki değerlendirmeler ise, bir kişinin bir davranışından dolayı sadece bir kere cezalandırılmasına imkan tanıyan “non bis in idem” ilkesine aykırılık teşkil edecektir⁴⁵².

⁴⁵⁰ Artuk/Gökçen, syf. 84.

⁴⁵¹ Artuk/Gökçen, syf. 84; Bayraktar/ Evik/ Kurt, syf. 152.

⁴⁵² Ayrıntılı bilgilendirme için bkz.: Ataç, Asiye Selcen, **“Türk Ceza Hukukunda Kesin Hükümün Önleme Etkisi”**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, syf. 5, 11, 102.

2.11. SORUŞTURMA USULÜ ve YAPTIRIM

2.11.1. Soruşturma Usulü

Göçmen kaçakçılığı suçu re'sen soruşturulan bir suçtur.

Türk Ceza Kanunu'nun 13. maddesine⁴⁵³ göre göçmen kaçakçılığı suçunun nerede işlendiği, failin yabancı ya da Türk vatandaşı olup olmaması önemli olmaksızın Türk kanunlarına göre yargılama yapılacaktır. Failin Türkiye'de bulunması da zorunlu değildir. TCK md.13/3'e göre yabancı bir ülke tarafından takipsizlik kararı verilmiş olsa da Adalet Bakanı'nın talebi üzerine Türkiye'de yeniden yargılama yapılabilir. Ancak yabancı ülke tarafından yapılan yargılama sonucunda mahkumiyete karar verilmiş ve karar kısmen ya da tamamen infaz edilmişse, Türkiye'de verilen mahkumiyet kararından mahsup edilmesi gerekecektir⁴⁵⁴.

Göçmen kaçakçılığı suçuyla ilgili görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un⁴⁵⁵ 11. maddesine⁴⁵⁶ göre Asliye Ceza Mahkemeleri'dir.

⁴⁵³ TCK md.13: “(1) Aşağıdaki suçların, vatandaşı veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanır:

a) İkinci Kitap, Birinci Kısım altında yer alan suçlar.

b) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Bölümlerde yer alan suçlar.

c) İşkence (madde 94, 95).

d) Çevrenin kasten kirlenmesi (madde 181).

e) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190).

f) Parada sahtecilik (madde 197), para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti (madde 200), mühürde sahtecilik (madde 202).

g) Fuhuş (madde 227).

h) (Mülga : 26/6/2009 – 5918/1 md.)

i) Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (madde 223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme (madde 152) suçları.

(2) (Ek ikinci fıkra: 29/6/2005 – 5377/3 md.) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerde yer alanlar hariç; birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı Türkiye'de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlıdır

(3) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yazılı suçlar dolayısıyla yabancı bir ülkede mahkûmiyet veya beraat kararı verilmiş olsa bile, Adalet Bakanının talebi üzerine Türkiye'de yargılama yapılır”.

⁴⁵⁴ Artuk/Gökçen, syf. 85.

⁴⁵⁵ RG Yayın T.: 07.10.2004, S.:25606, Kabul T.:26.09.2004.

Göçmen kaçakçılığı suçuyla ilgili yetkili mahkeme ise, CMK md. 12/1’de belirtildiği üzere suçun işlendiği yerde bulunan Asliye Ceza Mahkemesi’dir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre yetkili mahkeme teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yerdeki Asliye Ceza Mahkemesi’dir. Suçun nerede işlendiği belli değilse CMK md. 13 uygulanacaktır. Buna göre; *“Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yoksa Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir”*.

Yetkili mahkemenin tespiti noktasındaki bir diğer düzenleme CMK md.15’te yer almaktadır. *“Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir. Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır. Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir”*.

2.11.2. Yaptırım

TCK md. 79’da failin üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca göçmen kaçakçılığı suçu teşebbüs aşamasında kalsa da tamamlanmış gibi cezaya hükmedilecektir.

Göçmen kaçakçılığı suçunda verilecek adli para cezasının üst sınırı on bin gün olarak belirtilmiştir. Adli para cezasının alt sınırı TCK md. 79’da belirtilmediğinden, alt sınır TCK md. 52 düzenlemesi göz önünde bulundurularak belirlenecektir. Türk Ceza

⁴⁵⁶ 5235 sayılı Kanun md. 11: *“Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır”*.

Kanunu'nun Adli Para Cezası başlıklı 52. maddesine göre, adli para cezaları beş günden az olamaz. Dolayısıyla hakim beş gün ile on bin gün arasında bir ceza tayin etmelidir⁴⁵⁷.

TCK md. 79/2'de "*suçun mağdurların hayatı bakımından bir tehlike oluşturması ya da onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılır*" şeklinde düzenleme de yer almaktadır.

TCK md. 79/4'te "*bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenmeyeceği*" ifade edilmektedir. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri de TCK md. 60'da⁴⁵⁸ müsadere ve izin iptali olarak düzenlenmiştir.

Müsadere, kasten işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanan bir güvenlik tedbidir⁴⁵⁹. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan göçmen kaçakçılığı suçuna özgü "*suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatler müsadere edilir*" hükmü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer almamaktadır. Bu nedenle göçmen kaçakçılığı suçuna genel müsadere hükümleri uygulanacaktır. 5237 sayılı TCK md. 54 ve 55'te eşya ve kazanç müsadere olmak üzere ikili düzenleme mevcuttur.

TCK md. 54'e göre "*iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere edilmesine hükümlenir.*" Bu maddeye göre, göçmen kaçakçılığı suçunda kullanılan tekne, bot, gemi, kamyon gibi araçlar müsadere edilebilecektir.

Göçmen kaçakçılığı suçundan elde edilen maddi menfaatler ya da bu maddi menfaatlerle ortaya çıkan diğer ekonomik kazançlar TCK md.55'e göre müsadere

⁴⁵⁷ Artuk/Gökçen, syf. 85.

⁴⁵⁸ TCK md. 60: "(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, izin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır".

⁴⁵⁹ Koca/Üzülmez, syf. 635.

edilebilir. Buna göre; “Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadereesine karar verilir”. Aynı maddenin devamında müsadere yapılabilmesi için elde edilen maddi menfaatin suç mağduruna iade edilmemiş olması aranmaktadır.

Tüzel kişilere uygulanabilecek bir diğer güvenlik tedbiri ise TCK md. 60’da düzenlenen iznin iptalidir. Bu güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi için, suç kasten işlenmiş olmalı, tüzel kişi bu suçla menfaat elde etmiş olmalı, suç düzenlemesinde güvenlik tedbiri uygulamasıyla ilgili hüküm bulunmalı, suç özel hukuk tüzel kişinin organı ya da temsilcisi tarafından ya da bu kişilerin iştirak etmesiyle işlenmeli, mahkumiyet kararı verilmiş olmalı ve işlenen suç ile kamu kurumunun özel hukuk tüzel kişisine vermiş olduğu izin arasında bağ olmalıdır⁴⁶⁰.

⁴⁶⁰ Artuk/Gökçen, syf. 86; Koca/Üzülmez, syf. 668.

SONUÇ

Yabancılar hukukunda var olan göçmen, mülteci, sığınmacı gibi hukuki statüler, çalışmamızı oluşturan göçmen kaçakçılığı suçunda önemli değildir. Suçun konusu insan olduğu için, suç tipinde geçen 'göçmen' ifadesi bu bakımdan geniş yorumlanmalıdır.

Göçmen kaçakçılığı suçu her ülkede farklı mevzuatlarda düzenlenmiş ve bu şekilde yasadışı göçle mücadele edilmeye çalışılmıştır. Türk Hukuku'nda ülkeye giriş ve ülkeden çıkış usulleri Pasaport Kanunu ve Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir.

Yasadışı göçle mücadele amacıyla imzalanan uluslararası sözleşmeler ve protokoller, devletlere bu konuda iç hukuk düzenlemesi yapma yükümlülüğü getirmiştir. Türkiye de bu sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin gereği olarak söz konusu düzenlemeleri yapmıştır. Bu nedenle mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 201/a. maddesinde ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinde göçmen kaçakçılığı fiilleri suç olarak düzenlenmiştir.

Göçmen kaçakçılığı suçunun mağdurunun kim olduğu doktrinde sıklıkla tartışılmış, 6008 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle birlikte göçmenler Türk Hukuku'nda da suçun mağduru olarak kabul edilmiştir. Göçmen kaçakçılığı suçu faili açısından özgü bir suç değildir. Kanunda kişi ifadesi kullanıldığı için, herkes göçmen kaçakçılığı suçunun faili olabilir. Failin Türk vatandaşı ya da yabancı olması bakımından da herhangi bir fark öngörülmemiştir.

Kanun'da göçmen kaçakçılığı suçunun maddi unsuru olarak üç seçimlik harekete yer verilmiştir. Bu hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi suçun işlenmesi için yeterli görülmüştür. Suç tipinde sayılan bu hareketler, bir yabancıyı yasal olmayan yollardan ülkeye sokmak, bir yabancının yasal olmayan yollardan ülkede kalmasına imkan sağlamak ve Türk vatandaşı veya yabancının yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmasına imkan sağlamaktır. Bu seçimlik hareketlerin birden fazlası gerçekleştiği takdirde tek bir göçmen kaçakçılığı suçundan bahsedilecek, ancak seçimlik hareketlerin

birden fazlasının gerçekleşmesi TCK md. 61 uyarınca cezanın belirlenmesi noktasında göz önünde bulundurularak, cezanın üst sınıra yaklaşması sonucunu doğuracaktır.

TCK md. 79 uyarınca fail fiili "*doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla*" işlemelidir. Bu doğrultuda suçun manevi unsuru özel kasttır. Suçun işlenebilmesi için doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla hareket edilmesi gereklidir. Suçun tamamlanması için failin maddi menfaati elde etmiş olması zorunluluğu yoktur, failin bu amaçla hareket etmiş olması yeterlidir. Yine fail maddi menfaati kendisi için istemiş olabileceği gibi, bu menfaati üçüncü bir kişi de elde edebilir. Manevi menfaatler ise suçun manevi unsurunu karşılamamaktadır.

Göçmen kaçakçılığı suçunun nitelikli halleri, suçun göçmenlerin hayatı bakımından bir tehlike oluşturması, göçmenlerin onur kırıcı bir muameleye tabi tutularak işlenmesi ve suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi olarak kabul edilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesinin yürürlüğe giren ilk halinde teşebbüsle ilgili bir düzenleme yer almamaktaydı fakat, 6008 sayılı Kanun ile eklenen cümle sonrasında göçmen kaçaklığı suçu teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi fail hakkında tamamlanmış gibi cezaya hükmedilmesi öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

ESERLER

- AKÇADAĞ, Emine, “Yasadışı Göç ve Türkiye”, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Bilgesam, Ankara, 2012.
- AKSOY, Zeynep, “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.:5, S.:20, 2012.
- ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmelerinin İç Hukukta Doğrudan Uygulanması Paneli, TBB Yayın, Ankara, 2004.
- ARSLAN, Çetin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.:1, C.:52, Y.:2003.
- ARSLAN, Çetin, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları”, Yargıtay Dergisi, C.:29, S.: 1-2, 2003.
- ARSLAN, Çetin, “İnsan Ticareti Suçu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:53,S.:4, Y.:2004.
- ASLAN, M. Yasin, “Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu”, Ankara Barosu Dergisi, S.:2,Y.:68, 2010.
- ARTUK, Mehmet Emin, GÖKCEN/ Ahmet, ALŞAHİN, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, Ankara, 2018.
- ARTUK, Mehmet Emin/ GÖKCEN, Ahmet, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- ATAÇ, Asiye Selcen, “Türk Ceza Hukukunda Kesin Hükümün Önleme Etkisi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- AY, Hakkı M./ TALAŞLI, Esra, “Ülkelerin Ekonomik Gelişmişlik Seviyeleri ve Vergi Yapıları Arasındaki İlişki”, Maliye Dergisi, S.:154, 2008.
- AYDIN, Devrim, “Uluslararası Ceza Hukukunun Gelişimi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:51,S.:4, 2002.
- AYDIN, Mehmet, “Küreselleşme Komşularımız ve Göçler”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006.
- BAYRAKTAR, Köksal, EVİK/ Vesile Sonay/ KURT, Gülşah, Özel Ceza Hukuku Uluslararası Suçlar Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2017.

- BEŞİRLİ, Hayati, “Erkal’a Göre Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Çokkültürlülük ve Kimlik”, Sosyoloji Konferansları, DergiPark, S.:43, 2011.
- BOZDAĞLIOĞLU, Yücel, “Türk Yunan Mübadelesi ve Sonuçları”, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/200497>, (E.T.:27.10.2018)
- BUSDACHIN, Marino, “BM’de Temsil Edilmeyen Halklar”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006.
- CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Basım Yayın, 10. Baskı, İstanbul, 2017.
- ÇELİK, Fatih, “İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Dergisi, S.:27, 2006.
- ÇELİKEL, Aysel, Yabancılar Hukuku, Beta Yayıncılık, 24. Baskı, İstanbul, 2018.
- ÇİÇEKLİ, Bülent, Yabancılar Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.
- ÇİÇEKLİ, Bülent, “Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler: Sınıflandırma ve Yasal Statünün Belirlenmesine İlişkin Sorunlar”, TBB Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2010.
- ÇOLAK, Filiz, “Bulgaristan Türklerinin Türkiye’ye Göç Hareketi”, Tarih Okulu Dergisi, S.:13, 2013.
- DANIŞ, Aslı Didem, “Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye”, Birikim, S.:184-185.
- DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2018.
- DENİZ, Taşkın, “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.:1, Y.:18, 2014.
- DOĞAN, Koray, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2008.
- DOĞAN, Vahit, Yabancılar Hukuku, Savaş Yayınevi, 14. Baskı, Ankara, 2017.
- DİKİCİ, Ali, “Bosna Savaşı’nda İhanetin Öyküsü: Srebrenitsa Katliamı”, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, S.: 6, 2005.
- DÖNMEZER, Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Beta Yayıncılık, 17. Baskı, İstanbul, 2004.
- DÜNDAR, Fuat, “Deporting Demos, Militarizing Natio: Forced Migration and Conflicts in the Ottoman Empire and Modern Turkey”, Migration To and From

Turkey: Chnaging Patterns and Shifting Policies (Ed.:Ayşem Biriz Karaçay, Ayşen Üstübcü), The Isis Press, İstanbul, 2014.

EKİCİ, Süleyman, TUNCEL, Gökhan, “Göç ve İnsan”, Birey ve Toplum Dergisi, S.:1, C.:5, 2015.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı, Dünyada ve Türkiye’de Yasadışı Göç, Ankara, 2001.

ERDOĞAN, M. Murat/ KAYA, Ayhan, Türkiye’nin Göç Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

ERGÜVEN, Nasih Sarp/ ÖZTURANLI, Beyza, “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye”, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi ,S.:4, 2010.

EVİK, Ali Hakan, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 9,S.: 3-4, 2005.

GILL, Guy S. Goodwin/ McADAM, Jane, The Refugee In International Law, Oxford University Press, 3rd Edition, 2007.

GÖKTÜRK, Hamit, “Doğu Türkistan’dan Anadolu’ya Göçler”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006.

GÜLEÇ, Sevcan/ SANCAK, Hatice Özkan, “Göç, Kimlik ve Aidiyet: Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Gençler Açısından Bir Analiz”, <http://www.idc.sdu.edu.tr>, (E.T.:22.10.2018).

GÜLTEN, Ulaş, “Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Kaçak İşgücü Göçü ve Türkiye”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.

GÜNEŞ, Özkan, “Türkiye İle Bağlantılı Yasadışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Analizi”, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.

GÜREŞÇİ, Ertuğrul, Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.:9, S.:43, 2016.

GÜRKAN, Mustafa, “Sosyolojik Açından Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

HAKERİ, Hakan, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları”, Kamu Hukuku Arşivi Dergisi, Y.:7, 2004.

HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 21. Baskı, Ankara, 2017.

- İÇDUYGU, Ahmet, “Türkiye’ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde Transit Göç”, Türkiye’nin Göç Tarihi (Ed.:M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.
- İÇEL, Kayıhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta Basım Yayın, 5. Baskı, İstanbul, 2018
- JUSS, Satvinder Singh/ HARVEY, Colin, Contemporary Issues In Refugee Law, Edward Elgar Publishing, 2013.
- KANGAL, Zeynel, Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2003.
- KATOĞLU, Tuğrul, Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi, AÜHFD, C.: 55, S.: 1, 2006.
- KATOĞLU, Tuğrul, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.:61, 2012.
- KELEŞ, Ruşen, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.
- KIRIMLI, Hakan, “Kırım’dan Türkiye’ye Kırım Tatar Göçleri”, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006.
- KIZMAZ, Zahir, “Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.:7, S.:2, 2018.
- KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara, 2018.
- KOCASAKAL, Ümit, “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.:2, S.:2,2003.
- KOÇDEMİR, Kadir, “Yeni Bin Yılı Derdi:Göç ve İltica”, Türk İdare Dergisi, S.:423, Ankara, 1999.
- KOYUNCU, Ayşe Seda, “Göçmen Kaçakçılığı İle Mücadele Politikaları”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- KURT, Gülşah, “İnsan Ticareti Suçu”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- MANAV, Hakkı, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti, Turhan Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 2010.
- ÖNOK, R. Murat, “5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Uluslararası Suçlar”, Hukuk ve Adalet, Y.:2, S.:5, 2005.

- ÖZBEK, Veli Özer, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı Cilt II Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, Ankara, 2010.
- ÖZBEK, Veli Özer/ DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2018.
- ÖZBEK, Veli Özer/ DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2018.
- ÖZDEMİR, Murat, “Türkiye’de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- ÖZEN, Mustafa, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İştirak Kurumuna Bakışı”, TBB Dergisi, S.: 70, Y.: 2007.
- ÖZEN, Mustafa, Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2018.
- ÖZER, Yunus Emre, “Bütünleşik Sınır Yönetimi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ders Notu, 2013.
- ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2017.
- ÖZTÜRK, Murat, TOPALOĞLU, Beşir, “Araştırma Raporu:1980 Sonrasında İç Göç Eğilimleri, İç Göç Nedenleri ve Yerleşim Yerleri ve Nüfusuna Etkilerinin Ekonomik ve Demografik Yönleri”, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul, 2013.
- ÖZYAKIŞIR, Deniz, Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2013.
- PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, S.: 579, 1989.
- RATHA, Dilip, “Impact of Migration on Economic and Social Development”, 2010, http://siteresources.worldbank.org/TOPICS/Resources/214971288877981391/Migration&Development-Ratha-GFMD_2010a.pdf, (E.T.: 08.05.2019).
- SARGIN, Saliha, “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Uyum Süreçleri: Afyonkarahisar Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- SUR, Melda, Uluslararası Hukukun Esasları, Beta Yayıncılık, 9. Baskı, İstanbul, 2015.
- ŞAHİN KÜTÜK, Birsen, “Türkiye’den Batı Avrupa’ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları”, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/236419>, (E.T.:27.10.2018).

- ŞEN, Ersan/ MALBELEĞİ, Erkam, TürkCeza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2011.
- TANERİ, Gökhan, Cinsel Suçlar, Bilge Yayınevi, 2. Baskı.
- TAŞ, Gün, "Türkiye'de Yasadışı Göç ve Güvenlik Algısı", www.politikakademi.org , (E.T.:07.12.2018).
- TERZİOĞLU, Mehmet, "Göçmen Ülkesi Olarak Türkiye: Hukuksal Yapı ve Uygulamalar", Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul, 2006.
- TEZCAN, Durmuş, "Uluslararası Suçlar ve Uluslararası Ceza Divanı", Hukuk Kurultayı, Ankara Barosu Yayını, C.:1, 2000.
- TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mehmet Ruhan/ ÖNOK, R. Murat Uluslararası Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 2017.
- TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mehmet Ruhan/ ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara, 2018.
- TİLBE, Ali/ BOSNALI, Sonel, Göç Üzerine Yazın ve Kültür İncelemeleri, Transnational Press London, 2016.
- TOROSLU, Nevzat/ TOROSLU, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım,24. Baskı, Ankara, 2018.
- TURHAN, Faruk, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar", syf. 8, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/101.doc, (E.T.:15.01.2019).
- ÜNVER, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2003.
- YENİDÜNYA, Ahmet Caner, İnsan Ticareti Suçu, Turhan Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2007.
- YENİDÜNYA, Ahmet Caner/ ALŞAHİN, Mehmet Emin, Göçmen Kaçakçılığı Suçu (TCK m.79), TBB Dergisi, S.: 82, 2009.
- YÜCEŞAHİN, Murat/ ÖZGÜR, Murat, "Türkiye'nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekansal Örüntü", Coğrafi Bilimler Dergisi, S.:2.
- ZAFER, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, Beta Basım Yayın, 6. Baskı, 2016.

İNTERNET ERİŞİMLERİ

BBC Türkçe, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45285445>, (E.T.: 27.11.2018).

Birleşmiş Milletler Veri Sistemi (UNdata), <http://data.un.org>, (E.T.: 24.10.2018).

Cumhuriyet Gazetesi, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/1063253/Venezuela_milyonlarca_kisiyi_goce_zorlayan_ekonomik_krize_nasil_girdi.html, (E.T.: 15.04.2019).

Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/aclik-gocu-40407955>, (E.T.: 27.11.2018).

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, www.goc.gov.tr, (E.T.: 07.12.2018).

Kazancı İhtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com, (E.T.: 14.01.2019-01.04.2019).

Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/hassa-da-suriyeliler-ile-turkler-arasinda-hatay-yerelhaber-189351/>,

Mülteciler Derneği, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, (E.T.: 29.03.2018).

Sahil Güvenlik Komutanlığı, Düzensiz Göç İstatistikleri, https://www.sg.gov.tr/baskanliklar/harekat/faaliyet_istatistikleri/duzensiz_goc_istatistikleri.html, (E.T.: 21.12.2018).

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, (E.T.: 22.10.2018).

The World Bank, <https://datacatalog.worldbank.org/>, (E.T.: 09.11.2018).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Göç Terimleri Sözlüğü, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terminleri_sozlugu.pdf, (E.T.: 22.10.2018).

UK Legislation, <http://www.legislation.gov.uk>, (E.T.: 24.01.2019).

UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, (E.T.: 17.04.2018).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Busenaz Bahadır
Doğum Yeri ve Tarihi : 03.03.1994 - İzmit

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Kadir Has Üniversitesi – Hukuk Fakültesi (2016)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Kadir Has Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı (devam ediyor)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (ileri seviye), Almanca (başlangıç)

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar ve Tarihleri: Yaz stajı – Türk Ekonomi Bankası
Avukatlık stajı – Topaloğlu Hukuk Bürosu (2016-2017)

İletişim

Telefon : 05379135069
E-posta Adresi : bahadirbusenaz@gmail.com